

Universita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Středisko ibero-amerických studií

Diplomová práce

Autor: Jakub Tříška

Název: Československo-
kolumbijské vztahy
v meziválečném období

Vedoucí práce: Prof.PhDr. Josef Opatrný
CSc.

Prohlášení autora o původnosti práce

"Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité prameny a literaturu".

v 31 SRPNA
dne V PRAZE

Podpis..... *Triška Jakub*

Obsah

Úvod.....	4
Hospodářské a obchodní styky.....	8
Hospodářská situace v Latinské Americe v meziválečném období....	24
Emigrace a kolonizace.....	27
Mise generála Klecandy.....	69
Kolumbie ve 30. letech.....	87
Enrique Alfredo Olaya Herrera.....	91
VIII. Panamerická konference.....	97
Seznam pramenů a literatury.....	103
PŘÍLOHA	
Obchodní dohoda ČSR-Kolumbie.....	104

Úvod

Období mezi dvěma světovými válkami představovalo pro Latinskou Ameriku dobu hospodářského i politického neklidu. Zatímco lze dvacátá léta představovala i pro Latinskou Ameriku označit období prosperity, tím spíše, že Latinská Amerika zůstala ušetřena bojů první světové války, počátek třicátých let se vyznačuje špatnou ekonomickou situací. Ta následovala po zřícení burzy na Wall Street na černý pátek roku 1929. Krize zasáhla hospodářský, sociální i politický život v mnoha zemích světa, Latinskou Ameriku nevyjímaje. Teprve v druhé polovině třicátých let lze považovat většinu ekonomik za zotavené z krize.

Nová situace mocenská panovala jak ve světě, tak také na Americkém kontinentu. Tradiční koncept rovnováhy postavený na vzájemné rovnováze sil pěti evropských velmocíh byl v průběhu první světové války zničen. Jako důsledek první světové války některé velmoci zanikly (Rakousko-Uhersko), v některých zemích probíhala revoluce (Německo, Rusko), všechny však byly velice oslabeny. To se týkalo i Velké Británie, která byla nejen oslabena, ale také silně zadlužena. Tím skončila role Británie jako hospodářského a politického hegemonu, který ovlivňoval vnitrostátní vývoj mnoha latinskoamerických zemí., zejména v 19. století. Nicméně svůj vliv v latinskoamerickém regionu začala Británie budovat a uplatňovat už koncem 18.století. Zatímco tradiční evropské velmoci byly oslabeny, po první světové válce naopak vzrostl vliv USA, zejména v Latinské Americe. Tu Spojené státy chápaly jako svoji tradiční sféru vlivu, již od dob vyhlášení Monroeovy doktríny, která bývá velice zjednodušeně interpretována souslovím „Amerika Američanům“. Touto zahraničně politickou doktrínou se Spojené státy vymezily proti snaze evropských zemí zasahovat do dění na Americkém kontinentu. Postavení Spojených států také pomohlo vítězství ve válce se Španělskem z roku 1898 a získání nejdůležitější stavby hospodářského významu, Panamského průplavu. Právě jeho získání

souvisel s novou zahraniční politikou amerického prezidenta Teodora Roosevelta, která je v historiografii nazývána jako „politika velkého klacku“. USA po první světové válce dosáhla takového postavení, jako nikdy předtím. Byly průmyslově vyspělou zemí, která bohatla také tím, že v letech války zásobovala trhy dohodových spojenců průmyslovým zbožím. Trhy Dohody zásobovaly potravinami a surovinami také některé latinskoamerické země. Zde hrál svoji roli vliv USA, neboť v některých zemích existovaly početné skupiny imigrantů (např. Brazílie), kteří usilovaly svým vlivem o to, aby tyto země vstoupily do války po boku Ústředních mocností. Jednalo se zejména o nepočetnou, o to však vlivnější německou emigraci. Kromě této skutečnosti se Spojené státy staly věřitelem mnoha evropských zemí, jak svých bývalých válečných spojenců, tak i bývalých protivníků.

Hospodářský vliv USA na ekonomiky latinskoamerických zemí neprobíhal přímo, ale byl způsoben zejména vlivem velkých severoamerických společností a trustů, mezi nimiž nejvýznamnější firmou byla United Fruit Company.

Celá Latinská Amerika náležela po první světové válce do svéry vlivu Spojených států a žádná jiná síla nemohla tento stav jakkoli změnit. Tento faktor měl samozřejmě svůj vliv na další politický a hospodářský rozvoj celého regionu.

Ve své diplomové práci se však zaměřuji na jiný aspekt. Koncem první světové války také vznikl nový československý stát, který se snažil navazovat i styky politické, diplomatické a zejména ekonomické nejen se svými sousedy a s evropskými zeměmi, ale také s mimoevropským světem, tedy i se státy Latinské Ameriky. Tématem mé práce jsou československo–kolumbijské vztahy v meziválečném období. Při samotném zpracování tématu je potřeba zdůraznit několik faktorů, které ovlivnily výslednou podobu mé práce:

Za prvé: K tématu dosud neexistuje adekvátní literatura. Pokud se jedná o studijní materiál, vycházel jsem z archivních materiálů

ministerstva zahraničních věcí a z archiválií uskladněných v Národním archívu (NA; dříve též zvaný SÚA-Státní ústřední archív).

Za druhé: Vzhledem k existenci poměrně malého množství studijního materiálu jsem v průběhu výzkumu byl nucen pozměnit původní záměr a koncepci svojí práce. Mým původním zaměřením bylo vylíčit diplomaticko-politické a hospodářské vztahy mezi Československou republikou a Kolumbijskou republikou. Ačkoliv první kontakty existovaly již ve dvacátých letech a již v roce 1926 existoval v Praze kolumbijský konzulát, hlavní rozvoj diplomatických kontaktů a následná hospodářská výměna mezi oběma zeměmi měla se projevit hlavně ve třicátých letech v souvislosti s válkou o Leticii. Proto se zaměřuji zejména na dobu třicátých let, z níž také pochází naprostá většina pramenného materiálu na ministerstvu zahraničních věcí.

Za třetí: Mezinárodní vztahy nejsou záležitostí čistě politickou. I když slovní vazba mezinárodní vztahy implikuje vztahy mezi státy, protože v západoevropských jazycích je národem myšlen politický národ (angl. *nation*, franc. *nation*), nejedná se pouze o záležitost čistě politickou. Důležitou součástí mezinárodních vztahů jsou také vztahy ekonomické a také vztahy kulturní. Proto se ve své práci také zaměřuji na ekonomické vztahy mezi Československem a Kolumbií v meziválečném období a pokouším se podat analýzu vzájemného obchodu a popsat i peripetie provázející uzavření obchodní smlouvy mezi oběma státy v druhé polovině třicátých let. Vzájemný obchod, do té doby, než byla uzavřena definitivní obchodní smlouva, jakkoli nebyl rozsahem zanedbatelný, nebyl totiž nijak smluvně upraven.

Vzhledem k malému množství studijního materiálu se také autor zaměřil na neméně zajímavou a v tradiční historiografii -zaměřující se výlučně na politické dění- opomíjenou otázku, a to neoficiální, či méně oficiální styky.

Intenzita kontaktů mezi Československem a Kolumbií ani jejich rozsah nemůže být srovnatelný s rozsahem kontaktu mezi

významnějšími zeměmi Latinské Ameriky, významnými Neoficiální kontakty mezi českými zeměmi a Kolumbií mělo zejména podobu kolonizačních plánů. O pokusech kolonizovat českými osadníky kolumbijský venkov viz kapitola Emigrace a kolonizace.

Jak již bylo zmíněno, v české historiografii neexistuje doposud žádné souhrnné dílo zpracovávající problematiku vztahů českých zemí s jednotlivými zeměmi Latinské Ameriky, dílčí studie na toto téma byly publikovány v edici sborníků Emigración Centraleuropea a América Latina.¹

Vzhledem k náročnosti tématu je a malému množství materiálu je třeba určitého zobecnění. I když se ve své práci zabývám vztahy československo-kolumbijskými, nelze se zaměřit pouze na ně samotné, proto považuji přímo za nemožné, nezmínit se i o vztazích k Latinské Americe obecně, eventuelně nepoužít v určitých případech komparaci s jinými státy Latinské Ameriky.

Svojí diplomovou práci nechápu jako vyčerpávající studii o československo-kolumbijských vztazích, jak na politické a hospodářské úrovni, tak i na úrovni neoficiální, nýbrž pouze jako jeden z kamenů, tvořících, řečeno metaforicky, mozaiku poznávání kontaktů naší země s exotickými kraji na druhé straně oceánu.

¹ IAP, Supl. 8. Emigración centroeuropea a América Latina, ed. J. Opatrný, Praha 2000, str. 333,

IAP, Supl. 10/2002. Emigración centroeuropea a América Latina II. Josef Opatrný (Ed.), Praga, 2003.

IAP, Supl. 13/2005, Emigración centroeuropea a América Latina, III, ed. J. Opatrný, str. 190

Hospodářské a obchodní styky

Při zkoumání statistických a provozních údajů o obchodních stycích mezi Československem a Latinskou Amerikou lze dospět k závěru, že z československé strany se jednalo o dalekosáhle plánovanou a velice diskutovanou strategii zahraničního obchodu. Ta byla sledována jednak nejvyššími státními úřady a jednak velkými strategickými podniky.

Ekonomika meziválečného Československa se řadila mezi otevřené ekonomiky československý obchod s americkým kontinentem tvořil druhou největší položku na straně příjmů HDP. Jak ukazují statistické údaje, ve 20. letech činil zisk z exportu 30% československého HDP a obchod s Amerikou (resp. americkým kontinentem) se na tomto výsledku podílel 15%. Třicátá léta se vyznačovala výrazným vlivem hospodářské krize, na níž mnoho států, nejen v Americe, reagovalo zavedením četných ochranných opatření, mezi nimi i Kolumbie, která si kladla za cíl ochránit svůj slabě rozvinutý průmysl před jeho úplným zánikem. Vzhledem k této ochranné politice pak poklesl podíl exportního zisku na 21%, což znamená pokles o celou jednu třetinu.²

Obchod se zeměmi Amerického kontinentu probíhal postupně již v první polovině dvacátých let, byť americké trhy v té době nevzbuzovaly hlavní zájem československých obchodníků. Primární zájem spočíval v proniknutí na trhy v Evropě, Amerika pro podnikatelské subjekty nepředstavovala prioritu. Za okamžik, kdy byl projeven zájem o zahraniční obchodní aktivity vyložené se státy Latinské Ameriky je možné určit rok 1927, kdy byl přijat plán na zřízení oddělení pro hospodářské styky s Latinskou Amerikou. Hlavním záměrem přijatého plánu bylo seznamování československé úzké veřejnosti s ekonomickými podmínkami v jednotlivých zemích, kde již některé československé firmy vyvíjely své aktivity, i v Latinské Americe obecně, seznamování

² Novotný, J, Šouša, J, El intercambio comercial entre Checoslovaquia y la Argentina y el Brasil en el periodo de entreguerras, IAP, XXI, 1997, s. 243

s možnostmi odbytu produktů na latinskoamerických trzích. Získávání informací o situaci v jednotlivých zemích Latinské Ameriky úzce souviselo s navazováním kontaktů s československými občany žijícími dočasně či trvale v Latinské Americe, kteří by mohli získávat důležité informace o ekonomickém a politickém dění anebo jiným způsobem mohli pomoci československým firmám při pronikání na tamní trhy. A dalším záměrem nového plánu bylo poskytování právní a jiné pomoci československým občanům nebo společnostem, které se rozhodly obchodovat v tomto regionu. Na vytvoření tohoto plánu se podílelo ministerstvo obchodu, spolu s ministerstvem zahraničních věcí, kromě ministerstev na něm participovaly Ústředna československých živnostenských komor, Ústřední svaz československých průmyslníků, Obchodní a živnostenská banka a také Iberoamerický ústav, který byl čerstvě založen. Další institucí, která se v pozdějších letech podílela na obchodních aktivitách v Latinské Americe byl Exportní ústav. Fakt, že obchodní aktivity bylo nutno takto široce koordinovat za spolupráce několika institucí vyplýval ze závažných důvodů. Podle stížností československých obchodníků neexistovaly přímé styky, což mělo být řešeno vysláním obchodních zástupců. Problémy se ale týkaly celého obchodního řetězce. Jednalo se např. i o problémy s vyhledáváním informací o dlužnících nebo odpovídajících zástupců na místech určení. Propagace zboží byla neprofesionální, znalost místních poměrů nebyla odpovídající, což vedlo k posuzování obchodních aktivit v Latinské Americe jako rizikových. Naproti tomu jiné země měly podmínky pro svůj zahraniční obchod příznivější, neboť početné komunity vystěhovalců mohly společnostem ze „mateřských“ zemí poskytovat cenné informace o místních poměrech a své služby. To byl příklad Německa, které představovalo pro československé vývozce nebezpečného konkurenta, jak si často také obchodníci

stěžovali.³ Nicméně za podobných podmínek obchodoval s Latinsko Amerikou i Britové, Francouzi či Američané. Absenci krajanských komunit, nemohly nahradit ani československé zastupitelské úřady. Jednak ne v každé zemi mělo Československo otevřený svůj zastupitelský úřad, jednak personál byl ne vždy patřičně vyškolený. Nedostatečné diplomatické krytí se samozřejmě odráželo svým vlivem na malé úspěšnosti československých exportérů, kteří nedisponovali vždy potřebnými informacemi zejména pokud se jednalo o platební podmínky partnerů, nesnáze při obchodování na úvěr, nedostatečném bankovním spojení. Značné problémy také představovala doprava. Problém spočíval také ve faktu, že československé zboží se do Ameriky posílalo přes přístav v Hamburku. Proto toto zboží odesílané přes Hamburk bylo v latinskoamerických zemích považováno za zboží německé.

S tím souvisí nutnost přímého obchodování. Kontrola o osvědčení a původu zboží při obchodním styku se zeměmi Latinské Ameriky souvisela s devizovým režimem jednotlivých zemí. Podobný stav existoval i v Kolumbii. Ta, podobně jako i jiné státy Latinské Ameriky, které měly zavedený zvláštní devizový režim, vyžadovala od československých obchodních subjektů, aby prováděli přímé nákupy. Pouze tímto způsobem figurovaly tyto transakce jako vývoz do ČSR. A pouze za předpokladu, že kolumbijská strana shledá výši vývozu do ČSR jako uspokojivou, byly přidělovány devizy na dovoz zboží z ČSR. Pojmem „uspokojivou“ je třeba rozumět uspokojivou bilanci v rámci možností zahraničního obchodu. Kolumbijská vláda usilovala o pokud možno vyrovnanou obchodní bilanci ze zahraničím, i když si byla vědoma toho, že je to ideál v praxi plně nedosažitelný. Proto byla československá strana kupovat zboží přímým způsobem u producentů, protože pouze tímto způsobem si mohla ČSR zajistit přidělování deviz pro vývoz svého zboží na kolumbijský trh.

³ NA, kart. 278, EÚ, složka KVČSR 1936,

Pokud by totiž Československo nedodržovalo tento postup přímého nákupu a zboží by bylo do ČSR transportováno nepřímo přes evropské přístavy, figurovaly by v kolumbijských statistikách tyto vývozy nikoli jako vývozy do ČSR, ale jako např. vývoz do Německa v případě expedice zboží přes Hamburk. Jenže v tomto případě by Německo získalo vyšší přiděl deviz na svůj dovoz do Kolumbie na úkor přidělu deviz pro československé vývozce, i když by se jednalo o zásilku zboží určenou pro Československo. Tím pádem hrozila československému vývozu ztráta odbytišť na latinskoamerických trzích a to zejména díky německé konkurenci. Proto bylo v zájmu jak československých vývozců, tak i oficiálních míst, aby v kolumbijských statistikách vývoz Československa byl takto zaznamenán a aby nefiguroval jako vývoz do Německa či Itálie (pokud expedice zboží probíhala přes Terst či Janov.)

Československé úřady proto doporučily místním importérům, aby prováděli za oceánem přímé nákupy a tím zajistili, že tento odbyt bude figurovat na správném místě kolumbijských statistik. V praxi probíhal tento systém tak, že při proclívání bylo nutné předložení originálního osvědčení o původu zboží z místa jeho nalodění. Tím bylo docíleno mimo jiné i to, že československé statistiky lépe poukazyvaly na skutečný dovoz ze zámoří. V případě nepřímých nákupů totiž toto zboží bylo často označeno jako zboží nikoli ze země původu, nýbrž za zemi původu byla označena země, odkud bylo dovezeno. Např. zboží z Ameriky dovezené nepřímo přes hamburský přístav ve statistikách figurovalo jako zboží z Německa. Tím ovšem byla československá statistika zkreslená na straně importu, zatímco statistiky latinskoamerických zemí zkreslovaly export do ČSR, čímž byli českoslovenští vývozci do Ameriky znevýhodněni.

Přesto byla Československá strana nespokojena, protože nákupy zboží dosahoval větších objemů, než pokrývaly statistiky latinskoamerických zemí. Nejen Kolumbie, ale i Brazílie či Argentina odmítly vyšší přiděl deviz na československý dovoz a poukazyvaly na to, že část devizových prostředků přidělených na

československý dovoz byla přidělena státům, přes jejichž přístavy probíhala expedice. Zejména se jednalo o Německo.

Československé zastupitelské úřady často ani neověřovaly průvodní listiny a toto ověřování tak probíhalo v přístavech, kde bylo zboží nalodováno. Podle nařízení československých vládních úřadů však muselo být ověřování původu prováděno výhradně na zastupitelských úřadech v ČSR. Některé latinskoamerické státní úřady totiž v minulosti předaly německým úřadům seznam československých firem a tím získalo Německo cenné informace o československém zahraničním obchodu. Tímto opatřením se mělo této možnosti úniku informací zamezit. Jednání o zřízení Československého exportního úřadu bylo urychleno díky množství potíží, které se vyskytovaly v obchodě s latinskoamerickými státy. Úřad měl sledovat nejen správnost údajů v hospodářských statistikách, ale také zajišťovat asistenci československým firmám usilujícím o proniknutí na trhy v Latinské Americe. Počátkem třicátých let byl připraven základní koncept, jak by měl úřad vypadat. Zahraniční obchod měl mít k dispozici institucionální pomoc. Na ministerstvu obchodu vznikl návrh zákona na podporu zahraničního obchodu, který se skládal ze tří částí. Zahrnoval 1. zřízení exportního ústavu, který sloužil jako ústředí pro všeobecnou podporu zahraničního obchodu a současně jako ústředí pro distribuci zpráv hospodářského charakteru, 2. zřízení fondu pro pojištění úvěrů na export a 3. poskytnutí státních záruk při veřejných vývozních úvěrech. Hlavním důvodem pro zřízení exportního ústavu byly však potřeba koncentrace rozptýleného toku informací o vývozních schopnostech jednotlivých firem zaměřených na export. Tu v té době konaly obchodní komory a zemědělské rady. Záměrem bylo umožnit československým zastupitelským úřadům, aby měly k dispozici dostatek informací pro zájemce o československé zboží v zahraničí a díky této propagační činnosti tak pomohly zlepšovat odbyt. Dalším neméně závažným důvodem byla potřeba vybudovat rychlý a účelný distribuční aparát pro všechny klíčové zprávy ze zastupitelských

úřadů, které často nebyly doručeny k patřičným zájemcům o obchodování. Exportní ústav měl tedy plnit funkci odborného orgánu, který bude informovat zastupitelské mise o konkrétních nabídkách československých firem a podle odborně vypracovaných plánů měl monitorovat situaci na zahraničních trzích a napomáhat tak vyhledávání odbytových příležitostí.

Samostatné pracoviště informační služby mělo být zřízeno mimo Ústav pro zahraniční obchod. Tato služba měla za úkol usměrnit informační toky a koordinovat zájmy jednotlivých odvětví ekonomiky, ať už se jednalo o vývoz zemědělských či průmyslových výrobků. Státní garance za exportní úvěry měla představovat další důležité opatření k posílení ochoty vyvážet. Garance měla být poskytována komerčním pojišťovacími ústavům, aby nasadily vstřícnější postoj vůči zájmům svých pojištěnců s tím, že stát takto na sebe přejímal část rizika, co se týče jeho výše i rozsahu. Dalším opatřením, kromě jmenovaných, měla být i státní záruka za ztráty při poskytování veřejných vývozních úvěrů. Zákon, který toto navrhoval, měl umožnit snadnější přístup zejména ke dlouhodobým pohledávkám, což vedlo k vyššímu růstu objemu exportu a ochoty exportérů vyvážet, což mělo pro československý stát příznivé důsledky.

Návrh zákona v těchto případech poskytoval pouze rámcová ustanovení, aby se neustále měnící stav podnikatelské aktivity mohl v různých obdobích opřít o vždy přiměřeně odstupňovaný způsob co nejúčelnější státní podpory. Vydatná spolupráce a kooperace jednotlivých hospodářských složek byla dána vlastní organizací Ústavu pro zahraniční obchod a prací jeho jednotlivých výborů a komisí.

Ústředna obchodních a živnostenských komor, Ústřední svaz československých průmyslníků, ministerstva zahraničí a obchodu patřily mezi hlavní tvůrce exportní politiky země. Jmenované orgány stvořily stanovy, podle nichž měl být Ústav řízen, kdy důležité kritérium při posuzování se týkalo národohospodářské důležitosti požadovaného úvěru. Minimálně třicetiprocentní riziko

měl nést pojištěnec sám, výše rizika měla být zmenšována postupným splácením. Půl roku bylo počítáno jako garanční lhůta. Pojištění úvěru mělo být vybudováno na spolupráci soukromých pojišťoven. Kvůli poskytování garancí na exportní dodávky vznikl fond, z něhož byla poskytována záruka do výše pětinasobku prostředků fondu, např. fond neměl poskytovat vyšší záruku než 150 miliónů Kč, dokud by neměl minimálně 30 miliónů. Maximální limit všech garancí dohromady činil 500 miliónů Kč. Ústavem, který k tomu byl oprávněn, byly vydávány peněžní dluhopisy, které měly napomoci těmto garancím. Příjmy ústavu měly být zajištěny z plateb statistického poplatku, který se vybíral při dovozu a vývozu zboží, kvůli tomu byl tento poplatek navýšen o 1 promile. Naprostá většina -95%- těchto příjmů měla plynout na vytvoření a fungování garančního fondu, zbylých 5% měly činit provozní náklady. Existovala i možnost, že garance mohla dosáhnout až výše 85% obnosu dodávky, to ovšem v případě, že se jednalo o exportní dodávku mimořádné důležitosti pro národní hospodářství. Tuto výjimku museli odsouhlasit jak ministr obchodu, tak ministr zahraničí v případě, že se jednalo o exportní dodávku do cizího státu nebo dodávku určenou příjemci, který měl v cizím státě poskytnuté státní garance oné země. Celkově však výše garancí nesměla přesáhnout částku jedné miliardy Kč.

Ústav pro zahraniční obchod měl široké pole působnosti, které zahrnovalo všechny složky mezinárodního obchodu, od celních předpisů až po hospodářskou špionáž a kontrašpionáž. Do jeho kompetencí náležely následující aktivity:

„1. Ústav udílí interesentům všechny potřebné informace o celních a jiných předpisech, týkajících se dovozu i vývozu. Za tím účelem vede ve stálé evidenci československá cizí cla, dovozní a vývozní předpisy, dovozní a vývozní zákazy, devisové předpisy, daně zatěžující dovoz, předpisy o obchodních cestujících, a o vzorcích obchodních cestujících, o označování zboží, o balení zboží atd.

Ústav má také zvláštní referát pro exportní techniku, aby i po této stránce mohl exportním interesentům přispěti svou poradou.

S kanceláří jest spojena statistická kancelář, jež vede v evidenci statistiky zahraničního obchodu (důležité právě pro naše styky s Latinskou Amerikou) nejdůležitějších zemí pro naše obchodní styky s cizinou.

2. Ústav opatřuje interesentům úvěrní informace o cizích firmách, sděluje interesentům informace o konkursech a narovnáních, doporučuje pro případ sporu v hodné advokáty v cizině, udílí informace o možnosti vymáhání pohledávek v cizině, o vymahatelnosti našich rozsudků v cizině, o úmluvách o právní pomoci s cizími zeměmi atd. a intervenuje v cizině k žádosti našich exportérů při vymáhání jejich pohledávek.

3. Ústav vede v evidenci veškeré dodávky v cizině a informuje o nich interesované firmy.

4. K podpoře navazování nových obchodních styků informuje Ústav interesované kruhy o exportních a importních možnostech, vyhledává a sděluje vhodné zástupce v cizině, jakož i dovozní a vývozní obchodní domy cizí.

S druhé strany k dotazům z ciziny zjišťuje a sděluje vhodné nákupní prameny v tuzemsku, ke kterémuž účelu slouží také kartotéka tuzemských vývozních firem. Stejnou službu koná Ústav také pokud jde o dovoz z ciziny do Československa.

5. Ústav zpracovává a rozesílá interesovaným kruhům hospodářské zprávy z ciziny došlé od zastupitelských úřadů, od vlastních korespondentů i získané z odborného tisku. Zprávy jsou ukládány ve vhodném archívu, rozděleném dle jednotlivých zemí, tak aby byly pokud jsou aktuální, k stálé dispozici pro běžnou potřebu k informaci interesentů.

6. Ústav vede ve stálé evidenci všechny výstavy a veletrhy v cizině a spolupracuje při organizaci účasti československé výroby a obchodu na nich.

7. Ústav organizuje neb spolupracuje na organizaci jednotlivých akcí pro podporu a propagandu našeho vývozu, jako je zejména usídlení čl. Obchodníků v cizině, vysílání společných cestujících

do cizích odbytišť, zřizování kolektivních zastoupení našeho průmyslu v cizině atp.

8. Ústav se snaží o proniknutí čsl. Obchodu do ciziny také všemi jinými praktickými prostředky, jako je zejména propaganda tiskem, návštěvy v cizině, navazování osobních styků, spolupráce s podobnými institucemi v cizině, přednášky, vhodná reklama atd.

9. Ústav zúčastní se činně prací na povznesení cizineckého ruchu a na jeho využití pro rozvoj hospodářských styků s cizinou. Ústav sleduje také hospodářskou činnost československých státních příslušníků, usídlených v cizině a snaží se navazovati a udržovati s nimi styky za účelem získání hospodářských informací a propagace našich výrobků v cizině.

10. Ústav připravuje vydávání svých zpráv tiskem pro tuzemsko a bude vydávati propagační zprávy v cizích jazycích pro jednotlivá, zvlášt' důležitá odbytiště.⁴

Roku 1935 byla založena další významná instituce pro hájení československých zájmů za tržích v cizině. Jednalo se o Československo-latinskoamerickou obchodní komoru, která byla zaměřená výlučně na Latinskou Ameriku, oproti jiným institucím podobného zaměření. Její založení souviselo s trendem postupného uzavírání latinskoamerických trhů pro československé zboží.

V této souvislosti tlačili českoslovenští exportéři na nutnost zřízení zastupitelských úřadů v některých zemích Latinské Ameriky, které nebyly dostatečně pokryty. Jednalo se kromě Kolumbie také o Ekvádor, Panamu a Peru. V případě Kolumbie existovalo nejbližší československé vyslanectví v Caracasu, což brzy přestalo vyhovovat potřebám československých exportérů, kteří tlačili na rozšíření sítě zastupitelských úřadů. Československé vyslanectví v Bogotě bylo po dlouhých peripetiích uvedeno do provozu 1. září 1936. Prvním chargé d'affaires ČSR v Kolumbii byl jmenován Josef Košek, dosavadní chargé d'affaires anfried na zastupitelském úřadě ve venezuelském Caracasu. V této funkci

⁴ AMZV, IV. sekce, Ústav pro zahraniční obchod, krab. 1084, složka 29,

zůstal do 1. března 1937, kdy jej vystřídal ing. Jan Stürgh, který na této diplomatické misi setrval až do jejího ukončení v březnu 1939. Ačkoliv Česko-Slovensko, druhá republika, usilovalo o zrušení zastupitelských úřadů v některých státech Latinské Ameriky s cílem optimalizovat síť diplomatických misí v cizině. Nikdy tento záměr nebyl ani realizován, neboť neměl podobu definitivního plánu.

Ačkoliv politické a diplomatické styky mezi Československem a Kolumbií byly ve dvacátých letech velmi slabě rozvinuté, resp. prakticky téměř žádné, obchodní styky s touto jihoamerickou zemí existovaly. Proto už ve druhé polovině dvacátých let se objevila poptávka po oficiálním rámci těchto styků, po uzavření obchodní dohody. 8. dubna 1926 předložil Antonín Syka, kolumbijský honorární generální konzul v Československu návrh kolumbijské strany na obchodní dohodu ve formě výměnných not. Další jednání se měla vést prostřednictvím kolumbijského vyslance Arciniegase působícího v Paříži. Z kolumbijské strany se směřoval hlavní zájem na dohodě kvůli dovozu banánů, československá strana spatřovala hlavní výhody v získání příznivějších podmínek pro působení na kolumbijském trhu, hlavně pro dovoz papíru, jabloneckého zboží a strojů pro slabě rozvinutý kolumbijský průmysl. Předložená nota byla vyhotovena na podkladě doložky nejvyšších výhod, ovšem s výjimkou pohraničního styku a určitým omezením pro povolovací řízení, jak dovozní tak i vývozní. Podnětem k podání tohoto návrhu obchodní smlouvy byly nejspíše zájmy kolumbijské firmy BANANAS. Jednání pokračovalo zejména v souvislosti s cestou kolumbijského obchodního attaché v Paříži, Roberta Pinto Valderramy, do Vídně a také Prahy, která se odehrála koncem srpna 1926. Rakousko a Československo totiž spadaly pod působnost kolumbijského vyslanectví v Paříži. Jako vhodný vzor pro budoucí obchodní dohodu spatřovalo

československé ministerstvo Obchodní dohodou mezi Německem a Hondurasem.⁵

Obchodní attaché se však na ministerstvo k jednání nedostavil, avšak podepsáním obchodní dohody byl pověřen kolumbijský vyslanec v Paříži. Ministerstvo v té době jednalo s několika jinými státy o uzavření obchodních smluv, které měly pro Československo z hlediska obchodu významnější pozici než Kolumbie a proto odpověď generálnímu konzulovi Sykovi byla vyhýbavá. Samo ministerstvo jako důvod svého odmítnutí uvádí také ohled na Španělsko. Tato země měla s Československem dohodnuté smluvní clo na banány a právě ohled na Španěly bránil okamžitému uzavření obchodní dohody s Kolumbií. Touto dohodou by právě smluvní clo na dovoz banánů připadlo i Kolumbii, proto tolik usilovala kolumbijská diplomacie o formalizaci obchodní dohody. Nicméně podobně jako ministerstvo poskytlo vyhýbavou odpověď v Praze sídlícímu honorárnímu konzulovi, byli pracovníci pařížského vyslanectví instruováni, aby podobnou odpověď poskytli Kolumbijcům v Paříži.⁶

Další etapa jednání se odvíjí od okamžiku, kdy se obrátil kolumbijský vyslanec v Paříži dopisem ze dne 7. října na tamní československé vyslanectví, a projevil svůj zájem o uzavření obchodní dohody mezi oběma zeměmi. Na základě informací kolumbijského vyslance v Paříži, Vasqueze Cobo, obdrželo toto vyslanectví v srpnu 1932 návrh obchodní smlouvy mezi Československem a Kolumbií od své vlády. Na žádost československého ministerstva zahraničních věcí, které upřednostňovalo sjednání definitivní obchodní smlouvy odpověděl Cobo souhlasně a navrhl československé straně, aby podala protinávry rozšiřující obsah smlouvy. Tyto protinávry poté měly být odeslány kolumbijské vládě.⁷

⁵ Archiv MZV. IV.sekce, krab. 919, odd. 4,

⁶ Archiv MZV. IV.sekce, krab. 919, spis. 4,

⁷ Archiv MZV, IV: sekce, krab 919, spis. 3, č.j.544/32-dův

Vzájemný obchod mezi Československem a Kolumbií v meziválečném období vykazoval vždy přebytek na československé straně. Počátkem dvacátých let byly ovšem vzájemné vztahy obchodní vztahy mezi různými subjekty z obou zemí slabě rozvinuté, proto počátkem dvacátých let byl ve statistikách zachycován československý obchod s Venezuelou a Kolumbií současně. Celkový souhrn vzájemného obchodu s těmito zeměmi dosáhl mezi lety 1920-1938 hodnoty patnácti miliónů korun, přičemž obchod s Kolumbií se na celkovém výsledku podílel více než třemi čtvrtinami.

Československý vývoz do Kolumbie dosahoval nejvyšší hodnoty ve druhé polovině dvacátých let, dále mezi lety 1933-1935 a v roce 1937. Tohoto roku bylo vyvezeno zboží v hodnotě 47.247.000 Kč. Hodnota kolumbijského vývozu v meziválečné době kolísala, nejvyšší hodnoty dosahovala jednak počátkem 20. let, po níž následoval určitý pokles. Druhého vrcholu dosáhla hodnota kolumbijského exportu ve druhé polovině třicátých let.

Výrazně rozdílná byla struktura dovozu a vývozu.

Československo dováželo z Kolumbie zejména suroviny a zemědělské produkty, jako např. kávu, hovězí kůže, arekové ořechy a hlavně ropu. Vývoz z Československa naopak zahrnoval zejména textilní zboží, klobouky, sklo, porcelán, kovové výrobky, jabloneckou bižuterii, zbraně, papír, stroje a nástroje, tedy obecně výrobky s vyšší přidanou hodnotou. Kromě toho bylo z Československa vyváženo i množství sladu. V roce 1936 ale kolumbijská vláda zavedla devizovou kontrolu. Na dovoz zboží ze zahraničí byly přidělovány devizy podle výsledků kolumbijské statistiky zahraničního obchodu. Československá republika nakupovala v Kolumbii větší část zboží nepřímo, zejména přes Německo. Tím pádem kolumbijské statistiky nevykazovaly veškerý rozsah vzájemného obchodu, protože byla zaznamenána pouze část kolumbijského vývozu do ČSR. Tím se Československo ocitlo v nepříjemné situaci. V říjnu roku 1936 byly na ČSR uvaleny tzv. nucené kompenzace. Ty měly za následek podstatné

zúžení dovozu československého zboží do Kolumbie, protože kolumbijská devizová komise neuznávala kolumbijské zboží, které se kterým bylo obchodováno pod patronátem cizích společností. Z jeho vývozu totiž připadl kolumbijskému státu jen malý zlomek čistého výnosu. Z československé strany tak vznikla nutnost přesvědčit kolumbijskou devizovou komisi (Oficina de Control de Cambios y Exportaciones), že obchodní styky s Kolumbií nejsou jednostranné v neprospěch Kolumbie. Vládní nařízení ze dne 26. února 1937 o osvědčování výrobního původu zboží bylo přijato právě z tohoto důvodu. Československo-kolumbijská obchodní dohoda, která byla projednávána, proto měla být založena na zásadě vzájemných bezpodmínečných a neomezených nejvyšších výhod s výjimkami týkajícími se pohraničního styku, a výhodami, které by plynuly z eventuální celní unie. Nejvyšší výhody se měly vztahovat také na vzájemný platební styk. Protože Kolumbie nepatřila mezi státy, které se připojily k pařížské smlouvě o ochraně živnostenského vlastnictví z roku 1883, obchodní dohoda měla obsahovat také ustanovení, které by zabraňovalo zneužívání obchodních značek. Podpisem připravované obchodní dohody měl být i princip volného obchodu s Československem, Československo mělo odstranit díky uvedení dohody v prozatímní platnost výjimečné případy, v nichž byl dovoz zboží z Kolumbie do Československa diskriminován.

Do přípravné fáze vstoupila Kolumbie zavedením dříve zmíněných kompenzací. Československá diplomacie začala jednat o vyřešení této pro československé vývozce obtížné situace, která silně ohrožovala uzavření chystané obchodní dohody mezi oběma zeměmi. Devizová komise, podporovaná sdružením pěstitelů kávy, se postavila proti okamžitému zrušení kompenzací, které by umožnilo volný přístup československého zboží na kolumbijský trh. Českoslovenští diplomaté uvedli při jednání, že se vláda snaží, v míře, jakou jí dovoluje zákon, propagovat kolumbijské zboží, kromě toho Exportní ústav. Škoda a jiné firmy vysílaly své zástupce, kteří měli za úkol organizovat dovoz kolumbijského

zboží do ČSR. Omezování československého dovozu tak nepoškozovalo ČSR pouze obchodně ale také morálně, tím spíše, že kompenzace byly prováděny jednostranně ve prospěch kolumbijské strany.

Kolumbijští představitelé měli uplatňovali na spor jiné hledisko a tento svůj názor dávali nezakrytě najevo. Jejich tvrzení se zakládala na argumentech, že Kolumbie je neustále obchodně poškozována ze strany Československa. Kompenzace taky byly podle Kolumbijců pouze určitou náhradou za způsobené škody. Kolumbijská strana podala návrh, podle něhož odstranění kolumbijských kompenzací přichází v úvahu poté, co ČSR zaplatí garanci určitého odběru zboží do března 1936 ve výši 200.000 USD. Skutečný odběr tuto částku ale převyšoval, protože Československo dováželo především kávu a její dovoz nebyl devizovou komisí nijak regulován. Dovoz se uskutečňoval podle potřeb československé strany, v roce 1935 činila jeho hodnota 1.843.000 Kč. Dále byla dováženy i jiné suroviny jako ropa (v hodnotě 4.509.000 Kč), banány (v hodnotě 10.611.000) a kůže (v hodnotě 1.000.000).⁸ Publikované statistiky dosvědčují, že stížnosti kolumbijské strany na obchodní poškození byly tedy neopodstatněné.

Českoslovenští diplomaté mezitím získali ze soukromých zdrojů reálná čísla o dovozu kolumbijského zboží do Československa. Rozdíl obchodní bilance činil 56.000 USD. Na tuto skutečnost reagovaly zastupitelské úřady oddalováním podpisu licencí kávové společnosti Zúñiga. Kromě toho byla předána protestní nota se žádostí o předání správných údajů o československo-kolumbijském hospodářském styku.

Na základě uvedených faktů bylo zahájeno nové kolo jednání, přičemž kolumbijská strana přehodnotila statistické údaje svého zahraničního obchodu. Bylo zjištěno, že kolumbijské statistiky vykazovaly značný dovoz zboží z Československa, ale téměř

⁸ Archív MZV, IV: sekce, Kolumbie, 1918-1939, krabice č. 919, zpráva č.j. 62/213, Kolumbie-obchodně politická jednání, Praha, 27. listopadu 1936

žádný přímý vývoz kolumbijského zboží do ČSR. Tato disproporce byla způsobena mimo jiné i tím, že devizová komise některé druhy zboží z hlediska platební bilance buď nebrala vůbec v úvahu (např. ropu) nebo pouze určitou část celkové hodnoty zboží. Poté, co byly vyjasněny rozpory, došlo nakonec 15. prosince 1936 k prozatímní dohodě s devizovou komisí. Dohoda zahrnovala zrušení nucených kompenzací do 15. dubna 1937. v prosinci 1936 došlo k uzavření prozatímní dohody mezi devizovou komisí a československým vyslanectvím v Novotě o dalším československo-kolumbijském hospodářském styku do doby uzavření obchodní smlouvy s doložkou nejvyšších výhod. V dohodě bylo uvedeno následující:

„1. Devisová komise zruší dnešním dnem všechna omezení vážoucí se dnes na zboží pocházejícím z Československa, jak pokud jde o placení tohoto zboží, tak pokud jde o povolení (licence) pro budoucí dovoz až do 15. dubna 1937.

2. Do 15. dubna 1937 kolumbijský devisová komise dovolí platby ve volných devisách na veškeré zboží pocházející z ČSR a určeného do Kolumbie.

3. totéž slíbilo ČSR pro zboží kolumbijské

4. Během čtyř měsíců trvání tohoto ujednání povedou se dále rozhovory mezi oběma vládami ve snaze dospěti k definitivní dohodě, kterou by byl upraven obchod mezi oběma státy, v případě však, že během této doby nedojde k uzavření této definitivní obchodní dohody, bude možno toto ujednání prodloužiti nebo zrušiti podle vůle smluvních stran.

5. V případě, že při vypršení tohoto ujednání bude obchodní bilance kolumbijsko-československá pro Kolumbii zjevně nepříznivá, bude moci devizová komise učiniti opatření směřující k nivelaci řečené bilance, při čemž se rozumí, že při tom bude brán zřetel pouze na statistiky přímého obchodu mezi oběma státy.“⁹

⁹ AMZV, IV.sekce, Kolumbie, 1918-1939, krabice 919, zpráva 742/d, Zrušení kompenzací, 2.1. 1937

Tato dohoda se stala později základem pro ukončení vyjednávacího procesu, který vyústil v uzavření definitivní obchodní smlouvy dne 19. dubna 1937. Přijatá obchodní dohoda byla mimořádně významná pro vzájemné československo-kolumbijské ekonomické vztahy měla vstoupit v platnost 14 dní po výměně ratifikačních listin. Kolumbijská vláda vydala prohlášení, v němž se zavázala k zachování režimu volného dovozu vztahujícího se na československé zboží, pokud uvede Československo dohodu v prozatímní platnost. Kolumbijská strana tímto opatřením chtěla docílit toho, aby se na Kolumbijské zboží v Československu vztahovaly výhody smluvních cen co nejdříve. Naproti tomu obdobné opatření pro československé zboží v Kolumbii nebylo nutné. V podstatě se jednalo o získání volného dovozního režimu. Československá strana kolumbijské žádosti vyhověla a dohoda byla v Československu uvedena v prozatímní platnost. Tím pádem v období mezi podpisem dohody a její ratifikací bylo umožněno oboustranně provádění dohody. To mělo za následek, že pro československý dovoz v tomto mezidobí byly v Kolumbii povolovány přiděly deviz v potřebném rozsahu.

Hospodářská situace v Latinské Americe v meziválečném období

Vývoj ekonomiky v Latinské Americe byl velice úzce spojen s demografií a populačním vývojem. Ve dvou posledních staletích došlo ke zrychlení demografického růstu a čísla. Pokud v roce 1800 obývalo Latinskou Ameriku celkově pouze 20 miliónů obyvatel, o pouhých sto let později činil jejich, v roce 1900 činila velikost populace 65 miliónů. Za jedno století se velikost populace více než ztrojnásobila, v roce 1925 měla Latinská Amerika už 100 miliónů obyvatel, což znamenalo pětinasobný nárůst populace za 125 let! Tento významný vzestup počtu obyvatel byl fenoménem posledních desetiletí 19. století a počátku století dvacátého. Do této doby existovala shoda mezi natalitou a mortalitou. Svůj vliv na populačním růstu měla také imigrace a rozvoj medicíny a léků, zlepšení sociálních a hygienických podmínek. Existoval také rozdíl mezi Amerikou latinskou a anglosaskou, státy Latinské Ameriky měly větší demografický přírůstek obyvatelstva, než státy anglosaské Ameriky. Latinskoamerická populace sice rostla, ale nevykonná ekonomika latinskoamerických zemí nebyla schopna plně pokrýt potřeby svých obyvatel. To vedlo k tomu, že investiční prostředky, které mohly být využity k modernizaci průmyslu a k nákupu nových technologií, byly vydávány na sociální potřeby obyvatelstva, aby bylo dosaženo jistého sociálního smíru. To se však vždy nepodařilo naplnit a proto ekonomické problémy byly následovány problémy sociálními.

Již v od devatenáctého století až do doby první světové války byla v Latinské Americe hospodářským hegemonem Velká Británie. Francie, Německo a USA měly ve srovnání s Británií druhořadý význam na poli ekonomiky. Kromě USA se v tomto regionu usazovalo mnoho kolonistů z uvedených zemí, kteří o své domovské země neztratily zájem a podporovaly je finančně a diplomaticky a pomáhali vytvářet nová odbytíště pro průmysl. Vhledem k možnosti těžby surovin byly budovány železnice a

přístavy, které měly sloužit především potřebám zahraničních firem. Bylo totiž důležité, aby latinskoamerické státy byly určitým způsobem závislé na hegemonech.

Výrazným fenoménem se stalo zaostávání latinskoamerických ekonomik, které byla způsobeno mimo jiné odchodem kvalifikovaných pracovníků do zahraničí, především USA. Latinská Amerika byla zmítána rostoucí, hospodářskou recesí a vysokým zahraničním zadlužením. Průmysl plně závisel na zahraničních technologiích a ochotě zdejších režimů investovat. Vzhledem k nestabilní politické situaci, kdy se často střídaly revoluce s kontrarevolucemi neexistovalo dost sil na vybudování ekonomiky. Chyběla především stabilní, nezávislá a nezkorumpovaná vláda. Tuto vládu nebylo vždy možné sestavit vzhledem k ostrému soupeření konzervativních a liberálních stran. Pokud jde o výrobu a odbyt, fungující výroba byla majetkem zahraničních firem, které si hlídaly své trhy a odbytiště. Hegemoniální státy navíc kontrolovaly námořní plavbu a tím pádem i objem vývozu jednotlivých zemí.

Vědecko-technická vyspělost zcela závisela na dodávkách technologií z Evropy nebo z USA, protože latinskoamerické země nebyly schopny vyvíjet nové technologie. Jejich intelektuální zázemí bylo zcela odkázáno na univerzity v Evropě a ve Spojených státech. Absolventi těchto univerzit poté většinou nalézali uplatnění u mezinárodních firem, vlády latinskoamerických zemí nebyly schopny podobné zázemí jako tyto firmy nabídnout.

Ke změně došlo až s příchodem první světové války. Tehdejší mocnosti se dostaly do vzájemného konfliktu, který se projevil v evropských zemích hlubokou hospodářskou recesí. To vedlo také k úpadku a poklesu evropských firem působících v Latinské Americe. Uvolněné trhy potom zajímaly severoamerické firmy, které se na nich úspěšně etablovaly. První světová válka, které tradiční velmoci oslabil, pomohla naopak USA stát se velmocí prvního řádu, zemí, s níž se žádný jiný stát nebyl schopen vítězně střetnout. Díky zabírání latinskoamerických trhů americkými

firmami se tyto země stávaly ekonomicky závislé na „Strýčkovi Samovi“. Tato ekonomická závislost však sebou přinášela i závislost politickou. Pro celý svět, tedy i pro Latinskou Ameriku, se stal důležitým zlomem rok 1929, kdy po zhroucení newyorské burzy propukla velká hospodářská krize. Tato krize zasáhla veškerý průmysl a ovlivnila životy všech vrstev obyvatelstva. Poklesly reálné mzdy pracovníků a nastal také výrazný pokles výroby. Ten činil v Latinské Americe průměrně 69%. Mnohé státy zavedly ochranářskou politiku vysokých cel, která měla chránit domácí výrobce. Paradoxně i tento druh hospodářské politiky měl za následek likvidaci jak drobného a středního podnikání, tak i mezinárodního obchodu. V průběhu třicátých let a zejména k jejich konci docházelo k postupnému odeznívání krize a opětovnému mírnému hospodářskému ožívání. Hospodářská krize v Latinské Americe se stala také tématem VIII. Panamerické konference v Limě v roce 1938. na této konferenci byly také přijaty obecné zásady jak předejít dalším krizím a byla vytvořen program latinskoamerické hospodářské integrace.

Emigrace a kolonizace

V průběhu dějin styků mezi českými zeměmi na straně jedné a latinskoamerickým regionem na straně druhé lze často narazit na různé pokusy z české strany o organizovanou emigraci do různých regionů Ameriky a tam z těchto emigrantů vytvořit české obce. Zejména se nejčastěji jedná o různé projekty kolonií, spočívajících v příchodu zemědělců na dosud neobsazenou zemědělskou půdu za účelem její rekultivace a osídlení dosud neosídlených či málo osídlených oblastí. Mnohé z těchto idejí zůstaly často ve fázi projektů, které však nikdy nebyly realizovány, jakým byl např. projekt zřízení československé zemědělské osady, resp. osady z vystěhovavších se rolníků z rakousko-uherské monarchie, v argentinské Patagonii, o níž podal zprávu Ferdinand Klindera. Tento projekt ovšem pochází z doby před první světovou válkou.

O co se jednalo? Na přelomu prvního a druhého desetiletí 20. století uvažovala část politiků z agrární strany o velkém kolonizačním projektu v argentinské Patagonii. Navíc tato iniciativa vycházela ze strany vídeňských úřadů. Při návštěvě delegace rakouské vlády v Argentině při příležitosti stoletého výročí existence samostatného státu začal vedoucí delegace Artur Krupp uvažovat o vytvoření spolku na podporu rakouské kolonizace přiděleného území. Argentinská vláda nabídla možnost prodeje půdy v okolí řeky Chubut v Patagonii. Nebyla ovšem schopna podat bližší informace ohledně místních podmínek a proto se rakouské úřady rozhodly vyslat do Patagonie výpravu, která měla prozkoumat tamní podmínky a vhodnost kolonie území pro kolonizaci rakouskými rolníky. Členové výpravy měli splňovat dvě podmínky, být schopnými odborníky v zemědělství a být schopni komunikovat španělsky. Klindera, navržený českými agrárníky, nabídku přijal a odjel roku 1911 do Argentiny. Po několikátýdenním zkoumání oblasti v okolí Chubutu došel k závěru, že nabídnutá oblast je nevhodná

pro kolonizaci rolníky ze střední Evropy. Protože Klindera, stejně jako další členové jeho mise, projekt nedoporučili, čímž pán kolonizace skončil.¹⁰

Je ovšem dosti problematické hovořit o Latinské Americe jako celku. Tento region je totiž geograficky a klimaticky velmi rozmanitý, proto se český zájem o usazování rolníků na zemědělské půdě soustředil pouze na určité regiony. Jednalo se zejména o regiony jejichž základní klimatické, půdní hydrologické a vůbec přírodní podmínky odpovídaly těm, na něž byli zemědělci zvyklí ze střední Evropy. Mezi klasické přistěhovalecké země latinskoamerického regionu v tomto ohledu patřila bezpochyby Argentina. Tato země rozkládající se od subtropického klimatického pásma na severu přes mírné až po subpolární klimatické pásmo na jihu nabízela tedy možnosti získat půdu v oblastech, které svými geografickými podmínkami byli blízké původní domovině kolonistů. Zájem o imigraci se naopak netýkal, resp. netýkal se v takové míře, zemí nacházejících se v tropickém podnebním pásmu v oblasti střední Ameriky a severní části jihoamerického kontinentu. Do této oblasti patří i Kolumbie.

Kolumbie nikdy nebyla tradiční přistěhovaleckou zemí, jejíž vláda by imigraci vítala¹¹ a dokonce jí dávala úlevy, jako tomu bylo v případě Argentiny v první polovině dvacátého století. Sám honorární konzul Republiky Kolumbie v Československu, Antonín Syka uvádí: „*Musím však předeslati, že Kolumbie se pro hromadné vystěhovalectví rozhodně nehodí. Všechny čistě tropické krajiny, jakož i t.zv.Orient-region, tj. ony kraje, které se nalézají již v poříčí řeky Amazonky, nepřicházejí v úvahu při vystěhovalectví, neboť zde vyplácí se plantážnictví ve větších*

¹⁰ F. Klindera, Český rolník napříč Argentinou, Praha, 1992; J. Opatrný: Proyecto de una Colonia Agrícola Checa en Argentina: el viaje de Fradinand Klinera, in: IAP, XXVIII, 1994, s. 133-149

¹¹ Nár.Archív, fond ČÚZ, č.40, Vystěhovalectví-Columbie, Zpráva ministerstvu Sociální péče, odbor vystěhovalecký, 8.10. 1929, cit: „*Zákon kolumbijský č.114 z roku 1922 vysloveně praví, že konsulové mají vystěhovalectví podporovat, že mají být vystěhovaleckými agenty! Ale pražský konsulát, jak mám o tom mnohé případy, činí našim vystěhovalcům jen velké obtíže, ... a ztěžuje vstup do země, která stále trpí nedostatkem přistěhovalců.*“

rozměrech.“¹² Problémem je podle kolumbijského honorárního konzula fakt, že českoslovenští vystěhovalci nedisponují většími finančními částkami, přičemž koupě a zřízení plantáže vyžaduje velkou počáteční investici. Kromě toho by pro československé imigranty bylo značným problémem tropické podnebí. Ale i v této tropické zemi údajně existují možnosti nákupu půdy. „*V Kolumbii jest stále ještě dostatek volné půdy, hodící se k osídlení severními Evropany, takže velký počet československých vystěhovalců nalezl by zde nejlepší existenci. Všechny pozemky, jež se hodí pro československé vystěhovalce, nalézají se ve výši počínaje 1200 m nad mořem. Takové kraje jsou na př. na jihu země, jakož i na jiných horních rovinách.*“¹³ „Navíc investice do půdy je líčena jako správná, jelikož „*jest stále ještě možno zakoupit zde půdu velmi levně, jsem toho názoru, že pozemky zakoupené dnes za pes. 100.000,- mohly by míti za pět roků cenu 1.000.000 pes.*“¹⁴

Přistěhovalectví do Kolumbie

O možnostech přistěhovalectví do Kolumbie se zmiňuje i blíže nedatovaná zpráva ministerstva sociální péče o vyhlídkách pro vystěhovalce z roku 1929, která zpočátku nastiňuje základní geografické informace o Kolumbijské republice, jejím reliéfu, osídlení a urbanizační struktuře. Zabývá se analýzou hospodářského života země, základními komoditami jak průmyslovými a obchodními, tak hlavně zemědělskými, neboť jak zdůrazňuje, zemědělství „... *jest téměř jediným zaměstnáním většiny obyvatelstva*“¹⁵. V zemědělské výrobě se podle zprávy daří prakticky všem druhům plodin v závislosti na nadmořské výšce. „*V nížinách řek, z nichž nejhlavnější je Magdalena, a kolem pacifického pobřeží pěstují se gumovníky a kokosová palma; pořádku se pěstují banány a obilí. Na atlantickém*

¹² Ant.V.Syka: Kolumbie a přistěhovalectví, in: Československá Emigrace, číslo 10-11, ročník I, červenec-srpen 1926, Archiv MZV, IV.sekce, krab 919

¹³ tamtéž..

¹⁴ tamtéž

¹⁵ Informace o vyhlídkách pro vystěhovalce v Kolumbii. 1929, složka Columbie.Vystěhovalectví, Nár. Archiv, fond ČÚZ, karton 40- Kolumbie,

pobřeží, kde nepadají tak časté a prudké lijáky, pěstují se všechny druhy obilí, cukrová třtina, kakao, banány a jiné tropické ovoce a zelenina. Uvnitř země ve vyšších polohách /od 500 m nahoru/, hlavně na svazích And, je možné provozovati i naše polní hospodaření se všemi druhy plodin u nás obvyklých. Krajiny, ležící nad 1000 m, jsou většinou zdravé a půda je příhodná pro zemědělství. Krajiny nižší trpí malárií a jinými tropickými nemocemi a jsou pro Evropana velmi nezdravé, ano přímo vražedné. Mimoto by si tam československý vystěhovalec nevykl na velká vedra“¹⁶

Ačkoliv je Kolumbie země s nerostným bohatstvím, průmysl je téměř nerozvinutý a proto ani průmysloví dělníci nemají velké šance s uplatněním. „*Nejdůležitějším průmyslem kolumbijským jest dolování.*“¹⁷ Jako hlavní suroviny jsou uváděny drahokamy, zejména smaragdy, dále drahé kovy i průmyslové kovy. Co se týče paliv a energetických surovin, přestože je Kolumbie bohatá na ložiska uhlí, ve 20. a 30. letech tato surovina dosud nebyla dolována. Do země zasahují i ložiska ropy a asfaltu, která se vyskytují zejména podél státní hranice s Venezuelou, která sama je proslulá jako významný těžař a exportér ropy v regionu. Těžba kamenné soli v solných dolech i těžba smaragdů, jejichž byla (a je i v současné době) Kolumbie známým exportérem, podléhaly v meziválečném období výhradnímu státnímu monopolu.

Kromě těžařství ostatní průmyslová odvětví v Kolumbii byla v této době velmi chabě rozvinuta a jejich produkce v nejlepším případě dokázala pokrýt domácí spotřebu. Mezi tato odvětví patřila zejména výroba skla, bavlněných látek, hliněného zboží a klobouků, a také cukrovarnictví zpracovávající pro domácí trh v zemi vypěstovanou cukrovou třtinu.

Analýza obchodní bilance se stručně věnuje hlavním komoditám exportu jakož i zboží do země dováženému. Mezi hlavní předměty kolumbijského vývozu koncem 20. let 20. století

¹⁶ tamtéž

¹⁷ tamtéž

patřily v naprosté většině primární suroviny a zemědělské plodiny, zejména káva, platina, zlato, smaragdy, dobytek a dobytčí kůže a usně, banány, kokosové ořechy, panamské klobouky (tento název získaly nikoliv díky zemi původu, nýbrž díky skutečnosti, že na hlavní trhy, které tyto klobouky odebíraly, tj. hlavně USA a Evropy, se tyto klobouky dostávaly loděmi plujícími přes panamský průplav. Pozn. aut.), přírodní kaučuk a tabák. Hlavními položky dovozu do Kolumbie tvořily průmyslové produkty, zejména textilní zboží, lékárnické výrobky, stroje a nástroje pro důlní hospodářství, materiál pro železnice, papír a kancelářské potřeby.

Jako hlavní problém v obchodu spatřuje analýza ministerstva špatné komunikační spojení, zejména spojení s cizinou pomocí lodí, které se odehrává pouze s přístavy ve Spojených státech, ať již s přístavy na atlantickém pobřeží (New York, New Orleans v USA, Cartagena, Puberto Columbia, Santa Marta a Riohacha v Kolumbii) nebo na pobřeží Pacifiku (kde přístavy Buenaventura a Tumaco přijímají parníky a lodě obstarávající spojení mezi pacifickými přístavy od San Francisca až po Valparaiso v Chile). S Evropu však pravidelné dopravní spojení neexistovalo. Kromě dopravního spojení s cizinou byl v případě Kolumbie i problém týkající se stavu její vnitřní komunikační sítě, protože ve 20. letech byla železnice mezi Buenaventurou a Bogotou rozestavěná a železniční spojení se sousedními státy neexistovalo vůbec žádné.

Většina uvedených fakt je však spíše podružných ve srovnání s poslední třetinou reportu. „*Vyhlídky pro přistěhovalce jsou v zemi celkem špatné*“¹⁸. Život zemědělských dělníků je obtížný a těžký, protože ti nejsou konkurenceschopní ve srovnání s domorodými indiány, kteří jsou skromní a adaptovaní na tropické klima., zejména v nižších polohách, kde „...*podnebí je*

^{18 18} Informace o vyhlídkách pro vystěhovalce v Kolumbii. 1929, složka Columbie.Vystěhovalectví, Nár. Archiv, fond ČÚZ, karton 40- Kolumbie,

*tak nezdravé, že tam Evropan pracovati nemůže.*¹⁹“ Jisté možnosti spatřuje ministerstvo sociální péče právě v oblasti stavby železnice, kde „... *se mohou uplatniti také naši dělníci, strojníci, elektrotechnici, zámečníci, tesaři, zedníci i stavební asistenti a inženýři...Pro tyto dělníky byly vystavěny domky a je postaráno též o jejich lékařské a nemocniční ošetření /zdarma/*“²⁰ Tato možnost se ovšem týká zejména regionů Putamayo a Caquetá v jihovýchodní části Kolumbie, kde kolumbijská vláda právě díky výstavbě cest a drah chtěla podpořit kolonizaci těchto krajů. Přístup k dělníkům v tomto případě je ovšem spíše výjimkou z pravidla, neboť jak zpráva uvádí dále: „*Pro průmyslové dělníky není práce, neboť průmysl je teprve v počátcích. Řemeslníci kteří by chtěli soutěžit s domorodci, musili by se spokojiti s velmi nízkou mzdou. Odborníci-řemeslníci bývají, pokud jich je kde zapotřebí, najímání skrze spřátelené evropské firmy nejčastěji v Hamburku a v Berlíně. Kdo by se chtěl osamostatniti, potřeboval by značný kapitál a musil by znát španělsky. Vyhlídky by snad měli krejčí, obuvníci a truhláři. Stejně není vyhlídek ani pro osoby s akademickým vzděláním, přijdou-li do země nazdařbůh.*“²¹

Proto ministerstvo varuje před případnou cestou do Kolumbie bez předem zajištěného místa, neboť podle kolumbijských imigračních podmínek, nemá-li přistěhovalec pevnou pracovní smlouvu nebo příbuzné v zemi, kteří by se o něj mohli postarat, je povinen po příjezdu do země mít u sebe nejméně 200 dolarů. (přibližně 200 kolumbijských pesos, podle ministerstvem uváděného kurzu 1 peso = 34 Kč) Pouze dodržení těchto podmínek umožňuje zájemci o imigraci obdržet na kolumbijském konzulátu vízum k cestě do Kolumbie. Kromě výše uvedených podmínek musí mít žadatel o vízum také dostatek peněz na cestu nebo musí mít cestu již uhrazenou a o

¹⁹ tamtéž

²⁰ tamtéž

²¹ tamtéž

této úhradě musí předložit potvrzení. Cesta z Evropy do Kolumbie nebyla nijak organizována a proto případní zájemci o imigraci do Kolumbie byli odkázáni na cestu vypravit na vlastní pěst. Jediná možnost spočívala v cestě do Hamburku, odtud po nalodění přes Atlantik do New Yorku a z newyorského přístavu poté pokračovat jinou lodí do některého z atlantických přístavů na kolumbijském pobřeží, buď Cartageny, nebo spíše Barranquilly, z níž bylo možné mimo dobu sucha pokračovat lodí po řece Magdaleně cestou do vnitrozemí.

V první polovině roku 1929 byl v časopisu Československá emigrace v českém jazyce publikován dekret kolumbijského prezidenta o kolonizaci vládních pozemků, resp. dekret číslo 839 ze dne 28. května 1928, který měl za cíl podpořit kolonizaci pozemků ležících ladem. Z právního hlediska měl tento dekret zajistit provádění některých článků zákonů na podporu kolonizace, které byly vydány v předchozích letech. Prezidentský dekret obsahoval celkem 14 článků, které vyjmenovávaly podmínky, za nichž se kolonisté mohou ucházet o půdu, organizační i právní záležitosti s kolonizací spojené.

Ústřední zastřešující institucí pro kolonizaci pozemků byla Sekce pro přistěhovalectví a kolonizaci při ministerstvu průmyslu, která měla za cíl organizovat zemědělské kolonie pro domácí kolonisty i pro přistěhovalce. Za tímto účelem dokonce byla v roce 1927 zřízena kolonizační komise, která měla důkladně zkoumat některé regiony, mezi něž patřily hlavně pobřeží Tichého oceánu, pohoří Cerbatana, údolí řeky San Juan, krajinu u Sumapazu, u San Juanito mezi Cundinamarca a Independencia del Meta, v pohraničních částech departamentů Buila, Caquetá aj. K závěrům zpracovaným touto komisí na základě studia zmíněných regionů mělo být přihlédnuto při samotné kolonizaci.

Podle dekretu se kolonistou mohl stát muž minimálně 18tiletý a maximálně ve věku 50 let, který „...požívá plného zdraví, prokáže vysvědčením dvou osob, požívajících dobré pověsti, své dřívější

*chování a požádá o své uznání za kolonistu u oddělení pro přistěhovalectví a kolonizaci ministerstva průmyslu, anebo u městského nebo obecního úřadu, anebo u příslušného přistěhovaleckého úředníka, jestliže žadatel jest cizincem*²²

Cizinci samozřejmě museli rovněž splňovat obecné podmínky pro vstup do země, mezi něž patřilo zejména dostatek finančních prostředků na novou existenci a zároveň museli cizinci ucházející se o status kolonisty podepsat protokol, kterým se zavazovali, že se podrobí předpisům, které stanovila pro kolonii kolumbijská vláda. V otázce, kteří cizinci se mohou ucházet o status kolonisty si poslední rozhodnutí vyhrazovala sekce pro přistěhovalectví a kolonizaci při ministerstvu průmyslu, která rovněž vypracovala instrukce pro kolumbijské přistěhovalecké agenty působící v cizině. V souladu s těmito instrukcemi měli agenti rozhodovat o žádostech zájemců o imigraci.

Jak měly kolonie podle představ vlády vypadat? „*V každé kolonii se zřídí: a) kostel, určený pro kultus katolický, ke kterému bude přidělen pro každou kolonii kaplan; b) nemocnice spolu s lékárnou, s poradnou, šatnou, s místnostmi pro nemocné pro obě pohlaví, kuchyň atd.; obsluha bude svěřena stálým zaměstnancům. V nemocnici kolonie budou zdarma ošetřováni kolonisté během prvního roku jejich pobytu v kolonii; c) školy pro kolonisty a jejich děti s pozemky pro zemědělské pokusnictví, v nichž se bude vyučovati především španělskému jazyku; d) dům pro kolonisty, ve kterém budou kolonisté bezplatně přijímáni a ubytováni do té doby, dokud příslušný úřad se nepostará o jejich definitivní usazení; v tomto domě bude také sídlo úřadů a zaměstnanců kolonie.*“²³

Každá kolonie měla mít vyhrazenou rozlohu nejméně 300 hektarů pro statek, určený jak pro pěstitelství, tak i pro pastvu dobytka. Tři sta hektarů byla maximální rozloha, která mohla být

²² Nár. Archiv, fond ČÚZ, karton 40- Kolumbie Dekret o kolonizaci vládních pozemků, složka Columbie. Vystěhovalectví,

²³ tamtéž

jednomu žadateli přidělena. Ředitelem statku se měl stát agronom kolonizační komise, pod jehož vedením se měly na statku provádět experimenty, „*...které odpovídají zemědělským poměrům příslušného kraje.*“²⁴, pěstovat semena určená jako přiděl pro kolonisty a chovat vybraná plemena dobytka, zejména skotu, koňů, ovcí, prasat a také drůbeže. V každé kolonii měl být podle záměru zřízen obchod ve formě spotřebního družstva, jehož členy měly být kolonisté i zaměstnanci. Tento obchod měl zabezpečovat hlavní existenční potřeby pro kolonii. Pozemky ležící ladem měly být obdělány, ovšem přihlédnuto mělo být k nerostnému bohatství nacházejícím se pod zemí, aby mohlo být v budoucnosti využito i toto bohatství.

Rozloha pozemku, který měl být přidělen každému kolonistovi do vlastnictví se pohybovala od 10 do 75 hektarů, záviselo na poloze kolonie, druhu půdy, klimatu, topografické poloze pozemku a také na osobních poměrech každého kolonisty, zejména na počtu členů rodiny, resp. osob na něm závislých. Aby vláda kolonizaci neobydlených krajů podpořila, měl každý kolonista zároveň přísliben úvěr, jehož výše měla zajistit částku dostatečnou k zabezpečení jeho osobních potřeb a potřeb jeho rodiny po dobu prvního půlroku pobytu v kolonii (jednalo se o 50 centavů denně pro kolonistu, to samé pro jeho manželku, na každého syna mladšího 18 let byla stanovena částka 25 centavů denně.) Finanční částky byly určeny k vyplácení měsíčně, vždy předem na rádně potvrzené stvrzenky. Předpokládanou samozřej-mostí byl uspokojivý pracovní výkon a řádné chování kolonisty. Kromě úvěru náležel každému kolonistovi přidělený dům, čtyři až šest kusů ovcí či prasat, v závislosti na regionu, kde se kolonie nachází, tj. zda poskytuje lepší podmínky pro pastvu ovcí či chov prasat. Dalšími kolonistům přidělenými komoditami byla živá drůbež v maximálním počtu šesti kusů, nábytek do domácnosti (dvě lehátka, jeden jídelní stůl, jeden

²⁴ tamtéž

stolek a čtyři židle), zemědělské náčiní do výše 10 pesos poskytnuté za výrobní cenu. Kolonisté měli tento jim poskytnutý úvěr splácet postupně každého čtvrt roku amortizačními splátkami po dobu 20 let s celkovým úrokem 6 %. Po dobu splácení úvěru nesměli kolonisté s přidělenými pozemky disponovat, tj. nesměli je prodat ani zatížit hypotékou.

Žádosti kolonistů o přidělení pozemků v koloniích založených vládou byly předkládány sekci pro přistěhovalectví a kolonizaci, přistěhovalci měli podat žádost u přistěhovaleckého a kolonizačního úřadu. Pokud přednosta tohoto úřadu shledal, že žádost splňuje všechny vyžadované formality, byla žádost postoupena úřadu pro pozemky.

Kolonisté, jimž byly pozemky přiděleny, měli nárok na bezplatnou dopravu všemi dopravními prostředky na místo kolonizace, což jim umožňoval speciální pas vydaný přistěhovaleckým sborem, pokud se jednalo o imigranty, či místními úřady v místě bydliště, jednalo-li se o osoby již trvale žijící v Kolumbii.

Zemědělské kolonie takto zřízené vládou podléhaly přímo přednostům kolonizačních komisí a přednostovi přistěhovalecké a kolonizační sekce při ministerstvu průmyslu.

Samotný dekret však pouze sloužil jako vyjádření záměru ministerstva, samotnou kolonizační aktivitu však ovlivnil velmi málo, prakticky vůbec.

Přesto se vyskytlo několik projektů českých osad a zemědělských kolonií v různých částech Kolumbie. Stopy těchto projektů lze zachytit po celá třicátá léta 20. století a za zajímavost lze označit fakt, že za většinou těchto kolonizačních projektů stojí jedna a táž osoba, inženýr Alois Hora, Čech, trvale žijící v Kolumbii a po většinu času působící jako obchodní zástupce několika firem a podniků, nejen těch československých.

Velmi propracovaný projekt kolonie zemědělských osad v Kolumbii pochází z roku 1935. Záměrem státu bylo

kolonizovat venkovské oblasti Bahia de Solano a Sumapaz. Obojí se nachází v regionu Tolima, východně od Bogoty.

Kolonie Sumapaz se rozkládala mezi řekami Yaguaz a Cuinde Negro a hřebenem Cordillery v departamentu Tolima. Zájemcem o kolonizaci půdy mohl být každý, kdo vyhověl předem daným podmínkám. Uchazeči si nejdříve museli podat oficiální žádost u ministerstva obchodu a společně s ní byli povinni doložit doporučení dvou osob, které mělo dokázat, že se nejedná o osoby společensky nepřizpůsobivé, a spolu s tímto mělo být doručeno i lékařské vysvědčení o zdravotním stavu. Cizinci byli mezi zájemce o kolonizaci také připuštěni, museli se však prokázat osobním průkazem. Pokud zájemcům bylo vyhověno, jejich přiděl tvořilo 20 ha půdy, dále měli nárok na bezplatné ubytování v kolonii po dobu dvou měsíců. Na stavbu domu a koupi hospodářského náčiní existovala možnost poskytnutí úvěru ve výši 100 pesos, stát se i zavázal vyplácet kolonistům dočasnou apanáž ve výši 50 centavů po 3 dny v týdnu po celkovou dobu 5 měsíců, za předpokladu, že příjemci této dávky pracují na obdělávání půdy a stavbě domů. Poskytnutím této dávky hodlal stát podporovat kolonisty v době počátečních nesnází při zakládání kolonie.

Na oplátku ovšem se museli osadníci zavázat protokolem, že se v určené době odstěhují do kolonie, kde se podrobí také nařízením určených ministerstvem, ve smluvené lhůtě postaví dům a obdělají a osejí přidělený pozemek. Úvěr podle dohody měl být splácen pravidelně každé tři měsíce. Teprve poté, co osadník obdělal polovinu přiděleného pozemku, vystavěl obytný dům a poskytnutý úvěr měl splacený, mohl si podat žádost na ředitelství kolonie na definitivní přidělení půdy do osobního vlastnictví. V případě, že všechny potřebné skutečnosti byly splněny, ředitelství kolonie vydalo potvrzení o vyrovnání všech závazků společně s plánkem pozemku a osadník od té doby mohl se svou půdou volně disponovat. Pokud by chtěl osadník přenechat či odstoupit půdu, na níž pracoval třetí osobě, aniž by

měl vyrovnány své závazky, musel podat žádost na ministerstvo průmyslu, kterému tato půda oficiálně patřila do doby splacení závazků. Časová lhůta, do níž byli osadníci povinni vystavět obytný dům činila tři roky, pokud by zároveň nebyla obdělána alespoň polovina přidělené půdy, měl osadník nárok nikoli na celý původní příděl půdy, ale jen tu její část, kterou obdělal. Striktně bylo stanoveno, že v každé osadě zůstane zároveň 100 ha půdy, které budou přiděleny k obdělávání a které budou vyhrazeny společným potřebám obyvatel osady.

Osada Bahia de Solano se rozprostírala v krajině mezi Tichým Oceánem, řekami Valle a Nabuga a hřebenem Kordillery. Zde měl být režim poněkud odlišný. Pozemky nezbytné pro zřízení vládních budov, přístavu a jiných nezbytných zařízení pro správu a dopravní obslužnost a pás 2000 ha půdy nebyly kolonistům přidělovány, ale pouze propůjčeny do spravování, ostatní pozemky však měly být podle parcelačního plánu, který schválila přímo vláda, přidělovány jednotlivým osadníkům a to až do rozlohy 75 ha.

V případě této kolonie byli za osadníky přijímáni jen muži ve věku mezi 18 a 50 lety, kteří museli prokázat svůj dobrý zdravotní stav prostřednictvím lékařského vysvědčení a speciálním osvědčením museli rovněž prokázat svojí odbornou způsobilost k zemědělství. Žádost si zájemci o kolonizaci této přímořské oblasti podávali ministerstvu průmyslu a obchodu, pod nějž otázky vnitřní kolonizace spadaly, nebo přímo ředitelství kolonie. Ředitelství kolonie tvořil kromě ředitele, plněním funkcí obdobnou starostovi také účetní. Cizinci se mohli do kolonizace zapojit také, pokud prokázali, že vyhovují státním předpisům pro přistěhovalce. Všichni uchazeči bez ohledu na původ však museli podpisem stvrdit svůj souhlas s podřízením se vládním předpisům, které jsou pro osadu platné. Zájemce, který byl přijat jako osadník měl zaručen příděl půdy do výše 75 ha, spolu s tím také bezplatné ubytování pro kolonistu i jeho rodinu po dobu prvních 90 dní, ovšem beze stravy, tu si museli osadníci

zajistit sami. Po dobu prvních 10 měsíců měli nově příchozí přidělenou práci na výstavbě osady s denním platem do výše 1 pesa. Od osadníků se očekávalo, že si postaví vlastní obytný dům. Na tem jim byl přislíben příspěvek 200 pesos, ovšem stavba domu musela probíhat podle plánu, který předem schválilo ředitelství kolonie a nad jehož dodržováním bdělo. Lhůta pro výstavbu domu byla 120 dnů. Původní plán počítal s přijetím 10 rodin jako prvních osadníků, k nimž později mohli přibývat další kolonisté individuálně. Těchto 10 průkopnických rodin mělo být vybráno pověřenou sekci ministerstva průmyslu a obchodu, ale navrhnout je mělo ředitelství kolonie, které mělo lepší možnosti osadníky poznat. Další osadníci pak mohli být se souhlasem ministerstva přijímáni poté, co se etablovali první příchozí.

Předpisy, jimž se museli osadníci podrobit, byly přísnější než předpisy v případě kolonie Sumapaz. Nejednalo se jen o délku lhůty na výstavbu obytného domu. Přidělené pozemky k obdělání musely být kultivovány natrvalo. Nejméně 1 hektar musel být vyčleněn pro zahradu a minimálně 6 ha pro pastviny pro koně. Tři dny v týdnu museli osadníci pracovat pod vedením ředitelství na pro veřejné potřeby, další tři dny poté osadníci věnovali obdělávání přidělených pozemků a výstavbě vlastního domu. Osadníkům náležela mzda nejen za veřejné práce ve prospěch osady, ale i za práci na přidělených pozemcích. Kolonisté museli svůj život podříditi životnímu rytmu osady, proto nemohli bez povolení ředitelství opustit kolonii v době pracovního dne. Poté, co si kolonisté zřídili obytný dům a obdělali polovinu přidělených pozemků, měli možnost požádat o přidělení půdy do osobního vlastnictví. Tato žádost musela být doprovázena osvědčením, které vystavilo ředitelství osady. Součástí osvědčení byl katastrální záznam přesných hranic přiděleného pozemku, potvrzení o stavbě domu podle schváleného vzoru a o obdělání aspoň poloviny přiděleného pozemku. Zároveň také vedení osady potvrzovalo hodnocení

kolonistova chování, že nenarušuje sousedské soužití a vychází se spoluobčany v dobrém. Pokud osadník opustil osadu a rádně svojí nepřítomnost neomluvil ředitelství kolonie, s výjimkou úzce stanovených případů, považovaly se jeho pozemky za opuštěné

Dokud nebyly veškeré závazky ze smlouvy vyplývající uhrazeny, patřila půda stále ministerstvu a osadník ji mohl podstoupit druhé straně pouze v případě, že mu toto bylo ministerstvem povoleno. Pokud osadník neobdělal do tří let neobdělal polovinu přidělené půdy a neměl postavený obytný dům, měl nárok na přidělení pouze části původně přislíbené půdy, pokud závazky splnil v dohodnuté výši, nesměl být o své nároky připraven.

Své povinnosti, které vyplývaly ze smlouvy, neměli pouze osadníci, ale také druhá strana, tj. ministerstvo průmyslu, ze jehož podnětu se kolonizace neobsazené půdy odehrávala. Mezi povinnosti ministerstva patřilo zřízení skladiště, z něhož by mohli kolonisté kupovat za režijní cenu spotřební zboží, nástroje a nezbytné životní potřeby, protože v oblasti od plánované osady byl nejbližší obchod či skladiště daleko.

Nejbližším přístavem poblíž plánované osady bylo Solano, kde ministerstvo průmyslu, ve spolupráci s ministerstvem školství, plánovalo postavit budovy pro školu určenou dětem osadníků, budovy pro sociální péči, a zároveň vyhradit u přístaviště pozemky v rozloze 50 ha pro zkušební statek a dalších 100 ha půdy jako pastviny či pro jiné použití. Osada Solano byla zamýšlena jako „...*ohnisko venkovské vzdělanosti na pacifickém pobřeží od hranic republiky Panamy až po osadu Pizarro.*“²⁵

O tento kolonizační projekt projevil zájem i československé úřady. Ministerstvo sociální péče se na Aloise Horu obrátilo prosbou o jeho vyjádření.

²⁵ Nár.Archív, fond ČÚZ, č.40, Vystěhovalectví-Columbie, opis zprávy Kolumbie: Zemědělské kolonie v Bahna de Solano a Sumapaz s.5

„Máte vlastní zkušenosti a máte i možnost dotázati se na poměry v těchto koloniích někoho, kdo je jim blízek pobytem a nebo jiným způsobem poměry zná.“²⁶ Ačkoliv se ministerstvo nedomnívá, že by bylo zapotřebí zahájit v Československu hromadnou náborovou akci, „...před to by bylo potřeba míti spolehlivé zprávy pro ty, kteří se na vlastní risiko a častokrát jen nazdařbůh pouštějí do světa.“²⁷ Mimo oficiální informace o kolonizačním projektu nemělo ministerstvo žádné jiné zprávy. Odpověď Aloise Hory na dotaz ministerstva nedorazila. Stížnosti československých úřadů na Aloise Horu a jeho nereagování na různé dotazy nebyly ojedinělé. Ministerstvo zejména požadovalo informace, „...zda by bylo pro československé uchazeče výhodno ucházeti se o přijetí do těchto kolonií. Šlo by zejména o to, zjistiti, jakého druhu je půda v těchto osadách, zda podnebí v nich je pro Středoevropana snesitelné, jaké jsou zdravotní poměry v kraji, jaké mají osady komunikační prostředky, co se v osadách může pěstovati a jakým výsledkem, jaké jsou odbytové možnosti, zda kolonizace se v obou osadách skutečně již provádí, zda jsou mezi osadníky někteří, kterých by bylo možno se soukromou cestou dotázati na jejich zkušenosti a zda posléze kolumbijská vláda by byla nakloněna-když by dobrozdání vyslanectví vyznělo příznivě-přijmouti za osadníky též československé příslušníky.“²⁸

Tento plán osad byl velice smělý, nicméně rozhodně neměl za následek velký proud rolníků migrujících do Kolumbie, kteří by chtěli kolonizovat pustinu. Rozhodně ale tato zpráva nezůstala mezi zemědělci bez ohlasu, nicméně ten nebyl výrazný. Ohlas se týkal spíše obecných dotazů na tamní zemědělské podmínky.

Slavia

Největším zamýšleným projektem kolonizace kolumbijského venkova československými občany byl však bezpochyby projekt

²⁶ NA, fond ČÚZ, č. k. 40, složka V-Kolumbie, č.j.1667/36-TI/V.

²⁷ tamtéž

²⁸ NA, fond ČÚZ, č. k. 40, složka V-Kolumbie, č.j. H 5110-9/3.

kolonie Slavia, který zamýšlelo kolonizační družstvo stejného jména. Tento projekt, stejně jako některé další kolonizační projekty, byl zastřešen českým krajanem žijícím v Kolumbii, ing. Aloisem Horou. Tento projekt se lišil i značným Horovým úsilím o spolupráci s československými úřady, s nimiž byl Hora v korespondenčním styku. Zejména se jednalo o ministerstvo sociální péče, konkrétně o jeho vystěhovalecký odbor, který tak získával bližší informace o možnostech pro emigranty.

Pro založení kolonie byla zvolena lokalita v departmentu Santander Sur, jehož správním střediskem je Bucaramanga. V roce 1929 měla přibližně 40 000 obyvatel. Z klimatických důvodů byla zvolena výše situovaná část departamentu, který se pro osídlení evropskými osadníky jeví příznivější. *„Na březích Magdaleny se rozkládají veliké tropické pralesy, v podnebí horkém, nezdravém; malá část jejich je obývána jedním kmenem indiánů, který žárlivě střeží hranice své rezervace. Středem departamentu tvoří náhorní roviny sopečného původu, většinou neplodné, s podnebí mírným, ve výšce asi 1000 m. Na východě se rozkládají Východní Kordillery, horský hřeben, dosahující výšky už asi 4000 m. Tyto hory jsou nejúrodnější částí departamentu, mají dostatek vláhý potoků, řek, mnoho lesů a klima velmi zdravé a příjemné. V nich se nachází půda pro kolonii. S výjimkou pralesů v horkém podnebí je celý departament civilizován, obsazen a kultivován, a žije se v něm – s odchylkami španělské rasy a podnebí podobně jako u nás.“*²⁹

Jakým způsobem byl plánován samotný proces kolonizace? Předpokladem usazení v kolonii byla koupě půdy do osobního vlastnictví. I když existovala možnost koupě za hotovost, bylo počítáno spíše příchodem méně majetných kolonistů a proto byla nabízena možnost úvěru. Kolonista byl povinen zaplatit 25% celkové ceny půdy, na zaplacení zbylých 75% mu měl být poskytnut úvěr. Ten byl splatný maximálně do 15 let, jeho

²⁹ Nár. archiv Kat. 40 ČÚZ, složka V-Kolumbie, Slavia, s. 7,

úroková sazba činila 6 %. Amortizace dluhu závisela na délce splatnosti. Možnost splácení úvěru až do 15 let se však spíše vztahovala na málo majetné kolonisty, kterým tak byla dána možnost nakoupit si kvalitní půdu levněji než ve staré vlasti. Ceny půdy v Kolumbii prodělávaly na přelomu 20. a 30. let značný pokles. To souviselo s vypuknutím velké hospodářské krize, která se nevyhnula ani Kolumbii a která se projevila i na jejím hospodářství. Cenový výměr závisel na mnoha okolnostech: „...*půda bude levná, podle útvaru půdy, kultury a vzdálenosti od silnice a středu kolonie. Dnes, kdy veliký pokles cen, spekulací neobyčejně vyhnanych, umožnil koloniaci, se prodává hektar obdělané, nebo jen přirozenou pastvinou nebo roštím pokryté půdy v blízkosti silnice za 50-80 pesos. V listopadu 1930 nabízeli agenti půdu špatnou, suchou, podél silnice vedoucí do kolonie za 200 pesos. V kolonii není nejlepší půda v nejlepších podmínkách dražší než 30 pesos za hektar, nejlevnější bude za 5 pesos za hektar. Přirozeně bude pastvina rovinná a blízko středu dražší, než les na svazích.*“³⁰

Nemajetným příchozím osadníkům byla nabídnuta i možnost získání půdy za práci. Protože vybudování nové kolonie „na zelené louce“ obnášelo samozřejmě značné množství řemeslné práce i úsilí zemědělců o kultivaci panenské půdy, měli méně majetné vrstvy zájemců příležitost vykonávat dělnické práce při výstavbě silnic a komunikační sítě, podílet se na stavbě dřevěných domů, při polních pracích, jako dojiči a sudaři, nebo provozovat potřebná řemesla, zejména tesařinu, truhlářství či kovářství. Jejich odměnou místo mzdy měl být příděl půdy ve výměře, odpovídající výši mzdy kolonisty a ceně půdy v daném místě obvyklé. V případě zájemců, kteří hodlali splácet cenu půdy svojí námezdní prací se počítalo s šestidenním pracovním týdnem, s tím, že o nedělích mohli tito kolonisté pracovat na zvelebování svého pozemku.

³⁰ Nár. archiv Kat. 40 ČÚZ, složka V-Kolumbie, Slavia, s.11

Zpráva podává podrobný popis klimatu, jak v celé Kolumbii, tak také v regionu Santander Sur poblíže Horovy farmy. „*Je to země horkého pásma, ale v polohách vyšších, nad 1000 metrů nad mořem má klima velmi příjemné, teplé, v polohách nad 2000 metrů se podobá našemu podnebí v létě. Velikou výhodou proti našemu podnebí je stálost teploty po celý rok. Není zimy, není jara ani podzimu. Věčné léto nebo věčné jaro podle výšky nad mořem.*“³¹ Vzhledem k tomu, že kolonie byla projektována jako zemědělský podnik, informuje zakladatel kolonizačního projektu o vyhlídkách pro zemědělství. „*Zemědělec může tu sázet a sklídit po celý rok, i když rozdělením dešťů jsou také určena období pro setí a sklizeň.*“³²

Hospodářský život kolonie byl vymezen primárně zemědělskou aktivitou. Nicméně zapotřebí byli i řemeslníci, nejen pro vybudování kolonie, ale i pro její další provoz. Pokud se jedná o zemědělství, hlavním zájmem bylo pěstovat plodiny, prodejné na místním trhu v nejbližším městě Bucamaranga.

Hlavními zemědělskými produkty regionu Santander byl tabák, cukrová třtina, hlízovitá rostlina yuka, jejíž kořen se používal jako brambory, z ovoce ananasy a banány. Dalšími významnými plodinami byly rýže a kakaovník. V horských oblastech se pěstovaly také brambory, obilniny už méně, a také zelenina.

Reálnost možností odbytu produktů vypěstovaných ve Slavii na místním trhu byla demonstrována na statistickém přehledu departamentu Santander z roku 1929. V tomto roce se v oblasti sklídilo 4.362 tun, přičemž za 100 kg činila tržní cena v přepočtu 396 Kč.³³ Problém s odbytem pšenice ale souvisel s poptávkou po kvalitní mouce. Přestože region Santander patřil mezi vývozce pšenice, mouka se naopak dovážela, přestože v kraji existovalo mnoho mlýnů. „*Mlýnů je v okrese 93, ale vesměs velmi jednoduše zařízených, takže mouka jimi vyrobená*

³¹ Nár. archiv Kat. 40 ČÚZ, složka V-Kolumbie, Slavia, s. 3,

³² tamtéž

³³ Kolumbijskou měrnou jednotkou pro prodej obilnin byla arroba=25 liber; 1 libra=485 g; 1 arroba=12.125 kg; cena jedné arroy pšenice činila 1.20 \$

neodpovídá požadavkům pekařů, kteří dávají přednost mouce americké, tvrdíce, že pečivo z americké mouky více kyne. Při neodborném pěstování a hlavně pro nedostatek výběru osiva je dnes pěstování pšenice v úpadku. Chybí stroje a zkušenosti. Obě znají naši rolníci a při správném výběru osiva a po zřízení družstevního mlýna, řádně vybaveného družstevními stroji, není pochyby, že výrobek bude moci konkurovati se Spojenými Státy, máje výhodu úspory na dopravě.“³⁴

Druhou významnou plodinu představovaly brambory, které se z mírného horského pásma vyvážely i do tropických nížin, kde jejich pěstování nebylo možné. Celkem bylo vypěstováno v roce 1929 v Santanderu 1.431 tun se zajištěným odbytem i do teplejších regionů. Odbyt byl zajištěn i u fazolí. V čem naopak santanderský region v rámci zemědělské výroby nevynikal a byl značně poddimenzován, byla živočišná výroba. „*Dobytkářství nestačí produkovat tolik, kolik okres spotřebuje. 51.28% spotřeby dobytka se dovezlo z jiných okresů. Dovoz byl 40.687 kusů. V roce 1928 dokonce 48.532 kusů dobytka. Poněvadž transporty dobytka jsou drahé, dobytek po cestě hubne, bude mít kolonie na mnoho roků zajištěný velký výnos z dobytkářství.“³⁵*

Pro ilustraci potenciálu dobytkářství se uvádí stav, kdy se celá polovina hovězího dobytka na spotřebu dováží z jiných okresů.

Zajímavým způsobem bojuje inženýr Hora proti předsudkům a stereotypům, které málo informovaní Evropané měli o obyvatelích Kolumbie. Týkalo se to zejména představy o vzhledu Kolumbijců, kteří podle tehdejších stereotypů podobně jako ostatní Latinoameričané měli vypadat podobně jako nativní obyvatelstvo. „*Nepředstavujte si Kolumbiány jako polonahé Indiány. Zbytky Indiánů žijí ve svých uzavřených územích a kdo nevstoupí na toto území – což je vždy nebezpečné, a protože leží v pralesích, daleko od kulturního života, také nesnadné – ani je nespatří. Kolumbiáni jsou vcelku dobrý lid, přívětiví a*

³⁴ Nár. archiv Kat. 40 ČÚZ, složka V-Kolumbie, Slavia, s. 33

³⁵ tamtéž

*pohostinní. Musí se s nimi jednat výhradně po dobrém a pak vykonají všechno ochotně. Po zlém se s nimi nespraví nic. Nemůžete Kolumbiánovi rozkazovat ostře nic. Požádáte-li ho zdvořile, udělá všechno.*³⁶

Kolonie Slavia měla být organizována na základě plánu, aby byla vybudována nová osada „na zelené louce“, s moderní výstavbou a se zajištěnou infrastrukturou. Pozemky nebylo možné přidělovat pouze v samotné osadě, proto byly vyměřeny podíly tak, aby každý kolonista ze své půdy měl snadný přístup k dopravním cestám a do kolonie samotné. K osadě vedla od obce Piedecuesta, nejbližší sídelní jednotky vzdálené od kolonie přibližně 20 km, prašná cesta ze nezpevněným povrchem. Součástí výstavby kolonie měla být i úprava této cesty, sloužící podle plánu k pozdější dopravě zemědělských produktů na trh.

Zakladatel osady a autor celého projektu, inženýr Alois Hora, si vyhrazoval právo být nejvyšší autoritou v osadě po dobu prvních pěti let, případně po osm let. Osada měla mít samosprávu již od doby příchodu prvních deseti kolonistů. Těmi se rozuměli ovšem pouze osoby na půdě usazené, nikoliv dělníci. Deset kolonistů mělo zvolit v tajném a rovném hlasování správní výbor a ten měl ze svého středu zvolit starostu. V případě, že by počet obyvatel osady přesáhl dvacet, měl být správní výbor rozšířen na počet šesti členů, při více než 40 stálých obyvatelích měl výbor zahrnovat sedm členů a horním limitem pro počet členů správního výboru byl počet devíti členů, který měl následovat pouze v případě, že počet obyvatel osady překročí sto trvalých obyvatel. Mimořádné volby do správního výboru se měly konat pokaždé, když počet osadníků přesáhne počet nutný k rozšíření členstva výboru. Tím měla být dána možnost také nově přichozím angažovat se ve věcech veřejných v osadě. Hlavním úkolem správního výboru v čele se starostou bylo řízení společných záležitostí osadníků, výbor měl zastupovat osadu při

³⁶ tamtéž, s. 7,

jednání a společných záležitostech osady s kolumbijskými úřady a zároveň měl výbor soudní moc nad obyvateli osady. Měl rozhodovat spory mezi osadníky a zároveň vymáhat tresty za menší přestupky proti vzájemnému soužití. Nicméně osadníci, protože se předpokládalo, že obdrží povolení k trvalému pobytu v Kolumbii, podléhali zcela soudní pravomoci kolumbijských úřadů. Viníci by byli předáváni těmto úřadům pouze v případě opakovaných přestupků, mezi něž byly zahrnuty krádeže, opilství a přestupky proti dobrým mravům. Předtím však podléhalo vydání viníka kolumbijským úřadům souhlasu správního výboru v čele se starostou, který musel potvrdit i ředitel osady, tedy po dobu jejich počátků samotný Alois Hora. Tato procedura se vztahovala i na kolonisty, kteří by spáchali zločin podle kolumbijských zákonů. Aby však bylo zabráněno možnosti zneužití pravomoci vydávat případné viníky místním úřadům, existovala i možnost odvolání se proti rozhodnutí výboru k samotnému řediteli osady, který měl v otázce vydání poslední slovo. Pokud by osadník nebyl spokojen s rozhodnutí ředitele, měl možnost domáhat se svého práva před kolumbijskými úřady, tato možnost však přicházela do úvahy pouze tehdy, pokud napřed padlo rozhodnutí starosty a ředitele osady. Pokud by došlo k soudním sporům mezi osadníky, při nichž by byl obejit institut rozhodnutí starosty a ředitele, hrozilo osadníkovi vyloučení z osady. *„Ustanovení toto je nutné, aby se zbytečným souděním, které je v kolumbii velmi zdlouhavé a nákladné, neztěžovala práce a rozvoj kolonie a nemrhaly peníze kolonistů. Člověk nesnášenlivý a sudič nemá v osadě místa a poškozoval by jen její jméno.“*³⁷

Klíčovým časovým mezníkem pro výstavbu a rozvoj osady byl limit pěti let. Plán počítal s tím, že po pěti letech odevzdá ředitel osady správu samotné osady i výrobního družstva zvolenému starostovi a předsedovi družstva. V pravomoci správce osady

³⁷ tamtéž, s. 16

byla ovšem možnost, rozhodnout se pro předání svých pravomocí dříve, pokud by osada měl více než 50 stálých obyvatel a pokud by byla schopná samosprávy. V případě, že by tyto předpoklady splněny nebyly, měl ředitel možnost prodloužit dobu svého správcovství až na osm let. Tato doba měla být počítána ode dne příchodu prvních osadníků do kolonie.

Společně s volbou prvního správního výboru mělo být v osadě založeno i družstvo, jehož předsedou by byl ustanoven ředitel kolonie. V jeho čele měl stát maximálně pět let ode dne založení. Působnost založeného družstva se měla vztahovat na společný prodej výrobků, které produkovali osadníci. Dále se družstvo mělo zabývat nákupem surovin a náradí, dopravou produktů na trh a zřízením a správou společných zařízení, mezi něž byla zahrnuta pila a mlýn. Členství v družstvu bylo povinné pro každého osadníka, v případě problémového soužití či sabotování práce družstva mohli být na návrh správního výboru a rozhodnutím ředitele nepřizpůsobiví účastníci vyloučeni.³⁸

Soužití osadníků mělo být určeno řádem osady, kterému se všichni osadníci i nově příchozí museli podrobit. Podobný řád byl předpokládán také v případě družstva. Družstvo mělo být po svém ustavení zapsáno podle kolumbijských předpisů do rejstříku firem. Stanovy družstva a osadní řád měly být vypracovány tak, aby umožnily splynutí osady s družstvem. *„To je nutné z toho důvodu, že po dobré organizaci osady nastoupí správa osady podle zákonů země, se starostou-alcalde-jmenovaným kolumbijskou vládou. Přes to má být čs. Kolonie jednotkou vnitřně samosprávná, pod formou družstva tak dlouho, pokud to rozvoj osady dovolí. Tento základ zajišťuje osadě blahobyt v několika letech, budou-li osadníci mít porozumění pro společné zájmy a jednotu, která dá osadě sílu uvnitř i navenek. Kolumbijský alcalde má podobnou činnost jako okresní*

³⁸ Problematikou československých družstev v Latinské Americe se zabýval i Ferdinand Klinera. Viz. F. Klíndera, Český rolník napříč Argentinou, Praha, 1992; J. Opatrný: Proyecto de una Colonia Agrícola Checa en Argentina: el viaje de Ferdinand Klinera, in: IAP, XXVIII, 1994, s. 133-149

*notáři na Slovensku. Obecní výbor je volený, i předseda jeho – u nás starosta. Alcalde je státním dozorcem, aby se zákony zachovávaly, vrchností policejní a soudní.*³⁹

Podmínky pro přijetí osadníků byly přísné. Byl požadován čistý rejstřík trestů a bezvýhradné podvolení se řádu osady. „Každý kdo se uchází o přijetí do osady SLAVIE, musí na přihlášce vlastnoručně potvrditi, že se bez výhrady podvoluje organizaci osady a všem předpisů, v těchto informacích obsaženým. Předpisy jsou sděleny s ohledem na klidný a jistý rozvoj kolonie ve prospěch všech osadníků. Kto se nechce podrobit ohledu společného zájmu osadníků a dobrého jména první československé osady, nechť zůstane doma. Lidé slabé povahy se do osady nehodí a neradíme nikomu, aby chtěl okusit kolumbijské pracovní trestní kolonie nebo zločinecké osady. Ježto jsou všechny v podnebí horkém, nevydržel by v nich náš člověk ani půl roku. Správa osady musí v zájmu osadníků a rozvoje kolonie postupovat bez ohledu proti všem rušitelům bezpečnosti, majetku a míru v osadě. Pro dobrodruhy nebude místa ve SLAVII.”⁴⁰

Budoucí osadníci byli organizačně rozděleni do třech skupin. Do první patřili přistěhovalci, kteří hodlali nakoupit půdu za hotovost, či na úvěr, rolníci, obchodníci a řemeslníci. Do druhé skupiny patřili méně majetní příchozí, kteří nedisponovali dostatečným kapitálem a půdu hodlali zaplatit svojí prací. Další méně početná skupina zahrnovala dělníky, kteří hodlali v osadě pouze pracovat, ale nikoliv se v ní usadit natrvalo a rovněž zahrnovala i úředníky předem vybrané pro správcovství osady.

Uchazeči se mohli zapojit do projektu vyplněním předtištěného tiskopisu. Poté co uchazeči tiskopis vyplnili, byli povinni si nechat pravdivost údajů potvrdit nejprve starostou obce a potom na místně příslušném okresním úřadě v Československu. Teprve poté mohla být žádost odeslána Emigračnímu ústavu v Praze. Pouze dělníci, kteří, měli v úmyslu v osadě pracovat, ale

³⁹ Nár. archiv Kat. 40 ČÚZ, složka V-Kolumbie, Slavia, s.17

⁴⁰ tamtéž

neplánovali koupi půdy, se měli obracet přímo na správu osady. Vedení osady si tak vyhrazovalo právo reagovat na tyto přihlášky podle aktuální potřeby pracovních sil. Ostatní emigranti byli povinni podrobit se organizačnímu plánu Emigračního ústavu. *„Ojedinelé cestování do osady nebude dovoleno. Vystěhovalci se soustředí podle pokynů Emigračního ústavu ve vystěhovaleckých táborech a budou odtud posláni společně jednou lodí. Odjezd výpravy ohlásí ústav správě kolonie telegraficky, aby přistěhovalci mohli být očekáváni v přístavě zástupcem družstva.“* Organizátor projektu dokonce počítal s možností zneužití výhodnější dopravy, kterou organizovalo družstvo pro osadníky. Proto byl zaveden poplatek ve výši 10 dolarů za každého přijatého osadníka nad osm let. *„Po přijetí, tj. po oznámení Emigračního ústavu, že přihláška uchazeče byla přijata, zaplatí každý přijatý, a to za sebe, a jde-li o rodiče, také za každého člena rodiny, který má více než osm let věku, přihláškový poplatek 10 \$. Tedy za jednoho osadníka 10 dolarům, za otce, matku a třiceti nad osm let věku 50 \$. V Kč je to na osobu 330 Kč. Vyšší neb nižší kurs se nepočítá. Za děti pod 8 let se neplatí. Tento poplatek je nutný, aby výhod dopravy družstvem nezneužívali lidé, kteří se nemíní v osadě usadit. Všem, kdo se v osadě usadí, ať jako osadníci nebo jako dělníci, se po roce odúčtuje polovina přihláškového poplatku z dluhu hypotéčního nebo za zboží, a není-li dluhu, nebo zakoupil-li osadník pozemky za hotové, vyplatí se mu polovina poplatku v kolumbijské měně. Z druhé poloviny poplatku se budou hraditi režijní výdaje přihláškového řízení, korespondence, náklady průvodu a jiné výdaje správní.“*⁴¹ Tento poplatek byl splatný peněžní poukázkou, šekem či převodem na účet, který měl organizátor osady Slavia zřízený v pražské Živnostenské bance. Bez potvrzení o zaplacení přihláškového poplatku byl zájemce z kolonizačního podniku vyloučen.

⁴¹ tamtéž, s.22

Hospodářskou základnou osady byla zemědělská výroba. Proto převažovala poptávka po rolnících. Řemeslníci byli také zapotřebí, ale přijímáni byli spíše ti z nich, kteří plánovali si zakoupit půdu a kromě svého řemesla hospodařit na půdě. Potřeba řemeslníků se týkala zejména počátku výstavby samotné kolonie, kdy bylo zapotřebí tesařů, truhlářů, kovářů aj. Největší výhodou, z hlediska přijetí do kolonie, měli rolníci, kteří dokázali ovládat nějaké řemeslo. Rolníkům při kolonizaci byla i slibována pomoc ze strany místních úřadů. *„Osadě stojí k dispozici státní agronom v Bucaramanga, zemědělský inženýr kolumbijský, výborný, velmi aktivní a cíle osady ochotně podporující. Milerád poradí při chorobách rostlinných a zvířecích, pomůže obstarat velice čisté rasy k násadě, semena k setí, sdělí mnohé své zkušenosti a bude pomáhati podle svých možností ve všem. Tato pomoc je velmi cenná protože prostřednictvím státního agronoma lze docílití mnohých výhod od vlády v Bogotě. Nynější vláda presidenta Dr. Enrique Olaya Herrery má v programu velikou podporu zemědělství. Na 20 km od osady, v obci Piedecuesta se zřizuje pokusná stanice a hospodářská škola, z níž může osada také mnoho těžit, zejména pro získání chovné drůbeže a dobytka. Pokusná stanice a škola hospodářská může působit už od ledna 1932.“*⁴²

Zájemci o kolonizaci byli velice pečlivě informováni o potřebách osadníků a velmi dobře byli instruováni, jaké komodity si mají dovést ze staré vlasti. Inženýr Hora prokázal svoji znalost kolumbijských celních předpisů, když přistěhovalcům radil přesnou hmotnost zboží, které mohou dovést do země, aniž by za něj museli platit celní poplatky. Rozsah věcí, které byly doporučovány osadníkům, byl poměrně značný. Kolonisté byli instruováni vzít si s sebou v dostatečné míře zejména šaty, prádlo a obuv, protože cena tohoto zboží v Kolumbii je poměrně vysoká. Šaty měly být převážně pracovní, vhodné do teplot od 0°

⁴² tamtéž, s.18

do 20 °C. Zájemci o imigraci do Kolumbie byli velmi přísně varováni před dovozem zbraní, který byl přísně zakázán. V okolí osady se podle zpráv vykytovala i užitková zvěř, proto mělo vedení Slavie zájem na povolení dovozu loveckých zbraní a nábojů. Dokonce se v této záležitosti obrátili na kolumbijské úřady, ale bezúspěšně. Ačkoliv byli ale zájemci varováni před dovozem zbraní, současně jim byla i poskytnuta rada, že osobní revolver lze utajit v kapse, protože na celnici neprobíhají osobní prohlídky. Revolver nalezený v zavazadlech by mohl být celníky zabaven.

Bezcelní limit na nářadí se vztahoval na veškeré řemeslné a zemědělské nástroje do hmotnosti 450 kg. Osadníci byli instruováni přivést s sebou zejména dobrý pluh, rýče, lopaty, krumpáče, motyky, kropící konve, konvice na mléko, vidle, železné hrábě, malé ruční stroje, odstředivky, kuchyňské nádobí a jídelní servis, nejlépe z plechu pro pionýrské podmínky. Dalšími užitečnými nástroji při kolonizaci byly kosy, srpy, pily, sekery a podobné řemeslné náčiní. Velké nástroje, například pluhy, měly být rozloženy na velké kusy, ovšem, jak bylo důrazně uvedeno, bez dřevěných součástí. Cílem této bylo nezvyšovat zbytečně hmotnost dováženého nářadí s tím, že dřevěné kusy se daly snadněji vyrobit na místě.

Osada se profilovala jako zemědělská, proto bylo na místě vzít s sebou i vhodné osivo. Vzhledem k tomu, že území ke kolonizaci se nacházelo ve vyšší nadmořské výšce, klimatické podmínky byly podobné mírnému klimatickému pásu. Proto byla doporučována plodiny typu vojtěšky, ječmene, žita a ovsa (které se v Kolumbii vůbec nepěstovaly.). Doporučovanou obilninou se stala pšenice. Osadníci byli instruováni, aby odvezli osivo jak jarní, tak ozimé odrůdy. Další plodiny, jejichž semena měli osadníci dovézt s sebou zahrnovaly např. brambory, proso, krmnou řepu, semena zeleniny, zejména cibule, květáku, zelí a pod. Ovocnářům bylo doporučováno vzít s sebou semena na planě rostoucích ovocných stromů. Nicméně správa kolonie

počítala spíše s možností hromadného nákupu osiva po ustavení kolonie, proto doporučovala dovážet pouze malé množství semen.

Ačkoliv Slavia měla být československou osadou na kolumbijském území, nemělo se jednat v žádném případě o izolovanou osadu, ale o kolonii produkující zboží na místní trh. Pro snadnější začlenění nově příchozích obyvatel československého původu do společnosti byla nezbytnou nutností a samozřejmostí znalost španělského jazyka. Proto byli zájemci o usazení se v kolonii instruováni k rozvíjení svých jazykových znalostí. *„Vezměte si i dobrou knihu s sebou, zejména knihy odborné. Na cestě i v kolonii bude dobrým přítelem. Kupte si učebnici španělštiny a uče se hned doma. Každé slovo, které před odjezdem pochytíte, nebo které se na cestě naučíte, bude vám dobré v zemi, kde jediným dorozumívacím jazykem je španělština. Doporučujeme jednoduchou, ale postačitelnou učebnici Dr. Žďárského. Využijte tři týdnů plavby učením se španělštině.“*⁴³

S uspokojováním bytových potřeb osadníků počítal plán kolonie Slavia. Kolonisté měli být ubytováni v dřevěných domcích jednoduché konstrukce, které budou připraveny k postavení na základě žádosti vystěhovalců. Celkem existovaly dva typy domků, jak uvádí plán:

„Typ I. Je domek s jednou světnicí o 25 m² plochy. Poněvadž tabulové sklo je v Kolumbii drahé, jsou projektovány domky jen s okenicemi. Kdo by chtěl mít okna zasklená, což je vždy výhodou, nechť si přiveze s sebou pro tento typ I. 20 tabulek - na 2 okna, pro typ II. 40 tabulek - pro 4 okna - velikosti 37x30 cm. Tabulky nutno dobře zabalit do bedničky a bedničku pečlivě uložit mezi šaty, pokrývky atd., aby se sklo na cestě nerozbilo. Balte všechno dobře a pevně, protože na lodích i na drahách se zachází se zbožím při překládání velmi nešetrně.“

⁴³ tamtéž, s.26

Typ I., hotový ke stavbě, tedy dříví s čepy a dlahy, fošny a desky už přřízané na délku, latě nařezané, s potřebnými hřebíky, kováním na okenice a dveře, 500 pálených cihel, bez kamenů na podezdívku, stojí přibližně 155 \$. Materiál potřebný ke stavbě tohoto typu, ale nepřipravený, tj. bez dlabů a čepů, nenařezaný na délku, ale ovšem s hřebíky, kováním, cihlami atd. stojí asi 135 \$.

Typ II., domek se 2 místnostmi, jedna 5 x 5 m, druhá 3 x 5 m, jinak ve stejné výpravě jako typ I., stojí – materiál hotový ke stavbě 240 \$, jen materiál nepřipravený, 220 \$.

*Tyto ceny jsou maximální, spíše možno počítati, že budou nižší. Přes ně nevystoupí určitě.*⁴⁴ Domky byly projektovány tak, aby vyhovovaly místnímu klimatu a prvotním potřebám osadníků. Počítalo se s nimi jako s provizorními ubytovacími kapacitami, s tím, že v průběhu času se očekávalo, že si osadníci vybudují vlastní trvalý dům z tvrdého materiálu. Opatření stavebního materiálu mělo obstarat družstvo Slavia. Celkově byly domky propagovány jako dostupné kvalitní bydlení, ovšem pouze dočasného charakteru. „*Dřevěné domky typové vydrží několik roků bez oprav a mohou být snadno rozebrány a znova postaveny, nebo i v celku přestěhovány, takže starší osadník je může prodat nově došlému, nebo je upotřebí jako bytu pro dělníky, sýpku, skladiště, stáj apod. Poněvadž domky mají deskové stropy, kryté mazanicí, možno upotřebit půdy ze skladiště. Dřevo na domky bude vybráno tvrdé a vzdorné proti hnilobě a hmyzu. Materiál na stavbu domků bude připraven jen pro ty, kdo si jej předem objednali.*“⁴⁵ Autor projektu osadníkům doporučoval předem si tento materiál objednat. V případě, že by tak neučinili a přijeli na místo, museli by kácet stromy a dřevo na stavbu příbytku si opatřit vlastními silami, což by jim zabralo mnoho času. Oproti tomu ti, kteří si materiál na výstavbu objednali předem, měli jistotu, že za několik dní od koupě

⁴⁴ Nár. archív Kat. 40 ČÚZ, složka V-Kolumbie, Slavia, s.29

⁴⁵ Nár. archív Kat. 40 ČÚZ, složka V-Kolumbie, Slavia, s.30

pozemku budou mít vlastní střechu nad hlavou a o to více času budou moci věnovat polním pracím, celkové kultivaci terénu a přípravě půdy na setbu. Zejména rodinám se jednoznačně doporučovala objednávka materiálu. Naproti tomu druzí příchozí sice ušetří finanční prostředky, ale nebude se jednat o velkou úsporu, neboť koupě cihel a náradí a jejich doprava do osady Slavie nebude jednoduchá.

Cesta do zahraničí, přestěhování se do jiné země a založení nového živobytí představovalo pro naprostou většinu imigrantů otázku existenčního významu. Byla samozřejmě spojena i se značnými finančními náklady. S tím počítalo i vedení kolonie, které vypracovalo i souhrn nejnütnějších výdajů osadníků. Podle tohoto finančního plánu existovalo několik variant pro kolonisty, záleželo na jejich počtu a také kvalifikaci, jiné potřeby měl řemeslník či námezdní dělník a jiné osadník, který přišel, aby se na půdě usadil. Mezi nezbytné výdaje pro vystěhovalce patřil přihláškový poplatek, bez jehož úhrady byla cesta nemožná. Jeho výše činila 330 Kč. Hlavní položku však činila samotná přeprava z Evropy do přístavu Puerto de Columbia, jejíž výše činila 4.800 Kč, což představovalo více než polovinu doporučené nejmenší částky nutného kapitálu. Cestovné do kolonie z přístavu Puerto de Columbia po řece Magdaleně do vnitrozemí a odtud přes město Bucaramanga až do horské části departamentu Santander Sur bylo vypočteno na 445 Kč. Další významnou položkou představovala cena půdy. V době po propuknutí velké hospodářské krize došlo na kolumbijském venkově k poklesu cen půdy a proto také osadníci měli možnost půdu získat za cenově výhodnějších podmínek, než v průběhu dvacátých let. Hektar úrodné půdy stál v průměru 10 \$. Svobodný vystěhovalce si tak mohl pořídit půdu o rozloze 20 hektarů v celkové hodnotě 200 \$ při složení čtvrtinové zálohy s tím, že zbytek koupě byl financován úvěrem. Kolonista si musel samozřejmě po dobu pobytu hradit do doby první úrody veškeré náklady na stravu. Ty byly na dobu prvního půl roku vypočteny na 1.775 Kč. Celkově

dosáhl minimální suma potřebného kapitálu pro svobodného vystěhovalce výše 9.000 Kč. Jednalo se samozřejmě pouze o ilustrativní doporučení, nicméně nižší částky nebyly doporučovány, neboť kolonie se nemohla postarat o všechny kolonisty, kteří by se ocitly v těžkostech.

Zcela jinou pozici měli rodiny s dětmi. Na příkladu úplné rodiny se dvěma dětmi ve věku nad osm let bylo počítáno s jinými taxami. Výše přihláškového poplatku pro čtyřčlennou rodinu činila 1320 Kč, celkové cestovní náklady za cestu do kolonie, od výjezdu z Československa až po příjezd ke kolonii činily 19.730 Kč. I v tomto případě činily přepravní náklady nejvyšší položku v celkovém rozpočtu. Rodinám také byly přednostně nabízeny domky. Záloha na domek rodinného typu č. II o dvou místnostech činila rovných 1.000 Kč. Cena půdy závisela na její poloze a úrodnosti, úrodnější půda, nabízená vícečlenným rodinám přednostněji, stála přibližně 15 \$ za hektar. Pro čtyřčlennou rodinu, která si opatřila pole o rozhoze 40 ha činily náklady na pořízení 150 \$.(Tato částka zaplacená v hotovosti představovala 25% celkové ceny půdy, na zbylých 75% měl být poskytnut úvěr u Banco Antioqueño. Podle tehdejšího kurzu 150 \$ činilo 4.950 Kč) Celkově s ostatními náklady na stravu a jiná vydání po dobu prvního půl roku potřebovala čtyřčlenná rodina minimální počáteční kapitál 30.000 Kč.

Řemeslníci, kteří hodlali v osadě provozovat především své řemeslo a za výtěžek své činnosti si časem pořídit půdu byli instruováni, aby do svých výdajů započítali také výdaje na materiál. Celkově tak např. obuvník potřeboval minimální kapitál ve výši 10.000 Kč, struktura jeho výdajů se podobala příkladu svobodného vystěhovalce.

Rentabilita podniku byla vypočítána velmi vysoko. Plán počítal se zajištěným odbytem produktů a vycházel z místní cenové úrovně. Plán však nebyl kompletní, což však sám autor přiznával! Jeho kalkulace totiž vycházely pouze z prodeje hospodářských plodin vypěstovaných na farmě a

potravinářských produktů, které prošly zpracováním družstvem Slavia. Nepočítal však s příjmy z těžby dřeva, resp. zbyla zmíněna možnost těchto příjmů, ty však nebyly zakalkulovány do celkové ekonomické bilance. Ta však i tak působila na potenciálního uchazeče sympatickým dojmem. Opět byly uvedeny dva příklady, svobodného přistěhovalce a čtyřčlenné rodiny.

U svobodného kolonisty vycházel výpočet z předpokladů, že kolonista pracuje sám na pozemku o rozloze 20 hektarů. Výše jeho investovaného kapitálu činí 9.000 Kč s tím, že je zadlužen na 15 let s celkovou výší dluhu v přepočtu 4.950 Kč. Ze dvaceti hektarů plán vychází z předpokladu, že na 5 ha zůstane les a zbylých 15 ha bude přeměněno na pastviny a pole. Podle doby příjezdu sklizeň bude následovat do 6-10 měsíců. Imaginární příklad vychází z předpokladu, že kolonista bude pěstovat na 1 ha kukuřici a na 2 ha brambory. Při Horou udávaném výnosu (údajně nízko nastaveném) bude jeho čistý výnos ze sklizně a prodeje obou plodin 450 \$.⁴⁶ Jako další zdroj příjmu se počítalo s vykrmováním dobytka dodaného správou kolonie. Celkový čistý výnos kolonistovy práce byl na první rok podniku vypočítán ve výši 500 \$. Tato částka podle teoretického propočtu umožňovala již v prvním roce splátku celého dluhu. I když doporučována byla spíše investiční strategie, kdy kolonista zaplatí pouze dlužní úrok a amortizaci, zatímco zbytek prostředků investuje do rozvoje hospodářství.

Podobně i případná čtyřčlenná rodina by podle uvedeného rozpočtu byla schopna při daných výnosech a cenách splatit svůj dluh již během prvního roku.

V obou případech je navíc zdůrazněno, že do bilance nejsou započítány možné příjmy z dodávek dřeva, pálení dřevěného uhlí a ani v ní není zahrnuto pěstování cibule, údajně nejvýnosnější zemědělské plodiny v Santanderu.

⁴⁶ Čistým výnosem se v tomto případě rozumí rozdíl mezi celkem utrženými finančními prostředky a zakalkulovanými investicemi.

Kolonie Slavia byla jeden z největších projektů vytvoření kolonie z československých občanů v Kolumbii. Jednalo se o soukromý projekt československého rodáka trvale usazeného v Kolumbii. Hora byl ve styku s kolumbijskými úřady. Postoj oficiálních míst k rozvoji kolonie byl velmi vlažný až zamítavý. Kolumbijská vláda sice razila trend podpory venkova, problémem ale byla i komunikace s místními regionálními úřady. Centrální vláda v Bogotě se nikdy plámem osady Slavie nezabývala. Rovněž československá vláda do celé věci nezasahovala, zainteresovaná ministerstva byla si žádala informace, které i publikovala, nicméně projekt nikdy nedostal oficiální podporu.

Celkově může být kolonie Slavia hodnocena jako velice ambiciózní projekt československého občana, který však nebyl pro nezájem české veřejnosti nikdy naplněn.

Hoyo Grande

Ani neúspěch v kolonizačním projektu Slavia nezabránil inženýru Horovi v rozvoji dalších aktivit, které se neomezovaly pouze na činnost obchodního zástupce, která činila jeho hlavní povolání. Pokud projekt Slavia z počátku třicátých let nebyl úspěšný, vypracoval Hora nový projekt Hoyo Grande, který se týkal kolonizace severní části departamentu Santander. Pozemky v celkové rozloze 80.000 hektarů, které Alois Hora získal koupí, se nacházely v okrese Norte de Santander, mezi obcemi Carrito a Chitagá na východních svazích Kordiller, východně od hory Páramo del Amorzadero směrem k llanos na hranicích s Venezuelou. Výškové rozpětí pozemkového majetku sahalo od 300 metrů až po 4000 m.n.m. Kvůli lepšímu využití svého pozemkového majetku se snažil Hora rozparcelovat půdu. S tímto svým záměrem seznámil ministerstvo sociální péče v červnu 1938. Vzhledem k trendu opouštění kolumbijského venkova, který se stal typickým pro třicátá léta, bylo nutností rekrutovat zájemce o kolonizaci z jiných zdrojů než z řad místního obyvatelstva.

Oproti předchozímu projektu Slavia se v případě Hoyo Grande jednalo o parcelaci půdy potenciálním zájemcům. Tato parcelace měla probíhat ze spoluúčasti Agrární hypoteční banky.

Československým vystěhovalcům byla nabídnuta možnost stejných výhod podobně jako místním kolonistům, ovšem s podmínkou, že toto vystěhovalectví bude podporováno československou vládou. Hora nepožadoval přímou finanční podporu. Jeho hlavním požadavkem byla kontrola a podpora československých vystěhovalců při odjezdu a repatriaci. Způsobem navrhovaný údajně nijak neměl zatížit citelně a přímo státní pokladnu.⁴⁷

Po Československém ústavu zahraničním byl ze strany Aloise Hory požadován provádění výběru vystěhovalců, kontrola údajů poskytnutých uchazeči týkající se jejich zdravotního stavu, jejich sociální přizpůsobivosti a chování. Ústav mohl takové uchazeče na základě jejich charakterových vlastností akceptovat, nebo odmítnout. Hlavním důvodem výběru byla snaha předejít neúspěchu akce, „...aby kolonie nebyla zatěžována a brzděna romantiky a lidmi nezpůsobilými.“⁴⁸

Od československé vlády požadoval k uskutečnění projektu jeho autor umožnění úvěru na přepravbu pro chudé vystěhovalce, ve výši 50% přepravních nákladů, aby tito případní zájemci nemuseli hradit veškeré přepravní náklady prodejem svého majetku. Majetkové zajištění by jim chybělo při počátcích budování nové existence. Tento přepravní úvěr měl být podle návrhu zajištěn po hypotečních přidělech a jeho doba splácení by činila pět let. Za správný odvod splátek prováděných přímo bankou na účet přepravního úvěru měla dohlížet správa kolonie. Tento přepravní úvěr plánoval Hora získat u některé z československých pojišťoven. Úvěr by totiž zároveň plnil i funkci životního pojištění, protože po dobu oněch pěti let splácení hrozilo riziko ztráty

⁴⁷ Nár. archiv Kat. 40 ČÚZ, složka V-Kolumbie, č.j. 1705/TI/1938, Projekt čs. Kolonie v Hoyo Grande v Kolumbii, s.1

⁴⁸ tamtéž

v případě smrti kolonisty. Na tomto úvěru kombinovaném se životním pojištěním se stát měl podílet pouze zárukou danou pojišťovacímu ústavu. Správa kolonie by na oplátku zajistila hypoteční zajištění celého úvěru. Tímto záměrem mělo být umožněno vystěhování i chudším rolníkům, resp. zájemcům o kolonizaci.

Druhým požadavkem na československé úřady bylo zavedení repatriačního pojištění pro vystěhovalce za státní záruky možných ztrát za pomoci některého pojišťovacího ústavu. Každý kolonista by poté byl povinen platit po určitou dobu roční repatriační prémii. Tuto prémii se zavazovala vybírat správa kolonie a jejím úkolem bylo i odesílání vybrané částky na účet pojišťovny. Nárok na repatriaci by měli kolonisté kteří by žili v kolonii několik let, jejichž počet nebyl blíže specifikován. Možnost repatriace by se vztahovala i na osoby práce neschopné.

Za poskytnutí úvěru a repatriačního pojištění se správa kolonie zavazovala pojistit každého usedlíka na život do výše obnosu úvěru poskytnutého tamní Agrární bankou. Pro příjem pojištěnců platil maximální věkový limit do 61 let. Pojištěný bylo povinné, přičemž pojištěnec měl odvádět pojištění spolu s úrokem úvěru Agrární bance. Pro případ smrti pojištěnce se počítalo se zaplacením celého dluhu ze strany kolumbijské pojišťovny Compañía Colombiana de Seguros. Tímto opatřením se předešlo možnosti, že by pozůstalí po usedlíkovi zůstali usazeni na půdě zatížené dluhem.

Koupě pozemků v kolonii měla probíhat na úvěr, který by poskytla Agrární hypoteční banka. Vlastnické tituly měli usedlíci obdržet od banky teprve po zaplacení poslední splátky z poskytnutého úvěru.

Úvěr se měl vztahovat nejen na koupi pozemků, ale také na pořízení obytných a hospodářských budov. Při délce splatnosti 10 let měla jeho výše dosahovat 60% pořizovací ceny nemovitostí případě délky splatnosti 5 let dosahovala výše úvěru 70% pořizovací ceny. Úroková sazba měla být splatná pololetně a měla

s pohybovat mezi 7 a 8%. Splátky mohly dosahovat libovolné výše, vždy však tolik, aby byl dluh splacen ve sjednané době. V případě, že osadník prokáže svoji pracovitost a schopnost pravidelně splácet, existovala možnost prodloužit délku splatnosti úvěru.

Kolonizace půdy v severním Santanderu byla prezentována jako nevýdělečný podnik všemožně podporovaný ze strany agrární banky, které nejen zajišťovala parcelaci, ale zároveň měla i formou zmíněných úvěrů podporovat i kolonizaci. Odhadní cena pozemků, za níž byly prodávány kolonistům se pohybovala v přepočtu od 200 do 3.300 Kč za hektar. Půda, která se nacházela v nížinách s tropickým klimatem dosahovala ceny minimální, nejvyšší cena byla účtována za pozemky z produktivních kávových plantáží. Za pastviny na svažitém terénu byla účtována cena 500 Kč/ ha. Zájemcům z Československa však byly nabízeny pouze pozemky ve vyšších polohách, které se nacházely v mírném podnebí, eventuálně půda ve velmi vysokých polohách, která mohla být využita pouze jako pastvina pro odolná plemena dobytka.

Doprava přistěhovalců do kolonie měla být ředitelstvím kolonie zajištěna na státní náklady za pomoci úředníků z československého vyslanectví v Bogotě. Trasa měla vést z přístavů Puerto de Columbia nebo Barranquilla na atlantickém pobřeží po železnici až do Las Bocas. Odtud měla cesta pokračovat autobusem až na místo určení.

Ředitelství osady rovněž nabízelo i možnost získat zdarma osivo na první rok kultivování půdy, v pozdějších letech mělo být osivo osadníkům prodáváno za režijní cenu. Mezi další jeho povinnosti, k nimž se zavazovalo patřilo obstarání návodů k pěstování všech místních plodin a poučení o chovu dobytka a léčbě chorob, které byly v místě obvyklé. Hospodářská zvířata měla být kopena na místním trhu a poté vykrmována. Hlavní lákadla pro zájemce byly zajištěna doprava osob i movitého majetku od železniční stanice na do osady na náklady přistěhovalců a bezplatné poskytnutí nouzového obydlí do doby, než si osadníci postaví vlastní dům.

V kolonii měl být zřízen sklad, provozovaný ředitelstvem osady. Zboží nakupované ve větším množství mělo být prodáváno kolonistům za režijní ceny, aby usedlíci netrávili mnoho času na cestách do města. Ve skladu rovněž měly být k dispozici léky proti případným nemocem a v případě počtu obyvatel osady vyšším než sto, slibovalo ředitelství osady zajistit v ní pravidelnou lékařskou službu.

Protože organizátor kolonie žádal pomoc od československých vládních úřadů, zavazoval se současně podávat pravidelné zprávy o chodu osady a podrobovat se kontrole vyslanectví ČSR v Bogotě.

Spolupracovat s vyslanectvím počítalo vedení osady také kvůli výstavbě školy pro dospělé, při níž by působil krajanský spolek. Vzhledem k tomu, že znalost španělštiny byla v Kolumbii nutností, bylo zapotřebí zároveň podle organizátorů podporovat u osadníků nejen osvojování si španělštiny, ale zároveň zabránit jejich odnárodnování. Proto bylo požádáno vyslanectví ČSR v Bogotě, aby pomohlo s organizací školy v osadě po dobu 5 let, než osadu dosáhne takového stupně hospodářského rozvoje, že existenci školy bude schopna zajistit vlastními zdroji.

Problém kolonie byl podobný problémům kolumbijského venkova obecně. Jednalo se o stav komunikací. Jediná komunikace vedoucí do kolonie z nejbližších osad Chitagá a Carrito byla prašná cesta vhodná pro dopravu nákladu na mulách. Proto jedním ze záměrů osadníků bylo také zpevnění cesty na kvalitní silnici. Otázka kvalitní silnice souvisela se zajištěním odbytu produkovaného zboží na místním trhu. Právě ta také ovlivňovala i poštovní spojení s vnějším světem, které bylo problematické.

Základ ekonomického zajištění osady tvořila zemědělská výroba. Říční údolí nabízela možnost závlah polí, mírné svahy svojí kvalitou půdy umožňovaly pěstování kávy, zatímco prudší svahy bylo možné využít jako pastviny. Většina území však byla pokryta lesem, který bylo třeba před započítím zemědělských prací odstranit. Ve vyšších chladných polohách na svazích hor existoval

nejlepší potenciál pro dobytkářství, v nižších polohách, jak upozorňuje autor projektu, se vyskytovali střechci, kteří působili na dobytku značné škody. V nižších a středních polohách se subtropickým až tropickým klimatem bylo možno pěstovat cukrovou třtinu, kukuřici, banány, yuku, podzemnici olejnou, místně obvyklé druhy ovoce č kávovník. V chladnějších výškách bylo možno v rovinách pěstovat evropské obilniny jako pšenici, žito, ječmen či oves. Z živočišné výroby by v daném regionu byl nejrentabilnějším podnikem chov drůbeže, skotu na mléko a vepřů na výkrm, kteří v Santanderu nepodléhají žádným nemocem.

Jako odbytiště produktů jsou uváděny nejbližší obce, Chitagá, Cerrito, Cácosta a Toledo. Toledo bylo nejbližší obydlenu osadou poblíž lánované kolonie ve vzdálenosti 15 km, nejbližší vzdálenější od Hoyo Grande se nacházela 30 km vzdálená Cerrita. Z velkých měst nejbližší pětáctýřicetitisícová Bucaramanga byla vzdálená 140 km. Silnice mezi Bucaramangou a Malagou byla nejbližší kvalitní silnicí s pevným povrchem a byla vzdálená od středu osady cca 15 km.

Režim přidělování pozemků měl fungovat podobně jako v případě Slavie. Rozlohy přidělů nebyly omezeny, výjimkou byli v tomto případě čekatelé. Tímto termínem byli označováni jedinci, kteří měli zájem o usazení se v kolonii, ale nedisponovali žádným kapitálem. Proto si na svoji půdu museli vydělávat práci při výstavbě osady, silnice si kácení lesa, přičemž 70% jejich mzdy bylo strháváno na zaplacení přidělu půdy. Tito čekatelé neměli dostat více než 10 ha půdy. Pokud čekatel splatil 60% výše dluhu za pořízení půdy, stával se usedlíkem. Stejným termínem byli označováni všichni, kteří předem složili minimálně čtvrtinovou část ceny přidělu půdy v hotovosti. Zbytek měl být financován úvěrem. Po splacení úvěru měl vlastník pozemku obdržet od agrární banky nabývací listinu potvrzující jeho vlastnictví.

Kromě práce na výstavbě osady podléhali přijatí zájemci o kolonizaci pracovní povinnosti, která byla vyměřena na 20 dní

v roce. Během nich byli osadníci povinni udržovat stavby sloužící kolonii, jako silnice, školy, kostel aj.

Spolupráce s československou vládou měla probíhat díky Československému ústavu zahraničnímu. U něj měli být zájemci registrováni a součástí jejich registrace bylo uhrazení zálohy 600 Kč. Se zaplacených záloh měl být utvořen fond, jehož majitelem by se stali všichni jeho podílníci, majitelé kolonizované půdy. Správou fondu, z něhož měly být financovány příspěvky cestovního a repatriačního pojištění, měl být pověřen právě Československý ústav zahraniční. Skrze tento fond mělo být i umožněno poukazování finančních prostředků z a do Československa a díky oficiálnímu zastřešení fondu československým státním úřadem měly být vyloučeny možné problémy při mezinárodním převodu peněz.

Ekonomická bilance, která nebyla do podrobná propracovaná, upozorňovala na rentabilitu podniku, který při zachování doporučeného poměru dobytkařství a rostlinné výroby a zajištěném odbytu představoval možnost zisku počátečního kapitálu do pěti let. Delší doba byla zdůvodněna mimo jiné i tím, že kávovník dává své první plody až po čtyřech letech.

Zodpovědné úřady v Československu se návrhem krajana Hory zabývaly, ale návrh státních záruk za kolonisty byl pro ministerstvo sociální péče neakceptovatelný. Republika podle odpovědi ministerstva nemá žádné kolonizační záměry v cizině a žádná kolonizační společnost rekrutující v zemi krajany pro emigraci do zámoří v Československu neexistovala. Plán kolonizace byl souzen jako zajímavý, nicméně vhodný nanejvýše pro individuální zájemce, kteří by podnik uskutečnili na vlastní zodpovědnost. „*Předpoklad ing. Hory, že čsl. Kolonie v Kolumbii by mohla býti zbudována za finančních záruk čsl. státu je t.č. neuskutečnitelný... Na plán ing. Aloise Hory by bylo možno nanejvýš upozorňovati spontánní zájemce, kteří by se chtěli usaditi*

na vlastní risiko.“⁴⁹ Inženýro Horovi bylo doporučeno vypracovat návrh nový, který by nepočítal se státními zárukami a počítat pouze s příchodem malého množství jednotlivců, nikoliv se zajištěným přílivem československých osadníků.⁵⁰ Vzájemně zajišťovací banka Slavia rovněž odmítla poskytnutí finančních úvěrů kvůli odporujícím předpisům a rovněž pojištění bylo zamítnuto, protože „...v návrhu uvedené, vymyká se toto pojištění z rámce působnosti našeho ústavu.“⁵¹

Ambiciózní projekt českého rodáka Aloise Hory, který v Kolumbii působil více než 10 let, za nichž stihl poznat mnohé poměry v zemi, nikdy nedošel naplnění. Podle řídkých zpráv z vyslanectví měl údajně i kriminální minulost a nebylo možno jej považovat za zcela důvěryhodného, neboť se vyskytlo i několik stížností firem z Československa, které zastupoval. Velkolepé plány Aloise Hory ale ztroskotaly spíše na domněnce, že československý stát bude mít zájem finančně se podílet na vystěhovalectví svých občanů. S touto domněnkou však Hora počítal ve svých plánech jako se samozřejmou. Československé úřady, které Horu, jimž jméno Aloise Hory nebylo neznámé, považovaly Horu spíše za dobrodruha a snílka. Je však otázkou do jaké míry toto hodnocení sehrálo svojí roli při postoji k jeho konkrétním projektům. Faktem ovšem zůstává, že československý stát se na kolonizaci území v zahraničí československými vystěhovalci nikdy finančně nepodílel a jeho role spočívala maximálně v publikování informací díky Československému ústavu zahraničnímu.

O Aloisu Horovi pracujícím v Kolumbii jako obchodní zástupce se zmiňuje i zpráva vyslance Československé republiky v Mexiku z měsíce října roku 1931.

„Pokud se týče Ing. Aloise Hory/o němž se legační tajemník Krupka za svojí návštěvy v V.odboru jen zběžně zmínil, že se

⁴⁹ Nár. archiv, kart. 40 ČÚZ, složka V-Kolubie, dopis MSP č.j.H 1112-28/7.

⁵⁰ Nár. archiv, kart. 40 ČÚZ, složka V-Kolubie, dopis MSP č.j.H 1112-28/7.

⁵¹ Nár. archiv, kart. 40 ČÚZ, složka V-Kolubie, telegram, 27. května 1938

*pamatuje na nějaké stížnosti československých firem proti němu/,
podává vyslanectví na základě spisového materiálu tuto zprávu:
Odjezd Ing Aloise Hory do Kolumbie sdělen byl zdejšímu úřadu
ministerstvem sociální péče ČSR čís. 15.013-I/H-1927 a 9.
července 1927, v němž bylo zároveň uvedeno, že zmíněný byl
vyslán jakožto vystěhovalecký komisař na loď společnosti
„Compagnie Générale Transatlantique“. Mimo to žádalo toto
ministerstvo, aby tehdejší generální konzulát v Mexiku vyšel Ing.
Horovi podle možnosti vstříc a dal mu doporučení na
kolumbijské úřady. O toto doporučení požádal pak sám
Ing. Hora doporučeným dopisem ze dne 10. září 1927
z Barranquilly a bylo mu vydáno.*

*Výnosem číslo 140.861-IV/1-1927 z 5. listopadu 1927 upozornilo
ministerstvo zahraničních věcí zdejší úřad že Ing . Horovi
povolilo podávati zprávy přímo tomuto ministerstvu a že byl
poukázán zasílati jejich opisy vyslanectví. Zároveň ministerstvo
sdělovalo, že jmenovanému bylo uděleno ministerstvem obchodu
a průmyslu ČSR stipendium 5.000 Kč.⁵²*

Alois Hora však nespolupracoval pouze s ministerstvem
obchodu a průmyslu, pokoušel se kromě obchodních také
navázat s Kolumbií kulturní styky, jak dále zmiňuje vyslanec
Brož. Výsledky spolupráce s ním, však československé úřady
neuspokojovaly. S nevolí bylo přijímáno pozdní doručování
odpovědí, v případě že tyto došly. V některých případech nebylo
na dotaz ministerstva reagováno.

*„Ministerstvo školství a národní osvěty stěžovalo si
čís. 23.190/28/V, že Ing. Horovi udělilo k navázání kulturních
styků s Kolumbií 5.000 Kč, že však neobdrželo zpráv, k jichž
podávání se zmíněný za udělení stipendia zavázal. Na zdejší
výtku Ing. Hora odpověděl, že zprávy se asi ztratily a že poslal
ministerstvu školství jejich opisy. Příjem těchto opisů zpráv
ministerstvo školství potvrdilo čís. 42.976/29/V.*

⁵² Nár. archiv kart. 40 ČÚZ, složka V-Kolumbie,

*Ing Hora opětovně podával návrhy na umístění československých pracovních sil v Kolumbii a konečně též návrhy kolonizační. Všechny tyto návrhy zasílal zainteresovaným ministerstvům v Praze.*⁵³

Důvody ke stížnostem na Aloise Horu neměly pouze státní úřady, stěžovaly si na něj i některé soukromé firmy, jimž nabízel své služby obchodního zástupce v Kolumbii. „*Firma Ladislav Lubas v Železném Brodě stěžovala si vyslanectví, že jí Ing. Hora nevyúčtoval svěřené zboží. Firma Curt Vogrich und Comp. v Jablonci žádala od jmenovaného vrácení velké cenné vzorkovnice. V obou případech sváděl ing. Hora vinu na osoby třetí a odpověděl sem velmi hrubým a podrážděným tónem. To jsou zatím veškeré informace zdejšího úřadu o Ing. Aloisu Horovi, který zde osobně není znám.*“⁵⁴

Zatímco o samotném Horovi mělo vyslanectví nějaké reference, o samotným kolonizačním družstvu Slavie se to říci nedalo. „*K citovanému výnosu vyslanectví ČSR v Mexiku oznamujeme, že zatím obdrželo od kolonizačním družstvu „Slavia“ pouze informace od zpravodajství R.G.Dun et Com., jež znějí*“
„*V městě Bucamaranga jest asi 12 československých příslušníků. Tito jednotlivě byli dotazováni o družstvu „Slavia“, není jim však o něm nic známo. Z toho se dá souditi, že společnost ta, existuje-li vůbec, jest zcela nepatrného významu, neboť by jinak musila býti známa aspoň u vyptávaných.*“⁵⁵ K samotnému kolonizačnímu projektu v oblasti Santander Sur a jeho podpory vládou Kolumbijské Republiky vyslanectví v Mexiku ve zprávě přiznává, že tato informace neodpovídá pravdě. „*Zároveň budiž poukázáno na okolnost, že vláda kolumbijská není ochotna podporovati kolonizaci v Santander Sur. Obšírný dotaz, předložený kolumbijské*

⁵³ Nár. archiv, kart. 40 ČÚZ, složka V-Kolubie,

⁵⁴ tamtéž

⁵⁵ Nár. archiv, kart. 40 ČÚZ, složka V-Kolubie,

*vládě prostřednictvím zdejšího vyslanectví tohoto státu, dosud
nebyl zodpovězen.“⁵⁶*

⁵⁶ tamtéž

Mise generála Klecandy

Jedním z nejdůležitějších okamžiků v rámci československo-kolumbijských vztahů byla bezpochyby mise generála Vladimíra Klecandy do Kolumbie.

Vladimír Klecanda se narodil 15. listopadu 1888 v Praze. Středoškolské vzdělání získal na obchodní akademii, kterou ukončil roku 1908. Poté nastoupil do podniku Laurin a Klement, kde postupně budoval svojí kariéru obchodníka s dopravními prostředky. V roce 1914 se propracoval do pozice ředitele pobočky firmy v Charkově, kde se také nacházel v kritickém měsíci červenci. Po vypuknutí první světové války se Klecanda 27. července připojil k České družině, jednotce dobrovolníků z českých zemí bojující v carském vojsku. Po vzniku československých legií se Klecanda stal jejich součástí a s nimi se zúčastnil nejvýznamnějších bitev vybojovaných legionáři. Poté, co v Rusku vypukla říjnová revoluce, mocnosti Dohody zamýšlely svrhnout nový sovětský režim, nastolený bolševiky. Do této protisovětské kampaně byly zapojeny i československé legie, Klecanda se aktivně zapojil do boje proti bolševické vládě. Jeho antikomunismus nezůstal opomenut.⁵⁷ V československých legiích Klecanda zaujímal různé funkce od výzvědné služby až po vyšší funkce v organizačním aparátu armády. Jeho hodnostní postup byl rychlý, v roce 1914 měl hodnost podporučíka, zatímco o čtyři roky později dosáhl již hodnosti podplukovníka. Po vyhlášení nezávislosti Československa se Klecanda vrátil do vlasti a jeho legionářská minulost mu otevírala dveře pro novou kariéru v armádě. Roku 1923 byl Klecanda ve věku pouhých 35 let povýšen na generála, poté co úspěšně dokončil studia na vojenské akademii v Paříži, kde díky tehdejšímu spojení s Francií studovalo mnoho československých důstojníků. Později Klecanda působil ve Francii, zastával funkci vojenského přidělence na

⁵⁷ F. Hrbata: El general checo Vladimír Klecanda en Columbia, in: IAP IX, 1975, s.183

československém velvyslanectví v Paříži. Na tomto svém působišti, kde byl akreditován také pro Belgie a Švýcarsko, získal mnohé diplomatické zkušenosti, které později využil jako vedoucí československé delegace na připravované konferenci o odzbrojení konané v Ženevě. Právě v tomto městě při své diplomatické misi vešel do kontaktu také s delegací kolumbijských diplomatů, v jejichž čele stál šéf kolumbijské mise u Společnosti Národů Agustín Nieto Caballero, bratr tehdy známého spisovatele Luise Eduarda Nieta Caballera. Právě Agustín Nieto Caballero sehrál velkou roli při vyslání generála Klecandy do Kolumbie. Po návratu z Paříže působil Klecanda v několika armádních funkcích, mezi jinými působil také v Plzni, kde sídlily Škodovy závody, jedna z nejdůležitějších zbrojních závodů v Československu. Plzeňská Škodovka a také z malé části brněnská Zbrojovka také sehrály svou roli v Klecandově kolumbijské misi. Obě zbrojovky měly v Kolumbii síť svých obchodních zástupců, mezi nimiž se nacházeli jak Češi, tak také Kolumbijci.

Otázky vzbuzují i důvody, které vedly ke Klecandově misi. Mezi Kolumbií a jejím sousedem Peru probíhal válečný konflikt, který začal 1. září 1932. V ten den obsadily jednotky peruánské armády v počtu šedesáti mužů bez oficiálního vyhlášení války kolumbijské přístavní městečko Leticia, které se nachází poblíž hraničního trojmezí tří republik, Peru, Brazílie a Kolumbie. V samotné Leticii se v té době nenacházela žádná regulérní armáda, pouze hlídka tří celníků, kteří byli peruánskými vojáky donuceni opustit přístav. Z Leticie se peruánská vojska přesunula dále na sever k řece Putamayo, kde obsadily další příhraniční město Tarapacá. Peruánská strana si tímto způsobem chtěla vynutit revizi stávajících hranic na řece Amazonce. Hranice v pralesích byla stanovená roku 1928 Salomón-Lozanovou smlouvou, která se však peruánské straně zdála příliš nevýhodná. V pozadí konfliktu navíc stály zájmy anglických a amerických ropných společností, které měly svoje zájmy jak v Amazonii, jak v peruánské, tak

v kolumbijské části, neboť ropná ložiska se nalézala v obou státech.

Válka o Leticii, jak se o konfliktu často také hovořilo, vzbudila pozornost nejen v Latinské Americe, ale také v Evropě. Záležitost byla i projednávána na zasedání Společnosti Národů v Ženevě a právě Společnost národů zakročila. Díky intervenci Rady Společnosti Národů ustaly v listopadu 1933 veškeré vojenské akce mezi oběma zneprátelenými stranami. Nicméně tento klid zbrani byl pouze příměřím, neboť nebyla uzavřena mírová smlouva. Sousední Brazílie nabídla obou znesvářeným stranám, že bude hrát roli prostředníka při mírových jednáních. Přestože probíhala jednání a v brazilském Rio de Janeiru se konala mírová konference, peruánská strana stále pokračovala ve vyzbrojování své armády, ačkoliv již od samého počátku konfliktu měla nad svým kolumbijským protivníkem výraznou vojenskou převahu. To vyvolalo u kolumbijských vládních činitelů v čele s prezidentem Olayou Herrerou obavy o bezpečnost země a protože se kolumbijská armáda v průběhu konfliktu ukázala jako neschopná rychlé a rázné reakce, bylo rozhodnuto o její reorganizaci. Tento úkol byl svěřen právě generálovi Klecandovi. K tomu, že si kolumbijská vláda vybrala na tento náročný a obtížný úkol právě jeho, napomohlo několik okolností. Jednou z nich byla síť osobních vazeb mezi Klecandou a některými kolumbijskými diplomaty, kteří působili v Evropě a jejichž doporučení sehrálo svoji roli. Kromě toho Klecandovi pomohla znalost Jorge Fétyho, což byl jeden představitelů Škodových závodů v Kolumbii. Československé vojsko se navíc počátkem třicátých let těšilo v Kolumbii velmi dobré pověsti dobře organizované armády. A v neposlední řadě sehrály svoji roli také zájmy vedení československých zbrojních firem, zejména plzeňské Škodovky a brněnské Zbrojovky, které měly eminentní zájem na exportu válečného materiálu Kolumbie, která se právě nacházela ve válečném stavu, a stejně tak usilovaly i proniknutí na trhy ostatních zemí Latinské Ameriky.

Je třeba zmínit, že v historii zemí Latinské Ameriky nebyly v některé z nich pobyty důstojníků a vojenských odborníků z ciziny ničím vzácným. V naprosté většině případů bylo úkolem těchto expertů pomoci danému státu při reorganizaci jeho armády, zvýšení její akceschopnosti a bojové pohotovosti. Tito vojenští experti se v latinskoamerických zemích objevovali zejména v meziválečné době. Jednalo se jak o generály ze Spojených států, tak také z Velké Británie, Francie, Itálie, Německa ale také i z Československa. Nejznámějšími důstojníky byla např.

V Argentině působící německý generál Wilhelm von Faupel, který tam v letech 1927-1930 plnil funkci generálního inspektora.

V Ekvádoru plnili roli reorganizátorů tamního vojska dva italsí důstojníci, bratři Slavierové, s nimiž se Klecanda také setkal při svém krátkém pobytu v Ekvádoru. Z československých vojenských expertů lze kromě generála Klecandy také generála Viléma Plačka, který působil jako vojenský přidělenec v Bolívii, kde se podílel na organizování vojska v době války o Gran Chaco.

Vztahy mezi Kolumbií a Československem byly slabé i počátkem třicátých let, kdy došlo k jejich vzestupu. Ten byl umožněn mimo jiné nástupem liberálních politiků do vládní moci v Kolumbii. Liberály ztělesňovali hlavně dva prezidenti Kolumbie ve třicátých letech, Enrique Olaya Herrera a po něm následující Alfonso López Pumarejo. Tito politici byly poměrně dobře informováni o Československu. Zejména první jmenovaný, Olaya Herrera působil ve Washingtonu na diplomatické misi v době, kdy v USA pobýval i budoucí československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk, který tam rozvíjel své aktivity směřující ke vzniku a mezinárodnímu uznání nového státu.

O odjezdu Klecandy do Kolumbie bylo rozhodnuto v koncem roku 1933. V téže době se také objevovaly o akci první zprávy v československém tisku, kdy se o generálovi psalo jako organizátorovi amerického vojska nebo o reorganizátorovi kolumbijské armády či o vojenském přidělení, jehož úkolem je modernizace a reorganizace kolumbijské branné moci.

V novinových článcích se objevovaly také spekulace , že Klecandova mise je oficiální vyslání vojenského přidělence československé vlády do Kolumbie. Nicméně tato sdělení byla oficiálními místy dementována. Reakce nejvyšších představitelů oficiálních vojenských míst byla většinou vyhýbavé a nejednoznačné. Jediné, co z nich jasně vyplývalo, byl fakt, že se v tomto případě nejedná o oficiální misi. Nicméně po Klecandově odjezdu šéf kanceláře prezidenta republiky sděloval hlavě státu, že probíhalo jednání, jehož cílem bylo dát Klecandově misi oficiální charakter, což by jí dodalo určitou gloriolu před domácí veřejností i diplomatickým světem.⁵⁸ Hovořilo se také o tom, že byla popřena zpráva, podle níž byl Klecanda vyslán do zahraničí Škodovými závody. Ty měly v Kolumbii své obchodní zájmy. Jednalo se nejen o dodávky vojenského materiálu, ale také strojírenských výrobků. Navazovaly tak na své dřívější dodávky v druhé polovině dvacátých let, zejména se jednalo o dodání škodovských lokomotiv do Kolumbie v roce 1926. O sedm let později byly díky reprezentantům firmy Škoda v Kolumbii uzavřeny dvě obchodní dohody. Tyto kontrakty byly nazvány Alfa a Delta.. První uvedený představoval celkový objem zakázky v hodnotě přes 10 miliónů francouzských franků, druhý z nich, který zahrnoval menší objem produktů, měl hodnotu jednoho a půl miliónu dolarů. Další kontrakt zvaný Eta byl v Bogotě uzavřen 24. března, tři dny před tím, než do metropole dorazil generál Klecanda.

V souvislosti s jeho vysláním tedy souvisí otázka, kdo měl hlavní zájem na Klecandově misi do Kolumbie, kdo jej pozval a konečně jaký záměr měl sám Klecanda v Československu ohledně své cesty do této jihoamerické země? Podle Hrbatova názoru nabízí nejjasnější odpověď generál Bláha, hlavní představitel Vojenské kanceláře prezidenta republiky a částečně lze najít i odpovědi v soudobém československém tisku. Podle sdělení generála Bláhy prezidentovi Masarykovi ze dne 5. března 1934 měly na misi

⁵⁸ F. Hrbata: cit.dílo, s.185

vysokého důstojníka československé armády eminentní zájem kolumbijské vojenské kruhy, s nimiž souhlasil i tehdejší prezident země, Dr. Enrique Olaya Herrera. Podle nich by totiž pouze československý důstojník seznámil své kolumbijské protějšky nejlépe s užíváním vojenského materiálu, který do Kolumbie, nacházející se ve válečném stavu, dodávaly plzeňské Škodovy závody. Díky přímé žádosti kolumbijské strany byl vyslán Klecanda, kterého si tamní političtí představitelé zvolili zejména díky radám Agustína Nieta Caballera, s nímž, jak již bylo zmíněno, se Klecanda znal osobně. Toto pozvání však podle Bláhy dorazilo prostřednictvím ředitelství Škodových závodů a nikoliv oficiální cestou přes ministerstva zahraničních věcí a ministerstvo obrany. Na Klecandově vyslání měla svůj podíl také samozřejmě Škodovka. I když ale vojenská mise nebyla organizována oficiální cestou přes ministerstvo obrany, bylo označeno za věc státního zájmu, aby Škodovy závody mohly dodávat do Kolumbie válečný materiál a aby tyto lukrativní zakázky nebyly získány konkurujícími zahraničními zbrojovkami. Přestože se tedy nejednalo o úřední misi, obdržel Vladimír Klecanda osmiměsíční placenou dovolenou. Protože však byl oficiálně považován za vyslance Škodových závodů, nikoliv československé armády, potažmo státu, bylo mu zakázáno nosit na půdě Latinské Ameriky jeho generálskou uniformu. Zároveň nebyl doprovázen žádným jiným představitelem československé armády.

Veřejnost byla informována o připravovaném vyslání Klecandy již v prosinci roku 1933, aniž by se opomenulo konstatovat, že konečné rozhodnutí bylo učiněno po prodlužovaných jednáních s kolumbijským atašé při Společnosti Národů, již zmíněným Nietem Caballerem.⁵⁹ O něm se zmiňuje i samotný Klecanda ve své knize, vydané po návratu zpět do vlasti. *„Kolumbie má svoji stálou misi ve Společnosti národů. Jejím vůdcem byl donedávna znamenitý pedagog Augustin Nieto Caballero, Bratr spisovatele*

⁵⁹ České slovo, 23, XII-1933

L.E.Nieta Caballera. Augustin Nieto Caballero poznal v Ženevě snahy a zásady Československa, přijel do naší vlasti, byl přijat prezidentem Masarykem a našel u nás tolik podnětu ke studiu reformy ve prospěch své země, že si přál zůstat u nás delší dobu. President Olaya jmenoval jej proto vyslancem v Československu, avšak ve chvíli, kdy měl nastoupiti nový úřad, stihla jej krutá rána, zemřel mu v Novotě nejstarší, neobyčejně nadaný synek. Nieto zdrčen místo do Prahy odjel ze Ženevy do Kolumbie. “⁶⁰ A právě tímto mužem byli v Kolumbii tamní vzdělanci a politici, ale i veřejnost, informováni o československé republice, jako o zemi, „...která dovedla vybudovati v několika letech po válce nový moderní stát na podkladě ryze demokratickém“⁶¹, což v zemi, kde hodnota demokracie byla tradičně uznávána a kde se caudillismus, na rozdíl od sousedních republik projevil v historii relativně v malé míře, vzbudilo u státníků značné sympatie. Proto byl mimochodem v Kolumbii Klecanda často žádán o rozhovory týkající se jeho země. „Svobodná Kolumbie nikdy nepoznala jiného systému než demokratického. Proto ji tak zajímá náš stát dnes, kdy demokracie utržila tolik ran, proto musím znovu a znovu vyprávěti o našich vůdcích“⁶²

Je zapotřebí dodat, že hovoří-li Klecanda o utržených ranách demokracie, má na mysli soudobou situaci v Evropě. V roce 1934 byla Československá republika oprávněně vnímána jako jediný demokratický stát ve střední Evropě. V sousedním Německu již byl přes rok říšským kancléřem Adolf Hitler a jeho nacionální socialisté zaváděli v zemi nacistický totalitní režim, jenž se později ukázal jako ukrutnější a odsouzeníhodnější než všechny do této doby známé diktatury. Rovněž v Polsku vládl nedemokratický režim, v Maďarsku byla u moci vláda admirála Miklóse Horthyho, Rakousko ovládal autoritativní režim křesťanského sociála Engelberta Dolfusse, jehož po jeho zavraždění vystřídal Kurt

⁶⁰ V. Klecanda, *Synové dobyvatelů*, Praha, 1935, s. 103

⁶¹ tamtéž, s. 103

⁶² tamtéž, s. 104

Schuschnigg. V Rumunsku tou dobou vládl pevnou rukou tamní král. Italský fašismus, v té době již etablovaný, navíc představoval pro mnohé politické strany v evropských zemích jistý vzor hodný napodobení. Československo tak bylo jedním z mála demokratických států na evropském kontinentě a jedinou demokracií ve střední Evropě.

Klecandův příjezd do Kolumbie se uskutečnil 4. března 1934, kdy dorazil v doprovodu své ženy dorazil na palubě parníku americké společnosti Grace Line do přístavu Buenaventura. Hlavním důvodem pro výběr pacifického přístavu spočíval v tom, že cesta odtud do Bogoty byla kratší a bezpečnější než z jiných přístavů. „*Do hlavního kolumbijského města Bogoty je bezpečněji přistáti zde, odkud cesta trvá pravidelně tři dny, zatím co z Puerto Columbia na Atlantickém oceánu je nutno jet parníkem proti proudu řeky Magdaleny celý týden, čtrnáct dní, i déle, podle stavu vody až k přístavu Liévano, odkud trvá ještě hodiny a hodiny jízda do horské Bogoty.*“⁶³

Klecanda naráží na problém, který Kolumbii trápil v jeho době a trápí ji dodnes, podobně jako jiné země, nejen ty latinskoamerické. Jednalo se o nedostatečnou komunikační síť. Dobrých silnic bylo málo, železniční koleje se nacházely pouze v určitých regionech. Velkým problémem při výstavbě a údržbě komunikační sítě je reliéf. Na jedné straně vysoké hřebeny hor, na druhé straně hluboká údolí řek, zejména největší údolí řeky Magdaleny. Na jihu země zasahuje od Kolumbie Amazonie plná deštných pralesů, kde jako jediná komunikační spojnice v úvahu přichází splavné řeky.

Pro ilustraci stavu komunikační sítě v Kolumbii v roce 1934 poslouží vyličení způsobu, jakým probíhal přesun z Buenaventury do Bogoty. Z Buenaventury, kde byl generál přijat velitelem přístavu a představitelem ministerstva války, odjel druhého dne po příjezdu Klecanda vlakem do Cali, cestou přes horský hřeben Západní Kordillery. O členitosti terénu a nebezpečnosti cesty

⁶³ tamtéž, s. 12

udává generál drobnou příhodu, která jej přivedla k údivu. Když bylo cestujícím na nádraží oznámeno, že vlak do Cali pojedí odpoledne, všichni nesouhlasili a namítali, že by vlak nedorazil do setmění a že není možné hory vyjíždět a sjíždět potmě. „*Je to nebezpečná trať, příkrá stoupání a sjezdy jsou ještě horší – a pak stále hrozí ‚derrumbe‘ -sesuny půdy na trať a sesuny trati.*“⁶⁴ Podél cesty navíc v průrvě řeky Daguy existoval navíc nebezpečný úsek trati, kde byl příkrý sráz a prudká zatáčka. Důsledkem toho některé lokomotivy spadly na dno propasti a tomuto místu pak místní říkali ironicky muzeum lokomotiv. Po přenocování v Cali, pokračovala cesta do Armenie, kde železnice končila. Odtud doprava pokračovala po silnici vedoucí přes centrální hřeben Kordiller. Silnice byla postavena koncem přibližně kolem přelomu dvacátých a třicátých let, protože jak Klecanda uvádí, papežský nuncius v Praze, monsignor Patico, který také působil v Bogotě, za svého diplomatického působení v Kolumbii překonával cestu z Armenie přes kraj Quindio na mule, neboť nevěděl o dokončení stavby silnice.⁶⁵ Další denní etapa končila ve městečku San Miguel, odkud po přenocování pokračovala dále cesta, tentokrát po železnici přes údolí řeky Magdaleny až do Bogoty, která je situována u východního hřebenu Kordillery.

Český generál byl po příjezdu do Bogoty v pravidelném kontaktu s ministrem války Dr. Araujem, který na generála zapůsobil velmi dobrým dojem a který Klecandu seznamoval se situací jak na bojišti, tak i o pokrocích v diplomatickém jednání, které probíhalo v brazilském Rio de Janeiru. „*Poznal jsem soubor vojenských problémů, které nutno řešiti. Kolumbie sousedí s Peru v pralesích na rovníkú. Hranice tvoří řeka Putamayo vlévající se od Amazonky východněji kolumbijské hranice v Brazílii. V nejvýchodnějším cípu podél hranice Brazílie prostírá se mezi řekami Putumayem a*

⁶⁴ tamtéž, s. 18

⁶⁵ tamtéž, s. 23

*Amazonkou kosodélníkové území Leticie. Jižní díl výběžku je do 19. června spravován jménem Společnosti národů.*⁶⁶

Pro dopravu dodávek válečného materiálu měly klíčovou roli přístavy na pacifickém pobřeží, protože cesta po řece Magdalene přes přístav Barranquilla byla závislá na kolísavém průtoku vody. Tyto přístavy, zejména Buenaventura, musely být za každou cenu uchráněny. Panovala totiž v kolumbijském generálním štábu obava, že by peruánská vojska mohla narušit neutralitu Ekvádoru a přes jeho území či výsostné vody ovládnout kolumbijské pacifické pobřeží.

Problémem v Leticii, z hlediska vojenského, byl fakt, že tamní hranici tvořili tři úseky, amazonský, tichomořský. Situaci na místě, poté co si ji osobně prověřil, hodnotil jako značně těžší pro Kolumbii. Popis prostředí, komunikačních možností a možných problémů nezapře, že autor i přes literární ambice je především voják. „*Přístup k řece Putumayu je výhodnější ze strany Peru. Veletok Amazonka tvoří přirozenou zásobovací tepnu z vnitra Peru za střed putumayské fronty a za její východní díl, přítok Amazonky, řeka Napo je přirozenou rokádní linií za západním úsekem od ecuadorské hranice až k Amazonce. Četné přítoky, vlévající se do Napo a Amazoky umožňují plavbu ještě blíže k frontě.*

Uprostřed tohoto přirozeného komunikačního systému vytvořili Peruáni zásobovací basi v městě Iquitos na Amazonce a dobře ji upevnili. Komunikační problém je značně těžší pro Kolumbii. Chybí tu přirozená cesta z vnitrozemí za střed fronty. Kolumbiáni tu mají buď příchod k frontě jez ze západu a východu na samém Putamayu, které jest frontou nebo po rokádě řeky Caquety, protékající 40 až 200 km severněji od Putamaya a rovnoběžně s ním. Další nevýhodou na kolumbijské straně je okolnost, že Caqueta na rozdíl od splavných řek Amazonky a Putamaya tvoří v několika místech peřeje. Caqueta je jedinou možnou rokádní linií za kolumbijskou frontou. Okolo peřejí byla zřízena překladiště a

⁶⁶ tamtéž, s. 32

postaveny silnice. Kolumbiáni zásobují frontu od západu po dvou silnicích narychlo postavených z vnitrozemí přes východní Kordillery na Putamayo z Pasta do Puberta Asis, a druhou severnější která spojuje Campoalegre v departamentu Huila se San Vicente na řece Caguanu, přítoku Caquety. Jiná možnost zásobiti frontu je z východu, z neutrální Brazílie po Amazonce a dolním Putumayu. ⁶⁷ Peruánská strana měla podle Klecandy ve větší výhodě, neboť jejich komunikace byly dobře splavné řeky a jejich životní střediska byla od možného zásahu kolumbijské armády značně vzdálena. Zejména se jednalo o amazonský přístav Iquitos. Leticii v době mise hrozil možný útok ze dvou směrů, přičemž oba tyto směry ležely na vnějších křídlech fronty na řece Putamayo, navíc přístup k ní byl ochranou nejzranitelnějšího prostoru, jímž byly přístavy na Putamayu Caucaya a La Tagua, který se nacházel poblíž ekvádorské hranice.

Pokud se jedná o stavy ozbrojených sil, Klecanda uvádí, že peruánská armáda obsahovala pět dobře vycvičených a vyzbrojených moderních divizí, pět bitevních jednotek na moři a činné letectvo o blíže nespecifikovaném počtu, při konstatování stavu kolumbijské armády se zmiňuje o šesti smíšených brigádách, zatímco v době jeho pobytu probíhala organizace letectva, říční flotily a byly ustanovovány dvě námořní bitevní jednotky. O stavu kolumbijského letectva, které teprve procházelo procesem samotného ustanovování a organizování nejlépe vypovídá fakt, že země nebyla schopna disponovat vlastními piloty letadel. Proto se mezi leteckým personálem vyskytovali kromě Kolumbijců také Kubánci, Němci i jejich kolegové ze Spojených států amerických.⁶⁸

V Kolumbii do rozpoutání války o Leticii byla povolávána do zbraně sotva pětina jejího kontingentu a neexistovali záložní důstojníci ani štáby a služby vybavené pro použití v terénu. Naproti tomu Peru mělo povinnou vojenskou službu, po jejímž

⁶⁷ tamtéž, s. 33

⁶⁸ tamtéž, s. 34

ukončení zůstávali někteří důstojníci v záloze. Také pozornost věnovaná vojenským cvičením byla v Peru znatelnější.

Zakrátko po Klecandově příjezdu do země byla uzavřena po dlouhých a úmorných diplomatických jednáních mezi oběma zeměmi mírová smlouva, již sám hodnotí kladně. „*Jsem šťasten, že zde výtečný president Olaya Herrera dojednal mír /pozn. vysl: mezi Peru a Kolumbií ve věci Leticia. / Byla by válka katastrofou pro obě země. Nyní jednáme s Lopezem a a jeho okolím o modernizaci armády. Žádali mne, abych zde rok zůstal. Jednám s Prahou, pravděpodobně zůstanu. V každém případě před odjezdem dám jim podklad k organizaci služeb, kterou nemají. Chilští důstojníci, patrně pod tlakem Německa, křečovitě drží své, mravně i věcně ztracené postoje. Jsem opatrný, aby nedošlo k použití mne proti Chilánům. Ve vojenství došli ke Clausewitzovi. Jsou to staré hříchy Dohody, že nedovedla včas sloužit Jižní Americe.*“⁶⁹ Tento vývoj situace měl další vliv na pobyt Klecandy v Kolumbii. V zemi se po skončené válce šířily ve společnosti pacifistické tendence. Ty se projevíly také na zájmu o zásilky válečného materiálu od Škodových závodů. Mezi některými vládními politiky se objevovaly snahy o zrušení dodávek a také o možnosti zrušení již stávajících kontraktů. Neochota části kolumbijské politické reprezentace dodržet sjednané závazky a snaha „vyvléci“ se z nich. Zde je třeba také zmínit skandál ohledně dodávek škodovského válečného materiálu do Kolumbie. Ten se týkal zejména posledního březnového kontraktu Eta. Březnový kontrakt Eta podepsali za Škodovy závody inženýr Pavel Jahn a za kolumbijskou vládu ministr války Dr. Alfonso Araujo. Jeho celková hodnota činila 338.800 liber šterlinků jeho součástí byly zásilky kanónů a munice pro dělostřelectvo. Nicméně realizace kontraktu neproběhla podle smlouvy. Rozsah byl redukován a dodána byla pouze část slíbené zásilky. Bylo dodáno pouze 24 děl a 24.000 projektilů. To vše v hodnotě 152.000 liber šterlinků.

⁶⁹ Archív ministerstva zahraničních věcí, I.sekce, fond Diplomatický sbor, č.kr. 26, spis Amerika Jižní a Střední/ Latinská

Později, na přelomu let 1936-1937, v době Pumarejova prezidentství, vypukl v Kolumbii skandál, týkající se právě březnového kontraktu, z roku 1934. Mimo jiná se v něm objevovalo i jméno generála Klecandy. V červenci 1934 došlo v Kolumbii ke změně v prezidentském úřadu a nový prezident, vůdce liberálů Alfonso López Pumarejo jmonoval novým ministrem války Dr. Alberta Pumareja. Tehdy se objevily právě první připomínky a námitky ohledně kvality a vhodnosti některých druhů dodaných zbraní. Zejména se jednalo o minomety ráže 90 mm. Kromě dohadů, zda dodaný materiál splňuje požadované předpoklady, hrála svojí roli také cena, za níž Škodovka splnila kontrakt. Jisté je, že tamní reprezentant Škodovky, Jorge Féty, byl obviňován z pokusu o uplácení vysoce postavených politiků a úředníků, aby přehlíželi případné nedostatky při plnění zakázky.

Jak prezident, tak ministr války namítali, že zejména houfnice ráže 90 mm naprosto nevyhovují potřebám kolumbijské armády a proto vlády prohlásila, že obchodní smlouvu pokládá za neplatnou, protože si nebyla jistá, zda byly dodrženy všechny standardní podmínky při uzavření zakázky. Vyskytlo se podezření, že za v pozadí problémů s přijetím škodovácké zakázky u kolumbijské vlády stojí také Klecanda. Podle jednoho tvrzení právě Klecanda měl údajně při konverzaci s ministrem Aulim souhlasně vyjádřit o posudku poručíka Tavery, vojenského experta působícího u vlády, v němž expert vyjadřoval své pochybnosti o kvalitě a užitečnosti dodaných houfnic pro potřeby armády. Každopádně se zdá, že představitelé Škodovky nebyli s Klecandovým počínáním spokojeni a měli k němu výhrady.

Klecandovy aktivity v Kolumbii se netýkaly pouze otázky probíhající reorganizace kolumbijského vojska. Klecanda se též zapojil do společenského život v Kolumbii, poskytl interview několika místním deníkům, setkával se s nejvýznamnějšími osobami z armádního prostředí i z politiky, s nejvýznamnějšími bogotskými rodinami. Podílel se také na založení Společnosti

kolumbijsko-československého přátelství, hodně se věnoval studiu společenských, ekonomických i kulturních problémů Kolumbie. Kromě četných rozhovorů a konzultací, které vedl Klecanda s důstojníky i politiky na téma reorganizace armády, byl činný i literárně a překladatelsky. Během jeho pobytu byla v Novotě vydána jeho práce *El Ejército útil*, španělská verze jeho knihy, v níž se věnoval otázkám výstavby vojska, jeho organizace, a také otázce budování obranných pozic. Během mise podnikl také dvě zahraniční cesty, do sousedních republik, Ekvádoru a Venezuely, také se krátce zastavi na ostrově Curacao. Hlavním důvodem cesty do první zmíněné země byla údajně obhlídka možného úseku fronty, která by při kolumbijsko-ekvádorské hranici vznikla, pokud by peruánská vojska nehleděla na neutralitu Ekvádoru a přes jeho území napadla Kolumbii z jižního směru. Rozhodně se nejednalo o pouhou turistickou cestu, existují i možné spekulace, podle nichž Klecanda měl v Ekvádoru misi, jejímž cílem byl sjednávání obchodních dohod na dodávku válečného materiálu od československých zbrojovek. Faktem je, že se Klecanda v Ekvádoru setkal s tammím ministrem zahraničních věcí a s armádními důstojníky, mimo jiné i s italskými vojenskými poradci pro reorganizaci tammí armády, bratry Slavierovými.⁷⁰ Zároveň se znal a stýkal i ekvádorským vyslancem v Bogotě. Během krátkého pobytu ve Venezule bylo umožněno Klecandovi setkání s tammím prezidentem Juanem Vincentem Gómezem, kterého hodnotil jako pozoruhodnou osobnost. „*Ze všech anekdot, ze všech poznámek, i zlomyslných, vyrůstá svérázný, energický stařec, jenž vyvedl Venezuelu z občanských válek a rozbrojů, zavedl pořádek, obohatil republiku tak, že nemá žádného dluhu vnitřního ani zahraničního, naopak značný státní poklad.*“⁷¹ Dále se zde setkal rovněž s ministrem války Lópezem Contrerasem a rovněž venezuelskými armádními důstojníky. Jako hlavní důvod pro cestu do Venezuely však Klecanda uváděl historický zájem,

⁷⁰ Klecanda, *Synové dobyvatelů*, Praha, 1935, s. 81

⁷¹ *tamtéž*, s. 190

neopomíná zdůraznit, že si odtud odvážel s sebou bednu knih ke hlubšímu studiu dějin a kultury Venezuely. Ve své knize Synové dobyvatelů, která byla vydána v Československu po Klecandově návratu, věnoval Klecanda osobě Simona Bolívara, o jehož osobu se velice zajímal, celou kapitolu s názvem „Touto cestou šel Bolívar“. *„Vzácný zjev génia; myslitel, tvůrce, burcovatel, vůdce mas a muž činu, stejně prozíravý státník jako vítězný voják... Věděl co chce, dovedl chtít tak, jak člověk chce dýchat a platil vždy celou svou osobností. Bolívarovy ideály jsou směrnici vůdčích lidí v Kolumbii. Duchem jeho díla jsou spjaty všechny země Jižní Ameriky, jejímž je největším a nejslavnějším synem“*⁷² Taková jsou slova, jimiž Klecanda hodnotí osobu tohoto osvoboditele Severu, jak jej sám nazývá. Toto označení vyjadřuje protiklad dvou osobností, které se výrazným způsobem zasloužily o vítězství ve válkách za nezávislost. Bolívarovým protějškem, osvoboditelem Jihu je myšlen argentinský bojovník José San Martín.

Vladimír Klecanda byl v mládí členem Junáka, jeho vůdcem v oddílu nebyl nikdo jiný, než zakladatel československého skautingu, profesor Antonín Benjamin Svojsík, jehož Klecanda nepřestal ani po mnoha letech nikdy oslovovat ‚bratře‘. Proto se také aktivně zajímal o skauting a výchovu mládeže v Kolumbii. Setkal se také s místními skauty z lycea Córdoba a zúčastnil se slavnostního založení a první porady Svazu kolumbijských skautů. Ten vznikl sloučením skautské Coversovy skupiny, která se rekrutovala z chlapců z aristokratických kolumbijských rodin, a ze skupiny katolické mládeže z dělnického prostředí. Skauting v Kolumbii byl založen mladými vedoucími, kteří se s myšlenkami Roberta Badena Powella setkali při svých studiích v Británii a hodlali je aplikovat i na kolumbijské poměry. Klecanda jim přispěl svými překlady Svojsíkových spisů.

Během svého pobytu v Kolumbii se Klecanda stal svědkem předávání prezidentského úřadu. Enrique Olaya Herrera předával

⁷² tamtéž, s. 232

svůj úřad předsedovi liberální strany, Alfonsovi Lópezovi Pumarejovi, což byla velkolepá společenská událost. Lidová slavnost se konala 5. července 1934.

„Převzetí vlády novým presidentem je největší státní slavností. Spřátelené státy vysílají delegace diplomatů a vojenské mise, zasedá kongres. Recepce, plesy a slavnostní představení trvají několik dní. Je to vrchol společenských událostí.

Tentokráte to byla slavnost opravdu národní. Z dalekých předměstí do středu města řadil se průvod. Bylo tu všechno obyvatelstvo z Bogoty s prapory, delegace z celé země, muži i ženy všech odstínů pleti, pestrá směs inteligence, zemědělců, dělníků, státních zaměstnanců, množství žen i mládeže. Opravdu celý národ cenil dílo Olayovo. Po celé odpoledne procházel průvod kolem paláce presidentova a provolával mu slávu. Podvečer zaplnil rozsáhlé náměstí Bogoty a přilehlé ulice. President Olaya promluvil za nepopsatelného nadšení k lidu s balkonu, odkud před lety bouřil proti pokusu o diktátorskou vládu. Děkoval za důvěru a spolupráci celého národa, která mu umožnila překonat obtíže hospodářské, ocenil práci armády, která zajistila mír“⁷³

Po návratu do Československa, kam dorazil 30. října 1934 pokračoval Klecanda ve své vojenské kariéře. Jeho kolumbijský pobyt nepředstavoval v jeho kariéře žádný klíčový zlom, neznamenal pro něj žádné otevření možnosti postupu v Československu. Vzhledem k tomu, že jeho mise nebyla oficiálního rázu, nebyl Klecanda po příjezdu dokonce ani přijat u prezidenta Masaryka, přestože mu přijetí bylo zpočátku přislíbeno. Po svém příjezdu zastával různé armádní funkce na několika místech po celé republice, aby se posléze stal vojenským přidělcem při československém vyslanectví v Římě.

Klecanda poskytl také žurnalistům několik rozhovorů o Kolumbii, svém pobytu v ní a o tamních poměrech a v roce 1935 vydal knihu autobiografických vzpomínek na pobyt v Kolumbii s názvem

⁷³ Klecanda, Synové dobyvatelů, Praha, 1935, s. 203

„Synové dobyvatelů“ a s podtitulkem „Dojmy z Kolumbie“. Ta se stala na dlouhou dobu jediným informačním zdrojem o Kolumbii dostupným pro českou čtenářskou obec. Díky ní se mohli zájemci seznámit s politickými, ekonomickými či vojenskými poměry Kolumbie, byť svým žánrem Klecandova kniha, na níž se spoluautorky podílela i Klecandova manželka, je laděna značně subjektivními dojmy.

Z římského působiště se Klecanda vrátil do Prahy v květnu 1939, tedy již v době, kdy byl po okupaci českých zemí ozbrojenými silami nacistické Třetí říše vyhlášen Protektorát Čechy a Morava. Brzy po návratu do vlasti odešel Vladimír Klecanda na vlastní žádost do důchodu, ale dále se věnoval obchodním aktivitám. Působila jako ředitel Interexportu. Nijak se nezapojoval do veřejného života. Do veřejného povědomí proniklo jeho jméno až v roce 1946, v době, kdy Klecanda stál před Národním soudem kvůli obvinění z vlastizrady a kolaborace s nacistickým okupačním režimem. Klecanda byl pozván 24. dubna 1945 do kanceláře Karla Hermanna Franka, tehdejšího státního tajemníka úřadu říšského protektora. V průběhu rozhovoru sdělil Klecandovi, o němž byl dobře informován, ale neznal jej osobně, svůj úmysl použít protektorátní vládu k tomu, aby pomohla navázat kontakty mezi K. H. Frankem a nejvyšším velením americké armády. Frank zamýšlel udržet ozbrojený odpor proti z východu postupujícím sovětským vojskům a předat moc v Čechách anglo-americkým vojenským silám. Není zcela jasné, proč se K. H. Frank obrátil právě na Klecandu. Bývalý generál měl ze své předchozí činnosti osobní i profesní vazby na některé ministry tehdejší protektorátní vlády. Ti věděli o jeho diplomatických schopnostech a zároveň četných kontaktech, které penzionovaný generál měl jak v armádních, tak i obchodních kruzích. . Večer 24. dubna se Klecanda zúčastnil poradního shromáždění, jemuž předsedal sám státní tajemník Frank. Na něm se objevilo mimo jiné několik ministrů protektorátní vlády, Frankův tajemník Raschhofer, ředitel Škodových závodů Vamberský a nacistický ředitel Průmyslového

svazu Bernard. Na schůzce bylo rozhodnuto o vyslání delegace vyjednávačů. Mezi nimi se nacházel také Vladimír Klecanda. Nikdo z kompetentních velitelů však s nimi o podmínkách jednostranné kapitulace okupačního režimu nevyjednával. Mise tak nesplnila svůj účel. Právě skutečnost, že Klecanda se zúčastnil takového podniku, vedla po skončení druhé světové války a osvobození Československa k tomu, že se bývalý legionář a prvorepublikový generál ocitl mezi souzenými před soudním tribunálem. Klecanda se hájil sám a mimo jiné mu jeho řeč, v níž argumentoval svojí neangažovaností po celou dobu nacistické okupace, mu pomohla k rozsudku, podle něhož byla Klecanda uznán za nevinného a osvobozen. Přestože podle trestního práva byl shledán nevinným, nikdy se do své smrti, k níž došlo 22. dubna 1947 nedokázal zbavit podezření a cejchu kolaboranta, který mu byl přiřčen veřejným míněním.

Kolumbie ve 30. letech

Dne 9. února se konaly v Kolumbii prezidentské volby, které se ukázaly jako klíčové. Konzervativní strana ve své nejednotnosti postavila do vlebního klání dva kandidáty. Prvním byl generál Alfredo Vásquez Cobo, druhým byl básník Guillermo Valencia. Liberálním kandidátem na prezidentský úřad byl Enrique Olaya Herrera. Oba jeho protikandidáti byli poraženi.

Počátek 30. let nebyl pro Kolumbii příznivým obdobím. Po zhroucení new yorské burzy prožíval celý svět období velké hospodářské krize, která se přirozeně nevyhnula ani Latinské Americe, tedy ani Kolumbii. Dochází k poklesu cen, boření hodnot, uzavírání továren a podniků. Na ulicích jsou k vidění velké zástupy nezaměstnaných, kteří zoufale hledají jakoukoli práci. Ekonomická katastrofa se také projevila v politické krizi, kterou prodělávala mnohé země, jejichž vlády musel čelit mnoha těžkostem.

Počátek třicátých let je obdobím krize mnoha politických režimů. Roku 1931 abdikuje španělský král a ve Španělsku je vyhlášena republika. Její politické uspořádání však stojí na vratkých základech, neboť o pouhých 5 let později vypukne v zemi občanská válka.

Ve Francii dochází k atentátu jugoslávského krále Alexandra Karadjordjeviče a jeho hostitele, francouzského ministra zahraničních věcí Bartoua.

V Německu po dlouhé politické krizi je 30. ledna jmenován říšským kancléřem Adolf Hitler, v březnu toho samého roku se ujímá prezidentského úřadu ve Spojených státech demokrat Franklin Delano Roosevelt.

V Latinské Americe třicátá léta jsou také dobou neklidu. Roku 1930 se ujímá moci v Dominikánské Republice Rafael Leónidas Trujillo, v Argentině vojenská junta v svrhla vládu prezidenta Yrigoyena. Také v Brazíli se díky vojenskému převratu stal prezidentem Getúlio Vargas. V Peru proti Leguiově vládě

povstávají vojáci, v jejichž čele stojí Sánchez Cerro a armádní povstání prožívá dokonce i Chile, kde plukovník Marmaduke Grove vyhláší socialistickou republiku, která trvala pouhé dva týdny. V El Salvadoru generál Maximiliano Hernández se díky vojenskému puči stal prezidentem a rovněž v Guatemale se do čela země dostal důstojník Jorge Ubico.

V této době byla na latinskoamerické poměry Kolumbie klidnou zemí. Volby se konaly pravidelně a armáda nezasahovala do politického dění v takové míře, jako v okolních státech. Roku 1930 byl díky drtivému volebnímu vítězství liberálů došlo v zemi ke změně politického systému, kdy půlstoletá vláda konzervativců v prezidentském úřadu byla nahrazena liberály. Mocenská změna byla realizována jako důsledek volebního procesu a o moc spolu soupeří výhradně civilní politikové. Navíc se jednalo o opravdovou volbu mezi dvěma alternativami. Při předchozích prezidentských volbách v roce 1926 byl konzervativní prezident Miguel Abadía Méndez zvolen prakticky bez soupeře, protože jeho původně navržený oponent, generál Alfredo Vásquez, odstoupil z volebního klání po intervenci kolumbijského arcibiskupa Bernarda Herrera Restrepa. Ten zprostředkoval dohodu mezi Méndezem a Vásquezem, podle níž se při volbách roku 1926 měl stát kandidátem Méndez, zatímco při následujících volbách pro změnu právě generál Vásquez. V Konzervativní straně platilo pravidlo, podle něhož všichni politicky aktivní členové, kteří zastávali veřejnou funkci, museli mít pověření od katolické hierarchie, nebo aspoň přinejmenším její souhlas. To se vztahovalo na všechny politiky, počínaje radními, starosty, poslanci až po ministry a všechny představitele nejvyšších státních úřadů po prezidenta republiky.

Drtivá volební podpora liberálního kandidáta, vycházela nejen z faktu, že konzervativní strana procházela vnitrostranickou krizí, která se projevila tím, že strana postavila dva kandidáty, ale také ze dvou událostí druhé poloviny 20. let, které měly negativní vliv na vnímání konzervativní vlády u voličů. Jednalo se o stávkou

pracovníků na banánových plantážích roku 1928 a o smrt studenta při manifestaci v Bogotě.

V prvním případě se jednalo o stávkou zaměstnanců společnosti United Fruit Company, která vypukla 11. listopadu 1928. Dělníci na banánových plantážích demonstrovali za zlepšení svých pracovních podmínek. Protesty probíhaly jak na venkově, tak i ve městech, kde demonstrovali stoupenci venkovských protestujících. Vláda a úřední místa nechaly z obavy před šířením levicových nálad v zemi protesty potlačit silou, i za cenu krveprolití.

Pokud se jedná o druhou zmíněnou událost, její počátky měly odlišný charakter. V první polovině roku 1929 se tehdejší u veřejnosti oblíbený starosta hlavního města Bogoty Luis Augusto Cuervo vyjádřil v rozhovoru pro tisk o stavu administrativy v městských podnicích zajišťujících jednak dopravní obslužnost ve městě, jednak zásobování vodou. Hlavní členové vedení městských dopravních podniků a vodáren byli starostou obviněni z lajdáctví a nesvědomitého spravování městského majetku. Dotčení členové správní rady podniků se proti starostovým slovům ostře ohradili osobním dopisem, na který starost Cuervo zareagoval tím, že dotyčné členy odvolal z jejich funkcí. Jedním z odvolaných správců byl ale švagrem prezidenta republiky Miguela Abadía Méndeze a další dva odvolaní členové správní rady měli osobní vazby do vlády, na ministry Rangrifa a Hernández. Vlivem těchto okolností byl starosta Luis Cuervo dne 5. června 1929 odvolán ze své funkce a guvernér Ruperto Mělo jmenoval nového starostu Alfreda Ramose. Bezprostředně po Cuervově odvolání došlo v metropoli k několika spontánním demonstracím na podporu odvolaného starosty. Druhý den, 6. června, se protestující Cuervovi stoupenci shromáždili na Plaza de Bolívar, odkud se zástup demonstrantů vydal směrem k domu odvolaného starosty. Stávka ochromila celé město, obchody byly zavřené. U prezidentského paláce zasáhla 7. června proti demonstrujícím lidem prezidentská garda, která několikrát vystřelila. Jeden z výstřelů zasáhl studenta Brava Péreze, který svým zraněním podlehl. Veřejné mínění

požadovalo vyšetření tohoto incidentu a potrestání zodpovědných lidí, nicméně případ byl vyšetřován laxně, což pověsti konzervativců nikterak nepřidalo.

Druhá polovina 20. let se v Kolumbii vyznačuje velkým ekonomickým rozkvětem. Země dostává platby odškodného za odtržení Panamy, proudí sem investice a mezinárodní kapitál, vzrostl vývoz kávy, jejíž ceny na světovém trhu stoupají. Ale tato prosperita se netýká širších vrstev venkovského obyvatelstva. Většina venkovského obyvatelstva žila chudě. Drobní nájemci půdy a rolníci opouštěli svoji půdu a migrovali do měst, kde hledali práci za lepší mzdy a kde se chtěli vymanit z vlivu patrona, který jim půdu pronajímal. Vzhledem k omezeným kapacitám pracovního trhu však tito příchozí, pokud nenašli práci, ocitli se v sociální tísní a skončili často v chudinských čtvrtích v předměstských čtvrtích velkých měst.

Zlomovým okamžikem je rok 1929, kdy propuká světová hospodářská krize, která zasáhla i Kolumbii. Jejím důsledkem mnoho podniků zkrachovalo a vzrostla nezaměstnanost, zaměstnancům byly kráceny mzdy, zatímco životní náklady stoupaly. Důsledkem byl pokles životní úrovně, který zasáhl naprostou většinu obyvatelstva, nejhůře však městské obyvatelstvo, zejména dělníky.

Ekonomické otázky tvořily jen jeden z problémů, který musel být novou vládou řešen a s nímž si konzervativci nedokázali vždy poradit. Nejen tyto problémy však umožnily drtivé vítězství liberálního kandidáta Enrique Olaya Herrery v prezidentských volbách

Enrique Olaya Herrera

Enrique Alfredo Olaya Herrera se narodil 12. listopadu ve městečku Guateque v regionu Boyacá. Z Boyacá pocházeli i jiní kolumbijští vůdci, např. generál Rafael Reyes. Olaya Herrera patřil ke generaci Století (generación del Centenario), jak se označovala generace politiků, kteří se narodili v letech 1880 až 1895. Tato generace se uplatnila v politice a společenském dění v meziválečné době, zejména mezi lety 1925 až 1940. Společně s ním do této generace patřili např. takoví vynikající vůdcové a ideologové jako např. Alfonso López Pumarejo, Laureano Gómez, Eduardo Santos, Mariano Ospina Pérez, Roberto Urdaneta Arbeláez, Luis Eduardo Nieto Caballero a jiní. Tato generace vstoupila do veřejného a politického života v době, kdy Kolumbie slavila století od revolučního Bolívarova vystoupení proti Španělsku, bojů za nezávislost a také stoleté výročí své existence jako samostatného státu.

V rodném městečku navštěvoval Olaya Herrera veřejnou školu podobně jako jeho rodiče. Na intelektuální vývoj malého Enriquea měla velký vliv jeho matka, Emperatriz Herrera, která měla literární ambice, byla autorkou několika literárních děl psaných prostým jazykem. Olayaův otec Justiniano Olaya byl vystudovaný lékař, nicméně své profesi se nevěnoval a zaměřil se na obchod a zemědělství. O Olayovi Herrerovi se v jeho městečku Guateque mluvilo jako o malém novináři, neboť už v pouhých 12 letech založil a řídil vydávání menšího periodického listu El Patriota. Díky tomu se stal také známý u některých novinářů a vydavatelů periodik jako např. vydavatelů medellínského listu El Espectador.

Ve svých studiích pokračoval Olaya Herrera na Universidad Republicana, kde studoval práva a kde mezi jeho vyučující patřili jedni z nejlepších právních expertů z celé země. V žurnalistice pokračoval i na univerzitě, kde vydával ručně psaný týdeník El Estudiante, který obíhal mezi studenty. Ve svém periodiku se také zabýval politickým děním v Kolumbii i mezinárodními

záležitostmi, obojímu věnoval ve svém listu četné komentáře a také byl autorem univerzitní kroniky. Do aktivního žurnalistického života vstoupil Olaya Herrera díky tvorbě reportáží do deníku El Autonomista, který vlastnil Rafael Uribe Uribe, liberální novinář, diplomat a voják, který později v tisícidenní válce byl jedním ze soupeřů generála Rafaela Reyese. V době bojů o nezávislost Kuby Olaya Herrera založil noviny El Soldado Cubano, v nichž publikoval myšlenky José Martího a ideály a kubánského boje za samostatnost. Na příkladu Olaya Herrery je vidět, že většina generace Centenario byli přes dosažené formální vzdělání svým povoláním spíše novináři a své novinářské zkušenosti dokázali využít i v politice.

Podobně jako velká část jeho generace, Enrique Olaya Herrera se začal blíže zabývat politikou v době tisícidenní války (guerra de los Mil Días), během níž některé univerzity a vysoké školy byly uzavřeny a jejich studenti a profesori mohli vykonávat svojí vojenskou službu v řadách dobrovolných přívrženců jedné z bojujících stran, ať už konzervativců či liberálů. Olaya a jeho spolustudující z Universidad Republicana vstoupili do řad liberálních dobrovolníků a bojovali na několika frontách po celou dobu války. Za války se Olaya zviditelnil zejména při bojích u obce Nocaíma, kdy byl nosičem vlajky. Po skončení války pokračoval ve svém studiu na univerzitě, které dokončil roku 1904, když získal titul doktora práv. Koncem roku 1906 odjel Olaya do Belgie, kde pokračoval ve studiích na bruselské Svobodné univerzitě. Tam se specializoval na diplomacii, mezinárodní právo a sociologii. Hlavním oborem jeho aktivit se tak kromě žurnalistiky a politiky stala diplomacie. Po návratu z bruselské univerzity se Olaya zapojuje do politické kampaně proti vládě generála Rafaela Reyese, v níž veřejné mínění vyjadřovalo své názory na smlouvy mezi Kolumbií a Spojenými státy a Panamou. Třináctého března 1909 Olaya pronesl na veřejném vystoupení za přítomnosti nejvýznamnějších lídrů liberálů projev, v němž se charakterizoval jako opravdový tribun lidu. Podle tohoto data se

pak stoupci hnutí odporu proti Reyesově setrvání u moci nazývali *trecemarcistas*. Tak vstoupil do kampaně proti Reyesově diktatuře. Tuto kampaň iniciovali zejména konzervativci Nicolás Esguerra, José Vicente Concha a Miguel Abadía Méndez a jejich úsilí bylo završeno úspěchem, když 16. března 1909 generál Reyes odstoupil a vládnutím byl pověřen konzervativní generál Jorge Holguín.

Olaya byl roku 1910 zvolen jako reprezentant departamentu Quesada do nově ustaveného Ústavodárného shromáždění, které mělo za cíl provést reformu ústavy z roku 1886. Zde mezi jeho spolustraníky patřili Rafael Uribe Uribe, Benjamín Herrera, Gabriel Vargas Santos, Nicolás Esguerra, Tomás O. Eastman, Carmelo Arango a Tomás Quevedo Alvarez. Z konzervativců se na vypracování návrhu nové ústavy podíleli Carlos E. Restrepo, José Vicente Concha, Pedro Nel Ospina, Guillermo Valencia, Emilio Forero, Hernando Holguín, Abel Carbonell, Pedro M. Carreño a Guillermo Quintero Calderón. Tím začala éra smíření konzervativců s liberály, období vzájemné politické tolerance v duchu vzájemné spolupráce se smyslem pro národní republikanismus. Podnět k usmíření vzešel od skupiny politiků v čele Carlosem E. Restrepe, který vykonával prezidentský úřad v letech 1910 – 1914. K jeho zvolení do úřadu přispěl svým vlivem také Olaya Herrera. Za tuto podporu se prezident Restrepo odvděčil Olayovi tím, že jej 7. srpna jmenoval ministrem zahraničních věcí. Ministerstvu předsedal do 23. listopadu 1911.

Roku 1911 uzavřel Olaya manželství s doňou Teresou Marií Londoño Sáenz. Z manželství vzešly dvě dcery, Maríu a Lucíu.

Na své předchozí působiště se Olaya vrátil za prezidentství Horte Holguína na přelomu let 1921 a 1922, ve té samé vládě zastával také později úřad ministra zemědělství. Po celá dvacátá léta se Olaya zabýval diplomacií a podílel se i na práci parlamentu.

V ministerské funkci uzavřel Olaya smlouvu se Spojenými státy.

Roku 1922 mu byl přidělen úřad vyslance své země ve

Washingtonu, kde po osm let usilovně rozvíjel často komplikované

vzájemné vztahy s USA, které byly poznamenány památkou na odtržení Panamy počátkem století.

Před klíčovými volbami 1930 byl Olaya povolán představiteli liberální strany zpět do země. Ti shledali, že Olaya je vhodnou osobností, která má politický potenciál na získání prezidentského křesla po půlstoletí konzervativní hegemonie, na obsazení úřadu liberály. Ve městě Puberto Berío byla schválena jeho kandidatura. Je třeba zmínit, že jeho kandidatura byla členy liberální strany schválena jednoznačně, svůj podpis pod ní ale připojili i někteří konzervativci. V jejich případě se jednalo o pokrokovější křídlo konzervativní strany, zejména republikány, jejichž frakce byla zastřešena bývalým prezidentem Carlosem E. Restrepem. Ve volbách Olaya zvítězil s náskokem za svými dvěma konzervativními oponenty. V tomto měli liberálové, kteří stáli pevněsjednoceni za svým kandidátem velkou výhodu oproti svým soupeřům. Konzervativní strana byla názorově rozštěpena a výsledkem byl fakt, že za konzervativce kandidovali generál Alfredo Vázquez Cobo a básník Guillermo Valencia.

Liberálové měli v čele vůdčí osobnost, jíž byl pozdější prezident Alfonso López Pumarejo, který se stal proslulý svým výrokem: „Liberalismus se musí připravit na převzetí moci!“, který předseda strany pronesl na celostátním shromáždění liberální strany 19. listopadu 1929.

Olayovým vítězstvím tak začalo období liberální převahy, které trvalo po celá třicátá a čtyřicátá léta. Mezi ministry jeho vlády vynikali zejména Carlos E. Restrepo, Eduardo Santos, Jaime Jaramillo Arango, Carlos Arango Vélez, Gabriel Turbay, Estéban Jaramillo a mnozí další. Hlavním záměrem liberálů bylo řešení sociálních otázek. Jednalo se zejména o pracovní-právní legislativu, sociální péči, otázku ochrany práv dělníků a námezdně pracujících. Svůj plán zaměřili liberálové také na rozvoj venkova.

Olayova administrativa musela řešit závažné ekonomické problémy, jimž čelila Kolumbie po velké hospodářské krizi a zhroucení kapitálových trhů. Ekonomickou politikou se stal státní

protekcionalismus, jehož cílem byla podpora rozvoje domácího průmyslu, za nímž by stál kolumbijský kapitál. Tím sledovali liberálové rozvoj vnitřního trhu, jehož konsolidaci chtěli podporovat rozvojovými programy. Projevil se značný pokles dovozu do země, což mělo motivovat domácí producenty. Ceny kávy, hlavního vývozního artiklu, klesaly povážlivě na světovém trhu, do země přestal proudit zahraniční kapitál, naopak docházelo k dalšímu útěku zahraničních investic. Protekcionalistické tendence Olayovy vlády nasměrovaly zemi od politiky volného obchodu předchozích let ke státnímu ekonomickému protekcionalismu let třicátých. Tyto tendence se posilovaly také během vlády Olayova nástupce.

Kromě ekonomických problémů musel Olaya čelit také válečnému konfliktu s jižním sousedem, válce o Leticii. Ta byla ukončena uzavřením mírové smlouvy v Rio de Jančáru roku 1934. O oblibě Herrery mezi širokými lidovými vrstvami svědčí i značný ohlas v podobě veřejné sbírky, kdy lidé odevzdávali vládě peníze a klenoty, aby mohla být financována výstavba a reorganizace armády.

Podpora průmyslu souvisela také s výstavbou nových silnic a železnic. Na výstavbu dopravní sítě věnovala Olayova administrativa nemalé finanční prostředky. Vzdělání bylo také důležitým bodem, jemuž Olaya věnoval svou pozornost, zejména se zaměřil na univerzitní vzdělání a na podporu širší dostupnosti veřejného vzdělání. Proto podporoval výstavbu nových škol, zejména ve venkovských regionech. Byl rozběhnut také program veřejných prací, zaměřený zejména na výstavbu přístavů v Barranquille a Buenaventure. Energetickou bilanci země Olaya podpořil těžbou ropy v regionu Catatumbo.

S dílem Herrery je spjat i vznik Ústřední hypotéční banky, která si kladla za cíl zlepšit přístup středních vrstev k bydlení, zejména ve velkých městech, hlavně v Bogotě. Další institucí, jejíž vznik se datuje do doby Olayova prezidentství byla Národní federace

pěstitelů kávy, která podporovala produkci hlavního vývozního artiklu země.

Sociální programy vlády se týkaly zejména ochrany dělnictva, vzniklo zákonodárství upravující práci dětí či nařizující zaměstnavatelům, aby umožnili svým námezdním dělníkům minimální dobu odpočinku. Dělníkům také vzrostly platy, bylo jim zajištěno i sociální pojištění, byl přijat zákon o osmihodinovém pracovním dnu..

Kromě ekonomických problémů, sociální otázky a válečného konfliktu, musel Olaya čelit také politickému násilí, které se objevilo v některých regionech, zejména v Boyacá a Santanderu. Při prosazování svých plánů liberálního charakteru se dostávala centrální moc do konfliktů s plány místních konzervativních elit. Konzervativní byrokratické vrstvy odmítaly následovat směrnice a nařízení přicházející z hlavního města, které bylo ovládáno liberálními silami. Tyto problémy, na jejichž řešení se usilovně pracovalo, nebyly vždy vyřešeny bez problémů.

Olayovo prezidentské angažmá skončilo roku 1934. Poté Olaya pokračoval ve vládě prezidenta Pumareja ve funkci ministra zahraničních věcí. Později byl jmenován kolumbijským vyslancem v Římě. Zde při výkonu své funkce zemřel 18. února 1937. Jeho ostatky byly převezeny do Kolumbie, kde byl bývalému prezidentovi vystrojen slavnostní státní pohřeb. Na něm jeho současník, Diarío Echandía, mimo jiné řekl: „Jeho postava bude bude praporem triumfu. ..Jeho neposkvrněný obraz musí zůstat trvale živý před očima kolumbijského liberalismu jako výstraha a naděje.“⁷⁴ Ocenil tak dílo muže, kterého jeho současníci kvůli jeho vzhledu přezdívali indio a který byl vynikajícím zástupcem své generace Centenario, který zanechal po sobě ducha smíření a republikánské jednoty, v jejímž duchu se dokázali i bývalí rivalové sjednotit za vyšší zájem své země.

⁷⁴ D.Echandia, Personajes e ideas, Banco de la República, Bogota, 1981, s 23

VIII. Panamerická konference

Významným bodem kolumbijské zahraniční politiky byla účast země na VIII. Panamerické konferenci. VII. Panamerická konference se konala v prosinci roku 1938. Celkem se jí zúčastnilo 21 států ,které zastupovalo 197 delegátů. Generální tajemník konference byl jmenován již v červenci t.r. Stal se jím tehdejší vyslanec Peruánské republiky v Kolumbii Artur García Salazar. Jeho nástupcem byl určen šéf diplomatického oddělení ministerstva zahraničních věcí Santiago F. Bedoya. Kromě toho byla jmenována pod předsednictvím ministra zahraničních věcí Carlose Conchy zvláštní komise ke studiu jednotlivých bodů konference. Na konferenci byly přítomny i Spojené státy, které předsedaly předcházející VII. Panamerické konferenci v Montevideu roku 1933. V čele jejich delegace stál státní tajemník Cordell Hull.

K zahájení konference došlo 9. prosince, kdy prezident hostitelské země Benavides, přednesl projev, v němž hovořil o historickém vývoji Peru a jeho úsilí o vytvoření soudržnosti jednotlivých národů na americkém kontinentě. Zajímavý byl rovněž projev ministra zahraničí Argentiny, José Maria Cantilly, který informoval o postoji amerických států k celému světu. Argentinský zástupce hovořil zejména o kontinentální solidaritě a právu vlastní nezávislé politiky každého jednotlivého státu. Dotkl se i otázky vazeb na evropské státy, která byla důležitá jednak z hlediska emigrace, a tak z hlediska ekonomických zájmů. V závěru se Cantilla vyslovil pro ideu univerzalizmu i individuální zodpovědnosti každého státu za celkový vývoj světa. Vystoupení amerického státního tajemníka, Cordella Hulla bylo dlouho očekáváno. Hull se odvolával dvou předcházejících konferencí, které se konaly v Montevideu (1933) a v Buenos Aires (1936). Tyto konference řešily otázky postupů při řešení hospodářské krize a určovaly způsoby postupování v otázkách ekonomiky a celosvětového míru. Vzájemné vztahy měly být zlepšeny také na

poli hospodářském. Týkalo se zejména otázky rovnoprávnosti v obchodním jednání. Rovněž kulturní styky měly být navazovány a upevňovány, aby došlo ke zlepšení vztahu latinskoamerických zemí k severnímu sousedovi. V politické oblasti poukazoval Hull na nebezpečí, které představovaly autoritativní režimy pro demokratické principy. Bylo mimo jiné řečeno řečeno: „*Jest naprostou nutností, aby 21 republik Západní pevniny prohlásilo bez jakýchkoliv pochybností, své pevné a hluboké přesvědčení, že jedině onen druh státní organizace a mezinárodních vztahů, který my a ostatní lidstvo trpělivě a pracně budujeme v generacích jest s to umožniti, aby státy docílily hmotného a kulturního pokroku a aby člověk byl svobodným.*“⁷⁵

Na konferenci předložila kolumbijská delegace spolu se zástupci Dominikánské republiky návrh na zřízení Ligy amerických národů. Návrh obsahoval odmítnutí útočné války a požadavek, aby vyřízení mezinárodních sporů bylo prováděno cestou conciliace vyšetřování a arbitráže.

Hlavní body návrhu zahrnovaly:

„1. územní nedotknutelnost

Zavrhuje se válka a neuznávají se přivtělení území získaných násilím. Státy, které jsou členy Společnosti Amerických národů v případě napadení jednoho z nich, nezachovávají neutralitu, nýbrž jsou povinny přispěti pomocí státu napadenému. Odsuzuje se „ozbrojený mír“, který vyžaduje většího vyzbrojení, než je ve shodě s potřebami vnitřní bezpečnosti, suverenity a nezávislosti. Státy se zavazují omeziti zbrojení na minimum ve shodě s vnitřní bezpečností.

2. Zřízení generálního sekretariátu (jeden stát – tři delegáti a bude mít jeden hlas)

3. Jednoroční kongresy

4. Udržení míru

⁷⁵ AMZV, II. sekce, Peru, 1937-1939, Krabice, VIII (5)a, zpráva 4, 27. ledna 1939

5. Spolupráce s SN⁷⁶

Tento návrh nebyl přijat. Odmítly jej zejména USA. Naopak výrazným stoupencem návrhu byl Ekvádor. Ten rovněž podpořil zřízení amerického mezinárodního soudu spravedlnosti a dokonce předložil samostatný návrh na změnu smluv o smírčím řízení mezi americkými státy. Ekvádorská vláda chtěla konference využít také k vyřešení sporu s Peru ohledně hranic. Tento jednací pokud však nedopadl úspěšně.

V oblasti ekonomiky byly podrobeny kritice překážky mezinárodního obchodu, zejména zavádění vysokých cel, kontrola deviz a zejména nerovnost k přístupu k jednotlivým obchodním partnerům. Tradičně špatná hospodářská situace většiny latinskoamerických zemí se odrazila na životních podmínkách obyvatelstva. Jednotlivé země byly postiženy vysokou nezaměstnaností, výrazným poklesem reálných mezd a s tím souvisejícím poklesem životní úrovně. V této souvislosti byla dohodnuta lepší koordinace mezinárodních sociálních programů a na závěr konference bylo vydáno komuniké o hospodářské situaci:

„Osmá Mezinárodní Americká konference se usnáší:

1. opětovati prohlášení Sedmé meziamerické konferencev Montevideu a Konference o upevnění míru v Buenos Aires, které důtklivě doporučují americkým vládám, aby co nejdříve omezili všechny druhy stávajících překážek mezinárodního obchodu,

2. podporovati sjednání obchodních smluv na podkladě zásady rovného nakládání, poněvadž je pokládá za nejprospěšnější a nejúčinnější způsob, a rozvinouti a usnadniti mezinárodní obchod, a

doporučuje

1. Aby vlády amerických republik zavedly na místa jiných omezení obchodu co nejrychleji rozumná cla, neboť zkušenost ukázala, že takové celní sazebníky na konec méně omezují a dají se lépe

⁷⁶ AMZV, II. sekce, Kolumbie a Ecuador, 1937-1938, krabice VIII(1)d, zpráva 10. března 1938

upravovati na podkladě doložky o nejvyšších výhodách, než jakýkoliv jiný způsob kontroly obchodu a plátů,

2. aby vzájemnou dohodou nebo jinými prostředky omezily správní a technické formality týkající se dovozu zboží na míru, která jest nejnezbytnější nutná k zachování základních zákonných předpisů celních,

3. aby co nejusilovněji prosadily k projednání obchodních dohod, jež by obsahovaly zásady nediskriminace, a

4. aby se snažily všemi vhodnými prostředky, jež mají po ruce, ohnouti ostatní státy, aby ve své obchodní politice přijaly Metody a zásady svrchu zmíněné.⁷⁷

V Limě konaná konference měla velký význam, protože se jednalo o poslední setkání představitelů všech amerických států před rozpoutáním druhé světové války. Účast Kolumbie lze na konferenci hodnotit jako úspěšnou, s výjimkou návrhu na vytvoření Ligy Amerických národů, s nímž neprorazila. Celkový počet podaných návrhů činil 168, byly projednávány v 8 komisích. Oficiálně skončila konference 27. prosince 1938.

⁷⁷ AMZV, II. sekce, Peru, 1937-1939, Krabice, VIII (5)a, zpráva 4, 1. ledna 1939

Závěr

Latinská Amerika v meziválečném období 20. století prodělávala bouřlivý rozvoj.

Pokud se týká ekonomického vývoje, Latinská Amerika se stala producentem především zemědělských surovin a plodin, v některých z nich dokonce zaujímala nejvyšší místa světové produkce. Oproti tomu průmyslová výroba byla relativně malá a navíc neměla dlouhého trvání regionu. Výraznou část své poptávky průmyslového zboží uspokojovala Latinská Amerika dovozem, protože její hospodářství bylo určeno odbytem zemědělské výroby a surovinové těžby. V zemědělské výrobě stále převažoval duch koloniálního myšlení, rozdíl mezi životem venkovské populace v prvních letech dvacátého století oproti století předcházejícímu nebyl kvalitativně nijak vyšší. To byla jedna z překážek v rozvoji latinskoamerického hospodářství. Mezi čtyři základní makroekonomické veličiny hospodářství patří pracovní síla, suroviny, technologie a kapitál. Z domácích zdrojů mohly latinskoamerické země zajistit první dvě, kapitál a technologie musely být importovány ze zahraničí, což s sebou přinášelo mnohé problémy. Suroviny byly těženy právě pomocí zahraničních technologií a mezinárodní firmy, které těžbu prováděly, si vlastní těžbu a výrobu hlídaly. Problémem pracovních sil byla nízká kvalifikace a malá možnost tuto vyšší kvalifikaci získat. Firmy si proto často musely dovážet i inženýry, konstruktéry a technické odborníky, kterých bylo v Latinské Americe velmi málo. Nejčastěji tito pracovníci přicházeli ze Spojených států.

Hlavním důvodem, který bránil rozvoji, ale byla politická a vojenská nestabilita, která byla navíc posílena faktem, že strategické suroviny a průmyslová výroba byly často vlastněny zahraničními vlastníky. Důsledkem politické nestability byla silná role armády na politický život. Silná armáda, která by byla schopna zvládnout „řešení“ různých sociálních bouří obyvatelstva,

byla základním předpokladem fungování státu. Většina latinskoamerických zemí je navíc silně nespokojena se stoupajícím mocenským a politickým vlivem Spojených států v regionu a snaží se proti tomuto trendu podnikat protiopatření. V případě některých zemí, jako např. Argentina, se jedná o pokud ne obdiv, tak minimálně neodmítající přístup k fašistickým režimům v Evropě.

Kolumbie ve vývoji Latinské Ameriky představuje ve třicátých letech specifickou výjimku. Poklidným způsobem, pomocí volebního klání došlo k výměně politických elit, kdy vládu konzervativních politiků, která trvala téměř půlstoletí, nahradili noví politici, liberálové, členové generace centenario. V politickém životě byly zachovávány demokratické principy a v oblasti zahraniční politiky se Kolumbie snažila o hledání konstruktivních řešení, která by nebyla postavena na apriorním antiamerikanismu. Přitom právě Kolumbie měla ze své nedávné minulosti se Spojenými státy svojí trpkou zkušenost, když počátkem století podpořila americká oficiální místa vzbouřence v Panamě a ta byla později odtržena od Kolumbie.

Československé vztahy s Kolumbií dosahovaly úrovně oficiální a neoficiální. Pokud jde o diplomatické vztahy mezi oběma zeměmi, nepředstavovaly ani pro jednu stranu ve 20. letech prioritu, důraz se změnil v letech třicátých, zejména v jejich první polovině, díky válce o Leticii. Druhá polovina třicátých let s sebou přinášela jednak rozvoj těchto vztahů, jednat také ostrý boj československých exportérů o získání a udržení pozic na kolumbijském trhu, protože kolumbijská vláda se snažila omezovat import a pomocí ochranné celní politiky napomáhat domácím výrobcům.

Ani mnichovské události neměly za následek přerušování vzájemných vztahů s Kolumbií, k jejich oficiálnímu ukončení, došlo až po okupaci českých zemí a vzniku Protektorátu. Neoficiální obchodní vztahy však pokračovaly, byť ve zmenšené míře dále.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Archív ministerstva zahraničních věcí

II. sekce

Karton č. 1231- Politické zprávy

IV. sekce

Karton č. 919 Smlouvy obchodní

Karton č. 697, 698 Obchod a obchodní styky

Karton 1084 – Ústav pro zahraniční obchod

Karton 1086, 1087 Exportní ústav

Národní archív

Krabice č. 40 – Československý ústav zahraniční

Literatura

F. Hrbata: El general checo Vladimír Klecanda en Columbia, in: IAP IX, 1975, s.181-193

V. Klecanda: Synové dobyvatelů, Praha, 1935,

J. Novotný, J. Šouša: El intercambio comercial entre Checoslovaquia y Chile, el Uruguay, Perú, Columbia, Venezuela, Bolivia, Ecuador y el Paraguay en el periodo de entreguerras, in: IAP XXXIII, 1999, s.175-194

J. Novotný, J. Šouša: El intercambio comercial entre Checoslovaquia y Chile, el Uruguay, Perú, Columbia, Venezuela, Bolivia, Ecuador y el Paraguay en el periodo de entreguerras, in: IAP XXXII, 1998, s.219-238

J. Novotný, J. Šouša: El intercambio comercial entre Checoslovaquia y la Argentina y el Brasil en el periodo de entreguerras, IAP, XXI, 1997, 241-256

Cambridge History of Latin America, volume V., New York, 1998, s.641-698

Nueva historia de Columbia, vol. I, Bogotá, 1989, s. 286-348

PŘÍLOHA

Obchodní dohoda mezi Republikou Československou a Republikou Kolumbijskou

Vláda republiky Československé a vláda republiky Kolumbijské vedeny úmyslem podporovati a upravití vzájemný obchod, zvláště pak obchod mezi oběma státy, rozhodly se sjednati Obchodní Dohodu a za tím účelem jmenovaly svými plnomocníky

President republiky Československé

Pana Josefa Koška

Chargé d'affaires republiky Československé v Kolumbii,

President republiky Kolumbijské

Pana Dra. Horte Soto del Corral

Ministra zahraničních věcí,

kteříž vyměnivše si své plné moci, jež byly shledány v dobré a náležité formě, sjednali toto:

Článek I.

Vysoké smluvní Strany shodují se v tom, že si budou vzájemně poskytovatí bezpodmínečné a neomezené nakládání podle doložky o nejvyšších výhodách pokud se týče cela všech vedlejších produktů, jakož i způsobu jejich ukládání a vybírání a ve všem, co se týče předpisů, formalit a závazků, jichž bude použito při celním projednávání zboží.

Článek II.

V důsledku této dohody zemské plodiny a průmyslové výrobky každé smluvní strany nebudou při dovozu na území druhé strany podrobeny v žádném případě jiným nebo vyšším clům, poplatkům a dávkám ani jiným nebo tíživějším předpisům než oněm, jímž jsou dnes nebo budou v budoucnosti podrobeny výrobky téže povahy z kteréhokoliv státu.

Článek III.

Rovněž zemské plodiny neb průmyslové výrobky každé smluvní strany, vyvážené z jejího území s určením do území strany druhé nebudou podrobeny v žádném případě jiným nebo vyšším clům, poplatkům a dávkám ani jiným nebo tíživějším předpisům a formalitám než oněm, jimž jsou dnes nebo budou v budoucnu podrobeny stejné výrobky určené do území kteréhokoliv jiného státu.

Článek IV.

Veškeré výhody, prospěchy, výsady a osvobození, jež jedna z obou Smluvních Stran poskytla nebo i v budoucnosti poskytne ve věcech uvedených v předchozích člancích této dohody zemským plodinám nebo průmyslovým výrobkům kteréhokoliv jiného státu, nebo s určením do území kteréhokoliv jiného státu, budou ihned a bez jakékoli kompenzace použity na výrobky téže povahy pocházející z druhé Smluvní Strany nebo určené do území téže strany.

Vyjmají se jediné výhody, prospěchy, výsady a osvobození, jež jedna ze smluvních stran poskytla nebo v budoucnosti poskytne zemím s ní sousedícím k úpravě nebo usnadnění pohraničního styku jakož i výhody plynoucí z celní unie, jež v budoucnu by byla sjednána jednou ze Smluvních Stran.

Článek V.

Vysoké Smluvní Strany shodují se v tom, že si budou vzájemně poskytovat největší svobodu ve věcech obchodu. Kdyby některá z obou zemí zavedla nebo zachovávala povolovací řízení nebo jiná omezení dovozu, nebude způsob, jehož bude použito k provádění některého z těchto druhů kontroly dovozu takový, aby působil diskriminaci vůči zemským plodinám nebo průmyslovým výrobkům druhé země, a podmínky, za nichž budou udělována povolení k dovozu takového zboží, nebudou méně příznivé než ony, jichž se používá na stejné zemské plodiny nebo průmyslové výrobky kterékoliv jiné země.

Vysoké Smluvní Strany shodují se rovněž v tom, že si budou navzájem přiznávati nejvýhodnější nakládání ve všem, co se týče kontroly mezinárodních platidel

Článek VI.

Vlády obou států učiní vhodná opatření k zamezení falšování, napodobování a podvodného míchání výrobků, jež jsou předmětem jich vzájemného obchodu a dají se falšovati, jakož i každého jiného způsobu nekalé soutěže, zejména používání klamavých názvů a označení, jimiž by se mohl vzbuditi v obchodě omyl o provenienci zboží.

Článek VII.

Vysoké Smluvní Strany jsou shodny v tom, že si navzájem poskytnou největší usnadnění při dovozu vzorků zboží, pocházejících z druhého státu, že osvobodí tyto vzorky od cla a druhých dávek.

Článek VIII.

Tato dohoda byla ratifikována podle ústavních předpisů každé Vysoké Smluvní Strany a vstoupí v platnost čtrnácte dní po výměně ratifikací, k níž dojde co nejdříve v Praze. Bude platiti dva roky a sice ode dne výměny ratifikačních listin a zůstane v platnosti vždy na 1 další rok, nebude-li šest měsíců před uplynutím této lhůty jednou z Vysokých Smluvních Stran vypovězena.

Na důkaz čehož shora uvedení zplnomocněnci podepsali tuto dohodu, vyhotovenou ve dvou původních exemplářích a připojili k ní své pečeti ve městě Bogotě, dne devatenáctého dubna roku tisícího devítistého třicátého sedmého.

LS. J.J. Košek v.r.

LS. Jorge Soto del Corral v.r.